

ЮВІЛЕЇ

ВАДИМ
КРИЩЕНКО

стор. 5

ПАМ'ЯТЬ

САШКО
КАПІНОС

стор. 16-18

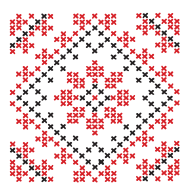
ЛІТЕРАТУРА

ОЛЕСЬ
ВОЛЯ

стор. 24-25

Загальнодержавна українська газета

КУЛЬТУРА І ЖИТТЯ

№44-52 | Листопад-грудень 2019

Заснована в січні 1913 Гнатом Хоткевичем

ISSN 2519-4429

Напередодні Дня Святого Миколая та відкриття головної міської ялинки в столиці України представники Національної скаутської організації «Пласт» та організації «Скаутство Європи в Україні» передали до Свято-Михайлівського Золотоверхого собору щорічний Віфлеємський вогонь миру. Глибоко символічно, що передача відбувалася в той самий день, коли рік тому – 15 грудня 2018 року відбувся історичний Собор, який об'єднав три гілки українського православ'я в єдину Церкву. І в цей же день, перед внесенням пластунами Віфлеємського вогню миру до Свято-Михайлівського Золотоверхого собору, тут відбулася урочиста Божественна літургія Православної церкви України за участі її Предстоятеля – митрополита Київського і всієї України Епіфанія, єпископату та духовенства Православної церкви зі всієї України. Усі охочі у Соборі могли запалити від привезеного вогню свою свічку.

Георгій ЛУК'ЯНЧУК

Віфлеємський вогонь миру — міжнародна щорічна скаутська акція до святкування Різдва, яка полягає у поширенні символічного вогню, запаленого на місці народження Ісуса Христа. Акцію започаткувала у 1986 році австрійська теледіяльність компанія ORF з міста Лінц. Її мета — підтримка дітей та всіх, хто потребує допомоги й уваги

ДО КИЄВА УРОЧИСТО ПРИВЕЗЛИ ВІФЛЕЄМСЬКИЙ ВОГОНЬ МИРУ

в передріздвяний час. Щороку представники ORF та австрійські скаути беруть вогонь у Віфлеємі, а далі транспортують його літаком до Австрії. Після урочистостей у Віденському Кафедральному соборі естафета передається до сусідніх країн. Із рук в руки, від одного скаутського осередку до іншого Віфлеємський вогонь долає безліч кордонів і потрапляє до всіх, хто чекає на світло тепла, миру, злагоди і сподівання, яке мандрує із заходу на схід, долаючи кордони й еднаючи християн у переддень Різдва Христового.

Цього року Віфлеємський вогонь миру делегація українських

пластунів привезла до Свято-Михайлівського Золотоверхого собору Православної церкви України, куди приїхали скаути з усіх регіонів України. Передавали вогонь від лампадки до лампадки. Пластуни говорять: «Найцінніший – це саме момент передачі вогню від лампадки до лампадки, від людей до людей. І саме в цей момент відбувається те містичне дійство, коли ми несемо ідею миру, добра і любові. Віфлеємський вогонь миру – це щорічна традиція пластунів передавати його громаді міст. А також різним державним установам, дитячим будинкам, лікарням. Це є символом миру, любові і добра».

15 грудня українські скаути передали цей символ любові й добра громаді Києва, а після того почали поширювати його у державні установи, лікарні, дитячі будинки... Група представників організації повезла Вогонь захисникам України у зону бойових дій. Також вони передали військовим різдвяні подарунки. До Різдва пластуни передаватимуть Вогонь усім українцям, аби на Святвечір символ миру, якого ми так прагнемо, запалав у наших домівках по всій Україні. Адже саме Віфлеємський вогонь завжди був передвісником свят, затишку і всього теплого, з чим

асоціюється Різдво. Ідея Вогню і його проста символіка сприйнялися українською громадою, і впродовж останніх років для багатьох святий вогонь став доповненням під час святкування Різдва Христового і тому вогнем з Віфлеєму люди запалюють свічки на Святу Вечерю.

Фото автора

СВІТ РОЗМАЇТИЙ

ІМАДЕДДІН НАСІМІ

СТОП. 19,20,22

ДВОБІЙ НЕПРАВДИ З ПРАВДОЮ В ЖАНРІ СПЕЦОПЕРАЦІЇ

Звістка про присудження президентів Польщі Анджею Дуді Міжнародної премії імені Пилипа Орлика 2019 року від України спантеличила і збила з ніг і притомних, і непричотних, хто хоч трохи знається на стосунках між обома нашими країнами.

Річ у тому, що напередодні і в дні російської агресії Путін публічно запропонував полякам навпіл поділити Україну за історичною традицією – це ваше, це наше, -- і вже на початку 2018 року, ніби у відповідь на пропозицію, польське політичне керівництво розпочало і свою спецоперацію проти України. І питання в тому, чи не стала вона спільною, адже першопочатки її ґрунтувалися обома сторонами у не такому вже й далекому минулому. В Гуті Пеняцькій зокрема. А завершення може бути швидким і доконаним фактом у разі політичної нестабільності і суспільного протистояння в Україні, переростання воєнної агресії Росії у внутрішньоукраїнський конфлікт. SOS! SOS! SOS! Будьмо пильними і сильними, аналітичними і політичними, на кону цієї гри – Незалежна Україна.

До преміювання Дуди читачі «Культури і життя» підійшли певною мірою підготовленими. Підготував їх відомий державний діяч, учений і публіцист Дмитро Чобіт, чий дослідження про першовитоки провокації-операції друкувалося на сторінках тижневика майже у кожному номері з 27 квітня до 21 грудня 2018 року. А на сьогодні він підготував до друку першу книгу своєї трилогії під назвою «Загибель Гуті Пеняцької», яку має опублікувати в «Бібліотеці тижневика „Культура і життя“». Це – науково-краєзнавчий системний і всебічний аналіз цієї трагічної сторінки польсько-української історії.

Як знаємо з публікацій Дмитра Чобота, за останні роки Гута Пеняцька стала полем політичного протистояння поляків і українців. «Цілу діжку гримучої суміші у справу конфронтації особисто вніс президент Республіки Польща Анджей Дуда. Його звернення, зачитане 25 лютого 2018 року на молебні у Гуті Пеняцькій, кілька днів розкручували ЗМІ, особливо Польщі та Росії. Воно обурило своєю неправдою, перекрученнями та недолугими звинуваченнями українців у знищенні цього польського села на

Кадр з програми «Кендзьор» на 5 каналі, де Дмитро ЧОБІТ розповідає про Гуту Пеняцьку

українській землі. А за кілька днів перед тим, 11 лютого, подібний антиукраїнський випад вчинив прем'єр-міністр Польщі Матеуш Моравецький. Виступаючи з лекцією у Холмі, він теж звинувачував українців у різних надуманих ним гріхах, навіть у розвалі польської Речі Посполитої, та прирівняв Богдана Хмельницького до Гітлера й Гімлера. Стало зрозуміло, що антиукраїнські випадки польських керівників не є випадковими. Реакція з української сторони була вкрай млявою».

Млявість реакції української сторони від самого початку засвідчила її повне нерозуміння політичного дійства Польщі у жанрі небезпечної операції особливої руйнівної дії, нерозуміння, що увінчалось преміюванням Дуди «за видатний внесок у демократизацію українського суспільства та політичну підтримку України на міжнародній арені».

У 2019 році ситуація повторилася: польський міністр Адам Квятковський 24 лютого, на молебні у Гуті Пеняцькій, виголосив чергову порцію звинувачень українців у службі нацистам – на переконання польської сторони Гуту Пеняцьку знищили УПА і дивізія СС «Галичина», – пише Дмитро Чобіт.

Як колишній директор Бродівського краєзнавчого музею і його творець Дмитро Чобіт володіє інформацією про фальсифікації справи Гуті Пеняцької радянською пропагандою, знає, що А. Дуда говорить неправду, тож взявся ретельніше дослідити тему за документами, архівними матеріалами, свідченнями очевидців.

«Виявилось, що жодного геноциду поляків, нібито влаштованого українськими націоналістами, як те не-

правдиво стверджував А. Дуда, у Гуті Пеняцькій не було: під час каральної акції, здійсненої німецьким окупаційним режимом, там, крім близько двох сотень поляків, загинуло понад півсотні українців, два десятки австрійців, п'ять євреїв і один росіянин. Тобто гинули представники різних народів, а таке незаперечно свідчить, що національна належність людей не була причиною їхньої смерті. До каральних дій гітлерівців спонукали провокації радянських партизанів-енкаведистів, вчинені спільно з місцевою боївкою Армії Крайової.

У ході каральної акції проти Гуті Пеняцької жоден вояк УПА і жоден солдат дивізії СС «Галичина», як те неправдиво стверджувала польська сторона, участі не брали. Більше того, виявилось, що айнзатцгрупа «Рейнгольд» на чолі з оберштурмбанфюрером СС Фрідріхом-Вільгельмом Бокком, яка знищила Гуту Пеняцьку, складалася в основному з вояків 4-ї поліцейської моторизованої дивізії СС, командував якою все той же Ф.-В. Бок. Дивізію сформовано у жовтні 1939 року в Сілезії з тамтешніх німців, поляків і чехів, які після розгрому Польщі стали громадянами Німеччини. Ця дивізія мала чималий досвід антисемейських акцій та боротьби з рухом опору у самій Польщі.

До складу айнзатцгрупи було також включено три роти (4-та, 5-та і 6-та) 4-го галицького добровольчого полку СС, який польські дослідники переплутали з дивізією СС «Галичина». Четвертою ротою цього полку, яка вдосвіта 28 лютого 1944 року обстріляла з мінометів Гуту Пеняцьку, командував поляк-фольксдойчер, гауптштурмфюрер СС (капітан) Евардер Курковський.

В Інтернеті польська сторона виклала чимало публікацій і відеофільмів про загибель Гуті Пеняцької, в яких переважають надумані звинувачення українців, вони присутні не лише у змісті, але й у самих назвах публікацій та відеофільмів.

Подібний зміст і назви мають публікації, телерепортажі, відеофільми із звинуваченнями українців, у такий спосіб польський народ переконують, що українці є споконвічними ворогами поляків, вродженими ризунами та причиною усіх нещастя польської державності. За допомогою цинічної та нахабної пропаганди ненависті недолугі польські керманічі намагаються об'єднати польський народ і налаштувати його проти свого східного сусіда – України, яку теж системно зображують у негативному світлі.

Міф про втрачені поляками так звані східні землі навмисно пропагується з погано прихованими експансіоністськими намірами. Вживаючи відносно західноукраїнських земель терміни «креси всходне» і «Малопольська Всьходня», польські шовіністи тим самим мусують міфічну ідею нерозривної єдності цих земель з Польщею та боротьби за польський життєвий простір, тобто відверто пропагують територіальні претензії до України.

Цим принциповим речам в Україні не надавали належної оцінки і навіть не наважувалися звертати увагу польської сторони на неприпустимість у ХХІ столітті таких брутальних дій. Неприховані зазіхання щодо України та пропаганда ненависті до українців тривають і здійснюються у теперішній Польщі

водночас. Що б то могло означати? Невже готують ґрунт для чергової експансії?

Очевидним є одне: організатори системної антиукраїнської кампанії у Польщі поставили собі за мету, щоб українці погодилися з позицією польської сторони і в особі найвищих державних органів – президента та парламенту визнали себе винними і попросили вибачення у поляків. Однак, перш ніж порушувати питання про вибачення українців за знищення Гуті Пеняцької, потрібно достеменно знати причини та перебіг подій, які до цього призвели. Без чіткого і послідовного відтворення хронології усього, що відбулося у січні-лютому 1944 року в Гуті Пеняцькій, аж до останніх годин її існування, неможливо встановити істину та винуватців воєнного злочину».

Це завдання автор виконав почасті вже першою книгою обсягом понад півтисячі сторінок, скрупульозно дослідивши всі обставини знищення польського села на українській землі і підкріпивши своє дослідження незаперечними свідченнями та документами. Чи потрібно все це польським шовіністам, які ініціювали міжнародну провокацію з метою польсько-українського протистояння, розбрату і конфронтації, що вже сьогодні підживлюється пропагандистською канонадою?

Ні, їм енциклопедична ґрунтовність дослідження без потреби: організатори цієї брудної справи й так добре знають, що це велика неправда і як саме вона фабрикувалася. Навіщо їм логіка людського розуму і благородне обурення громадянської свідомості? Участь в операції з підіривною метою виводить учасників її з наукової, культурної, цивілізованої розмови. Це – підготовлена на високому державно-політичному рівні спецоперація з далекосяжною метою, і не нам повчати її затійників.

Праця Д. Чобота потрібна потенційним жертвам сфабрикованої справи по Гуті Пеняцькій – як українцям, так і полякам, нашим народам, усьому Європейському Союзу, ООН, що об'єднує нації світу, – всім притомним людям, котрі мусять знати, яким саме чином ведеться руйнівна робота з роз'єднання й розбрату між Україною і Польщею з тим, щоб запобігти непоправному. Коли саме добігає кінця час цієї операції-провокації проти України?

Олександр НЕЖИВИЙ,
редактор книги

ВІДКРИТТЯ МЕМОРІАЛЬНОЇ ДОШКИ ЄВГЕНУ ЧИКАЛЕНКУ

В українській історії є імена, які потрібно не згадувати вряди-годи, а їх має знати кожен українець так, як він пам'ятає Тараса Шевченка, Івана Франка і Лесю Українку. До таких імен належить видатний український меценат-будівничий Євген Харлампійович Чикаленко.

Георгій ЛУК'ЯНЧУК

Знагоди дня народження Євгена Чикаленка 21 грудня громадськість столиці відкрила перший пам'ятний знак на честь видатного українця – пам'ятну дошку на будинку № 35-А на вулиці Рейтарській, де свого часу розташовувалась редакція земської газети, в якій Євген Чикаленко (як передовий на той час агроном) публікував для українських селян просвітницькі речі з агрономії. На відкритті пам'ятної дошки (авторства Сергія Юрченка), кошти на виготовлення якої, до речі, зібрали саме мешканці будинків № 35-А та 35-Б на вул. Рейтарській, були присутні та виступили відомі науковці та краєзнавці. Серед них – ініціатор відкриття Наталя Іванівна Булаєвська, багаторічна очільниця Київської обласної організації Українського товариства охорони пам'яток історії і культури, Григорій Савченко – професор КНУ ім. Т. Шевченка, голова Київської обласної організації Національної спілки краєзнавців України, Марія Бур'янова – голова УТОПіК, Галина Щур – голова Згурівської районної організації цього товариства, Ігор Коцюбинський – директор Чернігівського літературно-меморіального музею ім. Михайла Коцюбинського, учасник бойових дій на сході України, Олександр Трохимчук – директор науково-дослідного інституту телекомунікацій, науковець і літератор Михайло Слабошпицький та голова Просвітницького центру національного відродження ім. Євгена Чикаленка Юрій Гнаткевич. На відкритті пам'ятної дошки було й чимало мешканців будинку, на якому її відкрито. А всіх присутніх вітав виконанням «Молитви за Україну», «Червоної калини» та Національного Гімну знаменитий хор

Загальна світлина всіх учасників урочистостей відкриття пам'ятної дошки Євгену Чикаленку на Рейтарській, 35.

Виступає ініціатор відкриття Наталя Іванівна Булаєвська, багаторічна очільниця Київської обласної організації Українського товариства охорони пам'яток історії і культури, справа – Михайло Слабошпицький і Юрій Гнаткевич

ім. Леопольда Яценка. Присутні могли ознайомитися зі «Щоденниками» і «Спогадами» Євгена Чикаленка у восьми томах, виданих видавництвом «Темпора».

Багато киян підтримали свого часу намагання Просвітницького центру ім. Євгена Чикаленка перейменувати вулицю Льва Толстого на вулицю Євгена Чикаленка. Але проросійські сили стали на заваді. Нинішній депутат ВР Рабінович та депутатка Київради Олеся Пинзеник очолили «протестний рух» проросійськи налаштованих мешканців вулиці Льва Толстого. Навіть экс-прем'єр Азаров подав голос протесту з самої Москви! На жаль, ініціативу перейменування не підтримали як слід навіть київські патріоти. Деякі з них казали: «Не чіпайте «великого» Толстого...». Нібито інші видатні постаті світової літератури менш великі... А те, що Чикаленко нашу мову і національну справу в цілому врятував від зникнення, а російський граф, ніколи не будучи в Україні,

має у Києві аж три вулиці, площу і цілу станцію метрополітену, горе-патріотів не бентежило!

І все ж Просвітницький центр національного відродження ім. Євгена Чикаленка продовжує популяризувати світле ім'я видатного українця. Зокрема, бореться за можливість поставити у Києві достойний пам'ятник Чикаленкові. Київська влада чинить цьому шалений бюрократичний опір. Є підстави гадати, що цей опір має також політичну основу, оскільки Чикаленко боровся за українське національне відродження, яке зараз у нас лише розпочинається, і проти якого люто виступають його вороги як в самій Україні, так і за її межами. Поза тим на постаменті пам'ятника планується викарбувати відомий вислів Чикаленка: «Легко любити Україну до глибини своєї душі. А ви спробуйте любити її до глибини своєї кишені». Хіба може такий пам'ятник сподобатися нинішнім хабарникам, казнокрадам і олігархам?

На прохання Українського інституту археографії і джерелознавства ім. М. Грушевського до порядку денного засідання міської комісії з найменувань включено питання про перейменування скверу героя комуністичної пропаганди Валерія Чкалова на сквер Євгена Чикаленка. Віриться, що комісія і Київрада підтримають цю ініціативу. А згодом і пам'ятник на вулиці Ярославів Вал, де розміщувалась редакція його знаменитої газети «Рада» та барельєф йому та іншим засновникам Центральної Ради на будинку № 46 на Володимирській вулиці, буде встановлено теж!

ПАМ'ЯТЬ ПОЛЕГЛИХ ГЕРОЇВ ВШАНУВАЛИ МЕМОРІАЛЬНИМ БАРЕЛЬЄФОМ

30 листопада на приміщенні залізничного вокзалу станції Боярка на Київщині було урочисто відкрито меморіальний барельєф на честь полковника Корпусу січових стрільців Армії УНР Івана Чмоли. Покривало з барельєфа зняли учасники нинішньої російсько-української війни Павло Білоус і Максим Швець та онук вшанованого героя Богдан Чмола, який прилетів із США з трьома пересадками. Пам'ятку освятив архієпископ Тернопільський та Кременецький Православної церкви України Нестор. Грав військовий оркестр.

вого – військового і громадського діяча УНР, Юрія Отмарштейна, полковника Армії УНР та Васильківського коша Вільного козацтва під командуванням Івана Гореміки-Крупчинського. У 2013 році Андрій Ковальов спільно з активістами Благодійного фонду «Героїка» відновив комплекс із шести поховань старшин і козаків Армії УНР у Боярці. У 2018 році Ковальов ініціював відкриття меморіального барельєфа на честь 100-ліття Київського Пласту на стіні будинку на вулиці Володимирській, 42 у Києві. А. Ковальов – автор книги «3 архістратиги на щитах. Нариси до історії Першої російсько-української війни на Київщині 1917-1918 років».

Автор барельєфа на честь полковника Чмоли – відомий український скульптор Олександр Михайлицький. Кошти на його виготовлення зібрали пластуни. Іван Чмола був одним із основоположників української скаутської організації – Пласту і стрілецького руху. По війні працював гімназійним учителем у Галичині. Після нападу Німеччини на СРСР був заарештований радянськими органами держбезпеки і розстріляний у Дрогобицькій в'язниці. Сеньйор-пластун (так називають старших за віком пластунів, які допомагають у виховній праці) Богдан Чмола пообіцяв компенсувати кошти, зібрані на виготовлення барельєфа.

Боярський міський голова Олександр Зарубін відзначив подячними грамотами організаторів виготовлення і встановлення барельєфа. Учасникам заходу подарували значки з портретом полковника Івана Чмоли.

Військово-історичні реконструктори продемонстрували однострої та озброєння січових стрільців і розповіли про нього. Захід завершився концертом народного артиста України Тараса Компаніченка.

Анатолій ЗБОРОВСЬКИЙ

Коли в 1918 році Директорія розпочала повстання проти гетьмана Павла Скоропадського, міжусобицями в Україні скористалася більшовицька Москва. Розпочалася агресія. Нинішня війна Росії проти України дуже нагадує ті події. Тоді російсько-більшовицькі загарбники окупували Київ. 14-15 лютого підрозділи української армії під командуванням полковника Івана Чмоли утримували оборону безпосередньо на станції Боярка. Під натиском більшовицьких окупантів українці мусили відступити до Василькова. Втрати Армії УНР склали 500 старшин і козаків. Втрати більшовицьких окупантів були ще більшими.

Організатор встановлення меморіального барельєфа 29-літній депутат Боярської міської ради Андрій Ковальов наголосив, що цією пам'яткою ми вшануємо подвиг українських воїнів, які віддали найдорожче – своє життя – за Незалежність Батьківщини.

Журналіст і краєзнавець Андрій Ковальов є членом Пласту, Національної спілки краєзнавців України, військово-історичного клубу «Повстанець» і правління Благодійного фонду «Героїка», що опікується пошуком і впорядкуванням українських військових поховань, встановленням пам'ятників і пам'ятних знаків на честь діячів і подій українського визвольного руху. З його ініціативи в Боярці встановлено меморіальні барельєфи на честь Євгена Коновальця, Марка Шляхо-

ПРОЕКТ «БУКОВИНСЬКИЙ РОЗМАЙ» ЗАСЛУГОВУЄ БУТИ ЗАНЕСЕНИМ ДО КНИГИ РЕКОРДІВ УКРАЇНИ

Проект «Буковинський розмай», що здійснюється управлінням культури Чернівецької обласної державної адміністрації, навчально-методичним центром культури Буковини, належить до знакових мистецьких подій Чернівецької області.

Виставку-конкурс творчих робіт учнів художніх шкіл та образотворчих відділів шкіл мистецтв Чернівецької області організовано з метою спрямування учнів на творчий самостійний пошук з використанням здобутків українського образотворчого та народного мистецтва, активізації педагогічних пошуків у реалізації державних навчальних програм, підвищення якості викладання основних образотворчих дисциплін.

4 грудня у залі Центру культури «Вернісаж» м. Чернівці (вул. І. Франка, 15) відбулося урочисте відкриття XXXVIII обласної виставки-конкурсу «Буковинський розмай». Вона – одна із найбільших не тільки у Чернівецькій області, а й в Україні. Виставка – результат послідовного та наполегливого руху від традицій академічної школи до новаторських рішень, творчих пошуків, уподобань. Вона вражає різноманітністю та багатством видів, жанрів, стилів, тематик, технік, матеріалів. Учні – яскраві творчі особистості, які черпають джерела знань та натхнення в українській культурі, історії, традиціях.

Міські та сільські пейзажі найгарніших куточків Буковини проймають любов'ю до рідної землі з її багатоманітною природою. Гармонійним відчуттям кольору, світла, форми та фактури позначені натюрморти. Більшість із них побутові – старовинні предмети, квіти, фрукти.

На фундаменті знань традиційних народних джерел створені самобутні твори народної тематики. Улюблені сюжети – свята, звичаї, обряди, вірування. Народний характер притаманний жі-

ночим, чоловічим і дитячим портретам. Учні прагнуть розкрити природну красу людей з народу, показати їхню щедрість душі, творче натхнення, оптимізм.

Скульптура – невід'ємна складова експозиції, яка створює цілісну естетичну єдність. Матеріали – пластилін, глина, просторово-пластична мова якої базується на синкретизмі традиційних та новаторських рішень.

Особливу увагу хочеться звернути на ікони на склі, які написані за давніми автентичними зразками. Хатні образи – яскраві, декоративні, наївні. Дуже приємно, що такий жанр народного живопису відроджується та унаслідковується молодим поколінням.

Окремим мистецьким доробком є творчі роботи, присвячені 70-річчю від дня народження українського композитора-виконавця, поета Володимира Івасюка.

Під час експонування виставки-конкурсу працює журі, до складу якого входять члени Чернівецької обласної організації Національної спілки художників України. Шляхом відкритого голосування визначають переможців: Гран-прі, I, II, III місця в номінаціях «Академічний рисунок», «Графіка», «Рекламний плакат», «Живопис», «Композиція», «Скульптура», «Декоративно-ужиткове мистецтво», «Пленер» та подяки. Є й окрема номінація – «Мелодія Володимира Івасюка на палітрі юних художників». Переможці виставки-конкурсу нагороджуються дипломами та цінними подарунками, їхні викладачі – грамотами управління культури облдержадміністрації.

Робота з підготовки цього року дає переконливі сподівання на успіх цього непересічного мистецького заходу, схвальні оцінки творчої та наукової інтелігенції, палких шанувальників образотворчого мистецтва, та сподівання на можливість потрапити на сторінку Книги рекордів України.

Тож бажаю усім юним талантам нашої великої творчої буковинської родини міцного здоров'я, миру, плідної праці заради процвітання і подальшого розвитку нашої держави.

Альона БЕЖЕНАР,
мистецтвознавець

Вже вкотре Глибоцька центральна районна бібліотека збирає до себе два різних покоління: активну молодь та людей поважного віку на бібліотечні посиденьки «Від Катерини до Андрея».

Учасниками вечорниць були учні Глибоцької гімназії, члени літературно-мистецької студії «Витоки», голова районного об'єднання ВУТ «Просвіта» Олександра Возняк, головний спеціаліст відділу культури і туризму Глибоцької РДА Євген Коржаков та батьки учасників заходу.

Протягом свята дзвенів сміх і лилась пісня, бадьорив душу дотепний жарт. Дівчата традиційно ворожили на свою долю, а хлопці грайливо підбадьорювали. Не обійшлося на святі без кусання Калити. Глядачі поринули у захопливу атмосферу українських андріївських вечорниць.

Чудовим подарунком для всіх

святом господиня – директор Глибоцької РЦБС Ольга Ковальчук, яка щиро подякувала всім присутнім.

Після закінчення вечорниць ведучі привітали всіх з при-

БІБЛІОТЕЧНІ ПОСИДЕНЬКИ «ВІД КАТЕРИНИ ДО АНДРЕЯ»

присутніх був виступ тріо Гризук «Ружі», які виконали колядку «Хай Ісус, мале дитя» та пісню «Вечірня Глибока», чим і вразили кожного високим професіоналізмом та українським духом!

Розвеселив зал своїми гуморесками місцевий поет Михайло Стасюк. Звучали старовинні румунські пісні у виконанні лауреата Премії ім. Ольги Кобилянської Флорі Лерки.

Задоволена таким славним

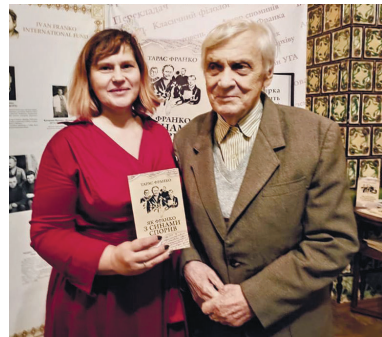
йдешніми святами, подякували учасникам та гостям, і наголосили, що такі дійства об'єднують громаду в єдину родину, примножуючи українські народні традиції.

Завершальним етапом свята стало пригощання всіх смачною традиційною українською калитою, пиріжками та печеними яблуками.

Людмила САБРАН
методист Глибоцької ЦБС

У КИЄВІ ПРЕЗЕНТУВАЛИ ЗБІРКУ СПОМИНІВ ФРАНКОВОГО СИНА

У меморіальній Квартирі-музеї родини Івана Франка у Києві відбулася презентація збірки Тараса Франка «Як Франко з синами спорив». Захід було присвячено пам'яті другого сина Каменяря, який відійшов у вічність 48 років тому.

Авторка КіЖ Тетяна ЧЕРЕПАНІЧ з Роландом ФРАНКОМ на презентації

За словами організаторів, це – збірка спогадів одного із синів про Тага, які ніколи не оголошувалися у колі друзів чи на широкий загал. Сама збірка є невеликою, містить 12 коротких оповідок, але вона точно заслуговує на увагу читача, бо тут Іван Франко зовсім інший, ніж ми звикли його сприймати. Тут він постає перед нами домашнім, дуже простим і справжнім, який вмilo використує свою мудрість і батьківський авторитет, щоб виховати у синів ціка-

вість до знань, утвердити моральні цінності та сформувати «цілого чоловіка». Описаний у спогадах образ відрізняється від образу суворого реаліста та революціонера-демократа, який свого часу нам насаджувала радянська пропаганда.

«Це сімейне Франкове залаштування, – розповідає упорядниці збір-

ки Ольга Нижник. – Нашою метою було не лише видати текст, який прийшов з минулого і дозволив нам заглянути за завісу домашніх одкровень родини Франків, але і розвінчати радянський міф про те, що найгіршими творами Каменяря були його рідні діти. Водночас ми спеціально видали ці спомини окремою книжечкою, бо її точно прочитає кожен, хто триматиме в руках. Бо це не черговий фоліант, який пилитиметься на полицях».

Чому ці фрагменти досі не публікувалися, залишається загадкою: або тодішня цензура не дозволила видавати такий фривольний текст про Великого Каменяря, або автор сам не захотів зробити його доступним.

«У мене були сумніви, чи варто було публікувати цей матеріал. Чи когось не образить те, що відбувалося у будинку на вулиці

Понінського, 4 у Львові, коли Іван Франко повчав своїх уже дорослих синів? Чи не завдасть цей текст шкоди самому Франкові?.. І чи варто видавати ці спомини окремою брошуркою?.. Проте велич та авторитет Івана Франка є непохитними, і тому ми вирішили оприлюднити ці дуже цікаві й оригінальні одкровлення одного із синів Івана Франка», – наголосила О. Нижник.

«Тато був надзвичайно толерантним і простим у розмові, він вражав своєю ерудицією, порядністю, правдивістю, інтелігентністю та почуттям гумору. Ніколи не нав'язував своїх поглядів та переконань, а тільки власним прикладом та працею впливав на наше виховання. Усе своє життя він боровся за українську мову. На жаль, батько так ніколи і не написав спогадів про себе, хоча

міг і, можливо, хотів це зробити. Важка недуга обірвала його життя 13 листопада 1971 року», – розповів про Тараса Франка його син Роланд.

Післямову до збірки написав доктор філологічних наук, професор Львівського національного університету ім. Івана Франка Ярослав Гарасим. Рецензентами стали: професор Львівського національного університету ім. І. Франка С. Пилипчук та професор Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаніка Р. Голод.

У презентації взяли участь син Тараса Франка – Роланд, упорядниці та авторка передмови Ольга Нижник, авторка малюнків Юстина Якимяк, директор Фонду І. Франка – Ігор Курус, музейники та поціновувачі творчості українського генія.

ФЛЕШМОБ ТВОРЧОСТІ «ЖИВІТЬ, ТВОРІТЬ, ПАН КРИЩЕНКО!»

До 85-річного ювілею члена Національної спілки письменників України, народного артиста України, лауреата літературно-мистецьких премій імені Івана Нечуя-Левицького, імені Андрія Малишка та імені Дмитра Луценка, кавалера багатьох державних нагород поета-пісняра Вадима Дмитровича Крищенка організовано флешмоб його творчості «Живіть, творіть, пан Крищенко!». Метою цієї акції є об'єднання крищенківським патріотичним високодуховним словом усіх регіонів нашої країни.

Інна ПАВЛЕНКО

Удобробку митця понад 1000 пісень та 53 поетичні збірки, і цей склад щорічно поповнюється. На творах В. Крищенка вже зросло три покоління українців, бо найславетніша «Наливаймо, браття, кришталеві чаші» була написана ще у 60-ті роки минулого сторіччя і досі є єдиною піснею українських авторів, яка ввійшла в європейський кінематограф (фільм Ежі Гофмана «Вогнем і мечем»). З-під пера

поета вийшли добре знані й улюблені «Родина», «Одна-єдина», «Я – України син», «Україна», «Молитва», «Хай щастить вам, люди добрі», «Білі нарциси», «Від весни до літа», «Заробітчанка», «Пізня зустріч», «Берег любові», «Листопад», «Вишенька-черешенька», «Файна», грандіозний цикл «Десять Господніх заповідей».

Практично всі народні артисти, починаючи від Дмитра Гнатюка і Раїси Кириченко і до нинішніх метрів на кшталт Іво Бобула та Оксани Білозір, зверталися і звертаються за піснями для свого репертуару до Вадима Дмитровича. Феномен безпрецедентного довголіття і життєдайності його творчості полягає в тому, що цей поет ніколи не зупинявся на досягнутому. Він завжди жив турботами і втіхами свого народу, закарбовуючи їх у своїх рядках. Саме тому і молоде покоління вже ХХІ століття не може пройти повз крищенківських віршів, віддзеркалюючи їх музикою: його пісні «Кохана» з опери «Orpheus and Eurydice Forever» цього року аплудував Карнегі Холл.

Магія поетичного слова Вадима Крищенка не залишає байдужих серед тих, хто принаймні раз прочитав його строфи. Саме тому, коли ми анонсували флешмоб творчості Вадима Дмитровича, отримали пропозиції з різних куточків на-

шої країни. Першими відгукнулися студенти і викладачі РДГУ: «Студентам та професорсько-викладацькому складу Рівненського державного гуманітарного університету було за честь доторкнутись до високого натхнення, яке випромінює Слово Вадима Дмитровича Крищенка, – зазначає Тетяна Григорівна Сокіл, старший викладач кафедри театральної режисури РДГУ. – 17 вересня 2019 року ми дебютували на університетській сцені РДГУ з флешмобом «Живіть, творіть, пан Крищенко!» (автор проекту – арт-директор, берегиня поетової творчості й авторка першої книги про нього Інна Миколаївна Павленко).

Значення ідеї флешмоба важко переоцінити, бо саме зараз, у цей скрутний час, нам усім, всією країною так необхідно звернутися за порадою і підтримкою, за путівними думками до творів Вадима Дмитровича, щоб втриматися українцями на хвилях змін».

Першими з-поміж середніх навчальних закладів відгукнулися вчителі і школярі Тисменицької спецшколи. «Це чудова ідея – прочитати всією країною рядки Вадима Дмитровича, – говорить директор закладу Марія Дмитрівна Люта. – В них оспівано вічні цінності: любов до рідної землі, шана

до батьків, пам'ять про славне історичне минуле.

Цей флешмоб став справжнім святом, бо об'єднав усю нашу шкільну родину на честь української пісні, на честь нашого дорогого поета Вадима Крищенка! Сама ідея єднання величним словом наразі дуже важлива для нашої молоді, – наголосила пані Марія, – адже вони – це майбутнє нашої країни!».

Приємно, що сучасне молоде покоління самостійно і відповідально ставиться до свого становлення і виховання, не чекаючи дозволів чи наказів ззовні. Так, студенти ЦДПУ ім. В. Винниченка з власної ініціативи об'єдналися зі школярами Наукового ліцею Міської ради міста Кропивницького, щоб взяти участь у флешмобі. «Сьогодні Україною шириться флешмоб творчості поета-пісняра Вадима Крищенка: читання віршів, виконання пісень митця. Наш Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка також долучився до цієї хвилі: ми, студенти факультету філології та журналістики, розуміємо важливість слова Вадима Дмитровича та його актуальність сьогодні».

Змінюється світ, люди. В суєті повсякденних проблем ми перестаємо розуміти одне одного, тож саме на часі відкрити збірку Вади-

ма Крищенка і долучитися до вічних цінностей, викладених ним у поетичній формі в десяти Господніх заповідях, досягнути глибини справжніх почуттів, перейнятися любов'ю до рідної землі і відчути гордість за приналежність до українства. Дослухаймося до його слова, освячуймося поезією! Наше завдання – поширити і створити базу для того, щоб таких митців, як Вадим Крищенко, на творах якого зросли покоління українців, чули і вчили сьогодні».

Втішно, що нашу ініціативу переймають і заклади загальної середньої освіти, бо саме там починається розвиток і виховання дитини як свідомої особистості. Науковий ліцей Міської ради міста Кропивницького Кіровоградської області теж приєднався до нас, тепер ми разом не тільки популяризуємо творчість ушлявленого поета-пісняра, а й об'єднуємось під егідою його мудрого слова. Що може бути краще?! Передаємо естафету і Вам!» – звертається до спільноти студентка І курсу факультету філології та журналістики ЦДПУ ім. В. Винниченка м. Кропивницький Єлизавета Єрещенко.

Тож дякуємо всім, хто вже підтримав цю ідею (наразі більше 10 навчальних закладів). Флешмоб відкрито для всіх охочих, контакти на сайті поета! Долучайся, Україно!

Яскравим і видовищним був звітний концерт випусників, учнів та студентів Київської муніципальної академії танцю імені Сержа Лифаря. Він відбувся на престижній сцені Національної опери України, що надавало акції події особливу урочистість та особливу урочистість.

Галина СТЕПАНЧЕНКО

Лядачі впродовж двох відділень були занурені в стихію танцю. Вже з першого номера фрагмента з балету «Лифар — сюїта» (хореографія Д. Клявіна) захоплює висока майстерність солістів Діани Іванченко (студентки IV курсу, лауреата стипендії імені Юрія Станішевського) та Анни Латченкової (студентки II курсу). До речі, хореограф цього номера заслужений артист України Д. Клявін нещодавно став лауреатом премії імені А. Ф. Шекери у галузі хореографічного мистецтва. Його роботи з класичної хореографії завжди відзначені пошуковістю та поєднанням класичного й сучасного балетного мистецтва. Хочеться згадати його постановку минулого року «Два фавни» на музику К. Дебюссі.

У цьому ж концерті, як у калейдоскопі, чергувались номери з класичної, народно-сценічної та сучасної хореографії.

Прикметною рисою навчання студентів в Академії танцю є поєднання в номерах студентів різних спеціалізацій, що дозволяє молодим танцівникам бути більш оснащеними в суто технічних прийомах такого складного мистецтва, як сучасний балет.

Так, у «Подольночці», «Бульбі», «Вірменському танці» (роботи Л. Мельніченка, В. Башкірової, В. Сабодаша) цікавинками було використання національних елементів, що надавало їм особливої привабливості.

Серед сольних номерів виділялась Варіація з балету Б. Асаф'єва «Полум'я Парижа» у виконанні студента IV курсу спеціалізації «Народна хореографія» володаря Гран-прі конкурсу трюкачів кубку Чапкіса «Віртуози танцю» — Владислава Бондара (викладач — заслужений артист України Вадим Сабодаш).

Прекрасний дует склався у виконанні фрагмента з «Класичного па де де» (викладач В. Солдатенко). З блиском виступили студенти IV курсу спеціалізації «Класична хореографія», лауреати стипендії

ФЕЄРІЯ ТАНЦЮ

імені Юрія Станішевського Діана Іванченко та Дмитро Бородай.

Цікаво простежуються «східні мотиви» у цьому концерті: єгипетський танець «Ісіда», китайський

Окремо слід відзначити номери, які продовжували традицію Академії: звернення до традицій української народної танцювальної культури, зокрема, традицій

танець «Фей Сідай», корейський танець «Сінджонму». Викладач — Вадим Сабодаш у цих номерах проявляє універсальність танцівників спеціалізації «народна хореографія».

Відомі зразки класичної музики «Мелодія» А. Дворжака, «Моцартіана» В.-А. Моцарта, фрагменти з балетів «Дон Кіхот» Л. Мінкуса, «Лебедине озеро» П. Чайковського інтерпретовані студентами Академії зі справжнім відчуттям та емоційним забарвленням кожного балетного руху. Пластика, технічна довершеність була присутня у сучасному номері «Пізнання» на музику Т. Альбініні (робота викладача Наталії Хоменко). Цей вишуканий номер виконували студенти III курсу спеціалізації «Класична хореографія», соліст — Д. Бородай.

Павла Вірського. Насамперед, це хореографічна картина «Червона калина», присвячена сторіччю злуки українських земель. Багатство народних мелодій у музиці І. Іващенко (музична редакція Є. Досенка) отримує адекватне сценічне втілення (робота викладача Наталії Головки), виконавці — володарі Гран-прі всеукраїнських хореографічних конкурсів, студенти I-IV курсів спеціалізації «Народна хореографія» (солісти: В. Бондар, Р. Семененко, О. Подольний).

У цьому звітному концерті, який пройшов вельми успішно, хочу відзначити плідну роботу ректора Академії Андрія Лягуценка та всього викладацького колективу. Своєю самовідданою працею вони виховують талановиту молодь, яка стає справжньою окрасою сучасного українського балету.

ПАРАЛЕЛІ, ПАРАДИГМИ, ПАРАДОКСИ У МУЗИЧНОМУ ВИМІРІ

У Малому залі Національної музичної академії України імені Петра Чайковського відбувся досить неординарний для цього високого музичного закладу концерт — «Паралелі. Парадигми. Парадокси».

Георгій ЛУК'ЯНЧУК

Цього вечора пара-мозаїка з чудернацького поєднання композиторів (американських, українських та американських з українським корінням) різних поколінь і напрямів сформував програму спільного концерту «Sed Contra Ensemble» з «Kharkiv Guitar Quartet» та солістами з НМАУ імені Петра Чайковського. Концерт відбувся із запрошеним автором із США — Ричардом Кемероном-Вульфом. Виконання прем'єрного твору Ричарда Кемерона-Вульфа, присвяченого автором київському «Sed Contra Ensemble», разом із музикою класика американського мінімалізму Джона Кейджа — це і паралель, і парадокс, і парадигма, все одразу...

Серед очікуваних парадоксів концерту можна одразу відзначити поєднання української традиції сучасної музики поряд з американськими метрами, високошанованими та вже впізнаними в усьому світі. Це твори Володимира Рунчака, які звучали на концерті разом з роботами із Лео Орнштейна. Обидва мають українське коріння, але перший зростав як композитор

на теренах Вітчизни, а другий відобразив колорит власного походження, однак уже як американський композитор. Якщо ж заплющити очі, то не зовсім буде зрозуміло, хто звідки...

Звісно, про таку музику краще мовчати й слухати. Зрозуміло одне — кожен твір опинився в концерті не просто так... І в яку пара-мозаїку склалося таке незвичне поєднання композиторів, могли судити лише щасливці, котрим вдалося почути цей концерт. Можна сказати лиш одне: концерт американської та української камерної музики XX-XXI століть дав змогу слухачам порівняти сучасний рівень розвитку української музики та, відповідно, рівень майстерності вітчизняних виконавців на тлі кращих зразків світової музичної скарбниці.

У концерті американської та української камерної музики XX-XXI ст. «Паралелі. Парадокси» у виконанні «Sed Contra Ensemble» та «Kharkiv Guitar Quartet» за участі Михайла Чередниченка (саксофон), Олександри Рукомойнікової (скрипка), Дарії Ткаченко (альт), Катерини Туніної (віолончель), Ксенії Гусєєвої, Станіслава Гумінюка, Дмитра Півненка (фортепіано) прозвучали твори композиторів: Джона Кейджа, Лео Орнштейна, Фредерика Ржевскі, Ричарда Кемерон-Вульфа, Девіда Фрума, Володимира Рунчака та Сергія Зажитька.

ОЛЕКСАНДР КОЗИНЕЦЬ: «МУЗИКА ЛІКУЄ, НАДИХАЄ Й НАВІТЬ ОМОЛОДЖУЄ...»

Творчість Олександра КОЗИНЦЯ багатогранна й насичена. Його активність у літературних та музичних проєктах викликає захоплення. Зокрема, участь у Камерному хорі «Moravski», який нещодавно здобув звання «народного аматорського колективу». Мені поки що двічі поталанило послухати виступ хору: у Храмі Святого Василя Великого та в бібліотеці «Солом'янська» в м. Києві. Повсюди хористів сприймають з особливою атмосферою – відчуттям того, наче музика лине до небес.

Наталка КАПУСТЯНСЬКА

Олександр КОЗИНЕЦЬ – перший зліва

– Олександр, Вас можна побачити у різних творчих іпостасях: викладача, поета, музиканта, співака. Що ж для Вас головніше?

– Мама часто мені в дитинстві повторювала: який палець не порань, кожен болить однаково. Тож і я не можу сказати, що для мене головніше. Викладацька робота – це професійний обов'язок. Не уявляю нині свого життя без студентських аудиторій та постійного прагнення до самовдосконалення й навчання. Адже разом зі своїми студентами я теж професійно зростаю й відкриваю для себе нові наукові проблеми.

Без літератури не був би собою. Адже потреба в слові у мене прирівнюється до базових потреб. Таких, як вода, повітря, сон і їжа. Я обрав шлях слугувати слову. Й хочу пройти цією дорогою гідно й талановито. Це не завжди легко, часто навіть невинувато емоційно й фінансово тяжко, але все має ціну. Бо є час для розкидання й збирання каміння, проте якщо слугуєш слову, не чекай швидких лаврів. Та й не швидких, мабуть, також. То вже як пощастить.

Музика – це теж частина мене. Я й створюю трохи, й виконую музику. Зараз маю не один десяток мелодій та текстів пісень, мрію, щоб їх виконували вітчизняні співаки на великій сцені. Також радію, коли мої тексти звучать на музику гурту «Зорептах», Олександрі Малаш, Ігора Двигала та ін.

Я й сам колись закінчив музичну школу по класу скрипки. Грав тоді в ансамблі скрипалів декілька років. І лише після захисту кандидатської дисертації, після 10-річної перерви, кілька років відводив душу зі скрипкою у любительському оркестрі й хорі «Amadeus» в м. Києві. А останні три роки в моєму житті вагоме місце посідає камерний хор «Moravski». Скрипку відклав на невизначений час. І зараз, не рахуючи офіційної роботи, хор справді займає найбільше вільного часу, через що мій внутрішній письменник іноді навіть трохи ображається. Бо для літератури залишаються вихідні або ж нічний час, коли вже сил частіше за все бракує для повноцінної творчої роботи.

– Тоді поговоримо про музику. Насамперед, вітаю Вас із присвоєнням Камерному хорі «Moravski» звання «народного аматорського колективу». Як Ви обрали цей хор, чи колектив обрав Вас?

– Так склалися обставини, що після одного випадку частина хористів любительського оркестру й хору «Amadeus» вирішила піти з колективу й створити власний. До них приєднався й я. Влітку 2017 року ми почали думати про свій хор. Все починалося з малого. Восени 2017 року, коли був створений наш хор (тоді він мав іншу назву й керівника), в нашому колективі було лише 12 учасників. Сьогодні диригентом хору є глибока й трудолюбива жінка, май-

стер своєї справи Олена Радько. У хорі нас зараз близько 40 осіб!

У листопаді 2019 року ми отримали звання «народного», минулої осені серед кращих хорових колективів країни посіли II місце в Міжнародному хоровому конкурсі імені Миколи Леонтовича. Взяли й справді високий рівень, тож не маємо права спускатися тепер на нижчий. Кожен хорист, як і я, мріє про те, щоб наш хор у перспективі був на рівні з іншими професійними колективами, щоб ми могли виконувати музику різного ступеня складності. Тож скоріше ми невеликою групою зацікавлених разом обрали колектив, а згодом і він обрав нас. Пізніше на виступах ми знайшли однодумців, яким хотілося співати в хорі й отримувати від того задоволення разом із нами.

– Камерний хор «Moravski» – від чого походить назва?

– Наш хор названо на честь видатного хорового диригента України Павла Муравського. За свій довгий творчий вік у хоровому світі Павло Іванович був не просто професіоналом, а став легендою, створив унікальну школу хорового співу, яка живе й продовжується нині у його учнях. До речі, наш керівник хору, Олена Радько, також була ученицею Павла Муравського. Нам це особливо приємно!

– Кому належить ідея створення Камерного хору саме з назвою «Moravski»?

– Ідея створення саме такого хору, названого на честь маестро,

належить українському диригенту, заслуженому діячу мистецтв України Ларисі Бухонській. Лариса Володимирівна відновила історичну справедливість, адже справжнє прізвище Павла Івановича було Моравські, хоч у документах він був записаний як Муравський. Для нас носити ім'я хорової легенди – подвійна відповідальність. Це надзвичайно високий рівень, якому маємо відповідати у всьому! Але й на протигагу відчуваємо, що навіть з неба Павло Іванович переживає за наш колектив і є нашим духовним музичним покровителем.

– З огляду на те, що популярність зростає – то так. На яку аудиторію розрахований ваш репертуар?

– Репертуар у нас широкий. Ми співаємо музику різних епох та стилів: від бароко до творів сучасних українських та західноєвропейських композиторів, а також українську духовну й народну музику. Духовної музики в нас найбільше. І це не випадково. Бо в цих творах стільки краси й істин, що ними хочеться ділитися зі світом!

– Яких людей об'єднала музика у вашому хорі?

– Щодо складу хору, то любов до музики об'єднала людей різних професій: директорів компаній, кандидатів наук, дизайнерів, художніх народних майстрів, викладачів, програмістів, перекладачів, студентів та професійних музикантів. Ми дуже різні, але маємо спільний знаменник – потребу в гарній багатоголосній музиці.

Для прикладу, нашому наймолодшому учаснику зараз лише 16 років, старшим – за 50 років. Нашому художньому керівникові вдається знайти з нами всіма спільну мову, та й нам між собою – також. Так і співаємо, мріючи про хорові виклики на великій сцені. Ми належимо до тих «солдатів», які мріють стати генералами.

– Чи берете участь у хорових фестивалях та конкурсах?

– Незважаючи на наш молодий вік, уже взяли участь в понад 10 фестивалях, весною 2019 року гастролювали у Відні (туди плануємо й у грудні з новорічно-різдвяною програ-

мою), перемогли у серйозному професійному хоровому конкурсі (імені Миколи Леонтовича), були серед кращих хорів, які втілили масштабний проєкт «Україна співає Кобзаря». За весь час існування хору дали понад 30 концертів, мали спільний виступ з провідними солістами філармонії в рамках концерту «Viva Puccini» у супроводі Національного президентського оркестру, з Ніною Матвієнко.

– Відчуваю, що після цього інтерв'ю ваш камерний хор захоче почути чимало прихильників. Де його можна буде послухати?

– Поки майже всі наші виступи безкоштовні. Ми завжди раді гостям! Нас легко знайти у соцмережах та стежити за анонсами. Озвучу лише найближчі плани. На день Миколая запрошуємо послухати нашу музику в столичній філармонії, 25 грудня 2019 року – в Мистецькому арсеналі, наприкінці січня 2020 року – на Львівському різдвяному фестивалі.

До речі, вакантні місця чоловічих партій у нас поки є. Можливо, в когось виникне бажання приєднатися. Сьогодні хор ще на самозабезпеченні, але ми працюємо над тим, щоб було по-іншому.

– Музика для Олександра Козинця – це...

– Продовження літератури, окреслене ритмом, темпом та мелодією. Музика лікує, надихає й навіть омолоджує. Хочу нагадати (й це науково доведено), коли людина співає, в мозку виробляються особливі хімічні сполуки, які пробуджують спокій та радість, зміцнюють здоров'я. Також у хорі виникає особливий стан спільності. Людина розширює свій світ, коли здатна відчувати не лише себе, й тих хто обіруч від неї. Відчуття чужого дихання й настрою допомагає злитися в один організм, щоб разом творити особливий світ музики. Тож запрошуємо до нас на концерт на сеанс задоволення й легкості!

ДНІ УКРАЇНСЬКОГО ТЕАТРУ В ОЛЬШТИНІ

Два дні, 12 і 13 жовтня, в м. Ольштині Вармінсько-Мазурського воєводства в Польщі тривали Загальнопольські дні українського театру, які щорічно організуються Об'єднанням українців у Польщі за сприяння Комітету з національних меншин та інших урядових інституцій.

Незаперечним лідером і авторитетом української справи в Ольштині є багаторічний очільник української спільноти Степан Мігус. Він має надійну опору в особі відомого політика, віце-маршала Вармінсько-Мазурського воєводства Мирона Сича.

У Вармінсько-Мазурському воєводстві живе чи не найбільше українців у Польщі. Чимало тут й інших меншин – німців, ромів, білорусів, литовців чи вірмен. У сеймику діє єдина в Польщі Комісія національних і етнічних меншин, є уповноважені маршалка і воєводи у справах меншин. Уже 25 років уповноваженим у справах нацменшин є Віктор-Марек Лейк, якому уклінно дякувала українська спільнота на першому театральному вечорі за підтримку і толерантність, зміцнення співпраці. До того ж Віктор-Марек Лейк з дружиною Тересією Астратович-Лейк не тільки переглянули вистави коломиян, а й були присутні на прощальній вечері і висловили їм свою вдячність за високомистецькі сценічні спектаклі.

Українці на колишніх землях Східної Пруссії опинилися внаслідок злочинної операції «Вісла» у 1947 році. 72 роки тому комуністична влада переселила в цей регіон, що межує з Калінінградською областю Російської Федерації, 60 тисяч українців. Депортовані потрапили сюди зі своїх рідних земель, тобто з околиць Перемишля, Сянока, а також із Бескидів.

Вигнанців розпорошили по всьому регіону. Дотепер у Вармінсько-Мазурському воєводстві є села, де українці становлять більшість. Проте впродовж повоєнних десятиліть більшість із них перебралася у міста й містечка воєводства. Сьогодні українська меншина – одна з найвпливовіших національних громад цього бага-

токультурного регіону. Серед досягнень української громади Вармінсько-Мазурського воєводства Степан Мігус називає два комплекси українських шкіл та 51 пункт навчання рідної мови, а також українську філологію у Вармінсько-Мазурському університеті.

Приречені у 1947-му на асиміляцію українці, всупереч усім несприятливим обставинам, зберегли свою національну свідомість і навіть збудували на чужині свою маленьку Україну.

Це особливо гостро відчувалося нами під час наших спектаклів у театрі ім. Стефана Ярача в Ольштині. Імпресарію театру Івона GoRKE, яка опікувалася допомогою різних служб, навіть проговорилася, що вони по-доброму заздрять нам, адже всі три вистави, які ми зіграли на двох сценах театру, відбувалися при цілковитих аншлагах, навіть з додатковими приставними стільцями, з надзвичайно інтелігентною, шляхетною глядацькою публікою, що засвідчило високий рівень організації української спільноти.

За годину до першої вистави у фойє театру відбулось відкриття фотовиставки Андрія Дуди «Герої не вмирають – обличчя війни», присвяченої Дню захисника України, який відзначається 14 жовтня як державне свято.

Першою на суд спраглого до українських тем глядача була винесена вистава «Камінний хрест» Василя Стефаника у постановці директора – художнього керівника театру, народного артиста України Дмитра Чиборака. Цією постановкою і активним гастрольним прокатом (спільний проект з Українським народ-

ним театром «Заграва» з міста Торонто, Канада, травень – червень 2019 р.; Міжнародний театральний фестиваль «НОМО LUDENS» у м. Миколаєві, жовтень 2019 р.; XII Загальнопольські дні українського театру в м. Ольштині, Польща) театр розпочав активну популяризацію творчої спадщини Василя Стефаника до відзначення 150-річного ювілею письменника і 65-річчя його сумних роковин, що відзначатимуться українською світовою спільнотою в 2021 році.

Після вистави на сцену з подячним словом вийшов Степан Мігус, Мирон Сич і віце-маршалок Віктор-Марек Лейк. У виступах було відзначено гостру актуальність теми українського заробітчанства і цінності української землі, вічної тягlosti українців, які дали світовій цивілізації Трипільську культуру, до своєї землі; високу професійну майстерність постановочної групи й акторів театру. Було наголошено, що вистава зворушила почуття кожного глядача і не залишила байдужим нікого. Зрештою, про це свідчать короткі відгуки й оцінки, якими вони поділилися й які були озвучені в кількох програмах Ярослави Хруник на Ольштинському радіо і в телевізійних сюжетах Романа Боднара на польському телебаченні, а також змістовна аналітична інформація Степана Мігуса і Григорія Сподарика в газеті «Наше слово» за 3 листопада 2019 року, № 44 (3247), в якій, зокрема, було зазначено:

«Коломийські актори повели ольштинську публіку стежкою рефлексії, задуми, сліз, але вод-

ночас – радості та сміху. Хто побачив усі три вистави – пережив саме такі емоції. Аскетичною у сценографії, складною тематично й у сприйнятті була вистава «Камінний хрест». Як і в оригінальній новелі Василя Стефаника, це історія хлібороба, який змушений покинути рідний клатчик землі та шукати кращої долі в Канаді. «Старий птах старого гнізда не покидає», – говорить головний герой Іван, якому доводиться спростувати цей вислів. Усвідомлюючи, що дорога вестиме тільки в один бік, він ставить на пагорбі камінний хрест зі своїм ім'ям, іменами дружини та своїх близьких. Газдів просить не оминати цього, важкою працею виплеканого місця. Покинути рідне гніздо – це дилема й мільйонів сучасних українців, тому п'єса цілком актуальна. Серед ольштинської публіки, мабуть, не було глядача, який би не зіткнувся з розлукою та міграцією – комусь випала така доля особисто, іншим довелося прощатися з близькими. Актуальність полягає ще й у тому, що і тодішнім, і сучасним українцям треба боротися за свої землі з московським агресором...»

Не менш насиченим був і другий день – 13 жовтня (неділя). Цього дня програмою було передбачено дві вистави «Мати-наймичка» Тараса Шевченка на малій сцені і «Гуцульський рік» Гната Хоткевича – на великій.

Знову подячні оцінки, обережки полум'яних троянд, фотосесії з акторами. Зал довго не відпускав акторів зі сцени. Такої насолоди від сприйняття і відчуття суголося душ дається пережити не так часто. І саме такі миттєвості називаються щастям! Передаючи загальний настрій глядацької аудиторії після вистави «Мати-наймичка», Степан Мігус сказав, що в залі не знайшлося жодної людини, яка б стримувала сльози. А велика вчительська делегація одразу ж запросила виставу для показу учням.

Завершальним акордом Днів українського театру в Ольштині стала містерія Гната Хоткевича «Гуцульський рік». Вона вже була апробована на європейських сценах і сприйнята з належним успіхом і в Шотландії на Всесвітньому Фриндж-фестивалі (2008 рік), і в Італії (Неаполь, Казерта, Помпей, 2013 рік), і в Німеччині (Мюнхен, Штутгарт, Нюрнберг,

2017 рік), і неодноразово в Румунії та Польщі. І знову в театрі Стефана Ярача вона пройшла під загальне схвальне сприйняття. Тут було все: і сміх, і сльози, і радість, і захоплення... Не було тільки байдужості і нудьгування. Складалось враження, що відбувається потайний гіпнотичний сеанс еднання залу і сцени. Було цікаво споглядати не тільки те, що відбувається на сцені, але і реакцію глядацької зали – воістину неocenенні миттєвості для психологічних досліджень і відкриттів на тему: «Вплив сценічного дійства на почуття і емоції...» або інші, наближені.

Степан Мігус у подячному слові коломиїській групі зазначив, що його не раз переконували в необхідності постановок зарубіжних – європейських і світових – драматургів українськими театрами для показів на європейських і світових сценах. Але ці два театральні дні і три вистави коломиян, які репрезентували українську національну класичну драматургію, доводять цілком протилежне і переконують, що українські театри мають відкривати світові саме українську сценічну скарбницю, не заперечуючи того, що збагачують свій репертуар і світовими драматургічними перлинами.

«Мені неодноразово доводилось чути, що українські театри мають їхати за кордон, обов'язково показуючи вистави світової драматургії. Але на прикладі і досвіді Коломиїського театру я вкотре переконуюсь, що ми маємо показувати світові своє, національне! Тільки так світ і пізнаватиме нас, і розумітиме».

Озарківчани висловили свою вдячність організаторам за честь представити українське театральне мистецтво на Загальнопольських днях українського театру в Ольштині і за попереднє запрошення зі своїм мистецьким доробком до Гданська.

Не применшуючи ролі суто мистецьких акцентів таких взаємовигідних проектів, беру на себе сміливість стверджувати, що тільки мистецтво здатне об'єднувати там, де вносять розкол недалекоглядні політики.

Ольга РУДАНЕЦЬ, заслужений працівник культури України
Світлина Григорія СПОДАРИКА (Польща) і Василя БУДЕЙЧУКА (Коломия)

ТРИ ДНІ ПОСПІЛЬ ГРАЛИ «GRILLENPARZ ТА ХОР ЦВІРКУНІВ»

12 грудня відбулася прем'єра вистави «Grillenparz та Хор цвіркунів» у Київському академічному театрі «Колесо». Постановка Ірини Кліщевської здійснена в рамках проведення Двостороннього року культури між Україною та Австрією. Молодий австрійський драматург Томас Арцт відвідав прем'єрний показ.

Мені приємно, що в Україні грають мою п'єсу, – розповідає Томас. – Я її написав у 2011 році, і вже 5-6 європейських театрів презентували свої вистави за цим твором. Постановка Кліщевської з глибоким змістом, яскрава й експресивна, загадкова, – тримає глядача у постійній напрузі. Дивишся і думаєш, що ж далі буде. Вдячний акторам театру за прекрасні образи, композитору пану Дадікіну за цікаві музичні форми, що мають багато складових».

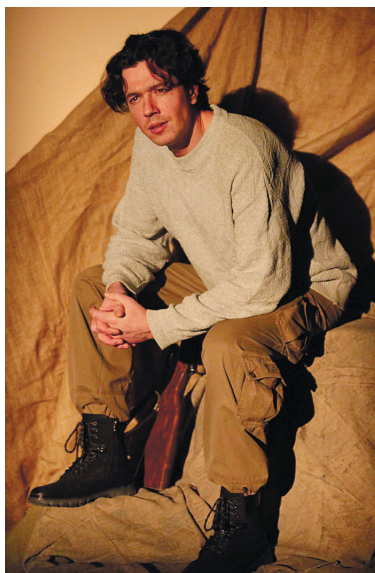
У театрі «Колесо» існує традиція: в холі висять портрети драматургів, за п'єсами яких у театрі йдуть вистави. Готується й портрет Томаса Арцта, він з'явиться поряд з австрійцями: класиком Йоганом Нестроєм і сучасними драматургами Феліксом Міттерером, Францобелем, Петером Хандке. «Для мене це велика честь!» – коментує Томас.

Наступні прем'єрні покази відбудуться вже в січні. Режисер обрала нестандартний жанр вистави – трагікомічний фастнахтшпіль. У постановці присутній мікс детективно-містичних історій, вона наповнена різними драматичними та музичними елементами.

У виставі грають: заслужена артистка України Наталія Надірадзє-Вронська, заслужений артист України Сергій Ладесов, Марія Грунічева, Денис Драчевський, Аліна Проценко, Олександр Соловонюк.

Фото Олександра БЕЛЕНЬКОГО

ПРЕЗЕНТАЦІЯ ДОВІДКОВОГО ВИДАННЯ «КОРОНАЦІЯ СЛОВА»

29 жовтня відбулась урочиста презентація науково-довідкового видання «Коронація слова», присвяченого 20-річчю Міжнародного літературного конкурсу романів, кіносценаріїв, п'єс, пісенної лірики та творів для дітей.

Георгій ЛУК'ЯНЧУК

Презентація видання відбувалась у рекреаційній залі Колегії Павла Галагана

Національного музею літератури України. Проект було виконано за грантовою програмою «Знакові події для української культури» (програма Українського культурного фонду) у тісній співпраці з командою «Коронації слова».

Відсвяткувати цю подію зібралося поважне товариство: одна з засновників конкурсу Тетяна Логуш, генеральний директор Національного музею літератури України Галина Сорока, директор Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України Микола Жулинський, голова правління Спільки кінокритиків України Володимир Войтенко, а також запрошені гості: композитор і виконавець Анатолій Матвійчук, письменниця-волонтерка Оксана Радущинська та письменники-переможці конкурсу.

Це видання – науково опрацьована, систематизована інформація про результати конкурсу «Коронація слова» та про його переможців за 20 років існування, як підсумок подвижницької праці засновників і меценатів – громадських діячів Юрія і Тетяни Логушів.

«Коронація слова» зародилася в середині 1990-х рр. За часи існування конкурсу відкрито більше тисячі нових імен, які ми тепер добре знаємо і які вже увійшли в історію української літератури. Сьогодні за рейтингами – це найпрестижніший, найтриваліший соціально відповідальний проект в Україні. Часто «Коронацію слова» називають своєрідним «літературним Оскаром», а статуетка «Коронації» стала символом престижу та професійного пись-

менницького визнання.

Цей конкурс допоміг Україні створити потужну спільноту багатосотенного літературного авангарду, а читачам дав захопливі твори сучасних письменників. Завдяки проведенню конкурсу художні твори його учасників утілено в численні проекти: фільми, вистави, мюзикли, пісні тощо. На основі «коронаційних» романів, кіносценаріїв, п'єс і поезій відзнято десятки фільмів, поставлено до півсотні театральних вистав, виконано безліч пісень. І в такий спосіб національний ринок наповнюється конкурентоспроможною українською літературою, а кіно й театр презентують глядачеві високоякісні українські фільми та п'єси.

Приємно відзначати, що в епоху, коли руйнуються українські культурні цінності і зневажаються українські митці, цей конкурс стоїть як останній Бастіон українського мистецького духу і продовжує виводити у світ нових Майстрів Слова.

Науково-довідкове видання ознайомлює з тенденціями в літературному процесі крізь призму світоглядних переконань сучасних письменників. Надає біографічні довідки про лауреатів I-III премій, перелік їхніх творів, цитати з інтерв'ю, перелік дипломантів конкурсу, окремі наукові оглядові розвідки. Видання розраховане на літературознавців, критиків, викладачів і вчителів української словесності, студентів, учнів та всіх, хто цікавиться українською літературою періоду Незалежності України.

СПАЛАХИ ЗІРНИЦІ ВІКТОРА МІНЯЙЛА

Це невеликий пасаж із його відомого роману «Останній рубіж». На титульній сторінці книги автограф: «Дорогому другові – Андрію Дмитровичу Гудимі – з любов'ю, з великою надією на здоров'я Вашої прекрасної Музи, з побажаннями добра й щастя – сердечно В. Міняйло».

То був початок літа 1983 року. Господи, як то було давно. А, здається, позавчора. Щоби виміряти глибину часоплинної ріки, варто хоча б на якусь хвилю пірнути у її глибіню.

Золота середина вересня 1969-го. Я, аспірант Білоцерківського сільгоспінституту, після нескінченних клопотів заявився на засідання літературного гуртка «Заспів», на яке саме завітав «місцевий письменник Віктор Міняйло» – так принаймні оголосив тоді наш керівник Аркадій Ременюк.

Перш за все мені впало у вічі покате чоло та злегка горбкуватий ніс письменника, а вже за тим – спокійна манера спілкування. «Пам'ятається, я тоді читав «свіжого» вірша «Гуси дитинства».

*– Де біля кладки верби зберегли,
Мов дух дитинства, свіжу прохолоду,
Там білі гуси вгнули береги,
Крильми тугими сколотивши воду...*

І раптом – «Ох!..» – зітхнули голосно.

Так, це – він, Віктор Олександрович. Зняв окуляри, протер картатою хусточкою і, пильніше

глянувши, ніби просився в душу мою, попрохав повторити прочитане... У такт моєму читанню похитував головою, обличчя його розквітало ніби і врешті таки не втримався: «Яка свіжа образність! – мовив радісно. – Навіть сліпий побачить цю поетичну картину».

З того й почало... струмитися світло його. Він пильно слідкував за моєю творчістю, радів з творчих успіхів і переймався моїми клопотами, яких тоді вистачало – хоч гать гати. Аби зриміше описати його – живого! – варто вдаватися до «Парадоксів Життя», якими він заготовлював кожен з роздумів знаного нами роману «Останній рубіж».

Ми заприятелювали. З роками наша обопільна прихильність переросла у щирі довголітню дружбу. Часто було – телефонний дзвінок: «Андрію Дмитровичу, знайдіть вільну хвилинку – завітайте, будь ласка...». Звичайно, така «хвилинка» завжди знаходилася. Зізнаюся: у моєму характері завше була напнута невидима струна педантичності, вона й не дозволяла мати слово за постіл чи бодай на хвилину запізнитися на обіцяну зустріч. Це особливо подобалося Віктору Олександровичу і, напевно, говорило йому багато про що. Між нами точилися не якісь там балачки «про все і ні про що», бо насправді то були уроки, студії від Віктора Міняйла. Я прислухався до його слухних зауважень і, траплялося, тут-таки підправляв кульгаве слово чи недолуге речення. Це не лишалося поза увагою й якогось разу він, приязно усміхаючись, зізнався: «Ви вмієте слухати, хапаєте міркування шпакуватого мерина просто на льоту – ось за це я вас особливо люблю».

Він терпляче навчав мене літературного мистецтва, у стилі якого можна було б упізнати самого автора – його характер, темперамент і, безперечно, культурний і художній рівень. Письменник Віктор Міняйло, на моє глибоке переконання, був високо достойним стилістом от Самого Бога. Я із таких студій найперше поклав собі на ум один із його «Парадоксів Життя» –

«Глумись сам над собою – не глумитимуться інші».

Не подумайте, заради Творця Небесного, що геніальний Мі-

няйло навчав такого собі Гудиму писати. Бо він сам при нагоді наголошував: «Я нікого не можу навчити як гарно писати. Можу лише навчити – як не писати погано».

Не так зі свого тодішнього творчого досвіду, як із прописних премудростей античності, я вже знав, за якими критеріями оцінюється доробок поета, щирість його «почуттів і захопленість темою». І ця аксіома просто стріляла: «Якщо ти хочеш, щоб я плакав, то ти маєш насамперед сам відчути біль». Чи знав «хрещений», – бо я (в т.ч. і за його рекомендації) став уже членом Спілки письменників – оту сентенцію? Безперечно. Але, – хоч і звучить ревниво, – першим од написаного мною заплакав саме він – добре знаний уже в літературному світі Віктор Міняйло. І сталося це осіннього дня – ладку мій! – майже пів століття, а начебто вчора було...

Ми сиділи в кімнаті, яку він «робочим кабінетом» ніколи не називав, за письмовим столом. Бесіда наша, здавалося, добігала кінця. І тут Віктор Олександрович, аж ніби вибачливо, попрохав: «Прочитайте щось «свіженьке». – І вже, лукавенько посміхаючись, показав очима на мій портфель. – Знаю, знаю, там є...».

Я не з прошених, а це м'яко став однікуватися: воно-то є, але сируватеньке... Бо такі справді не набивав собі ціну. А він – як висвердлював дірочку в серці... Нами вже опанував елегантний настрій і це підбадьорило мене:

*– Надієчко! Неділочко моя,
Хай безнадія – мов закляття – зараз.*

*Але я вічна. Доленька твоя.
Ява і сон твій, а не грішна зав'язь...*

Плечі його за мить здригнулися. Віктор Олександрович підхопився на ноги і ну по кімнаті – туди-суди, ніби йому затісно стало. А я продовжую – мов сподіваюся:

*Пробач мені. І я тобі прошу,
Що не могли ми стрітися раніше.*

І, вибачай, тепер не відпушу...
Несподіваний плач – з прихрипом – обірвав мене. Він плакав. Що стало причиною такого розчулення – якийсь незагойний

біль чи невтишима радість? – то вже завжди залишається нерозгаданою таємницею, а з «Парадоксів Життя» закарбувалося у моїй пам'яті – «Так вас люблю, що побив би до крові».

Справді, вони, – укупочці з незабутньою Ольгою Федорівною, – у необмеженій любові своїй сприймали мене за сина.

«Щоб легше нести тягар за плечима, то спереду повісь ще й другий».

У романі цей «Парадокс Життя» голова колгоспу Олекса Копитенко адресує косарці Марті Музиці, яка – «не гнулася, тільки поступалася вперед дрібненькими кроками, прокладаючи свіжі зелені доріжки...». А здавалося, що то Віктор Олександрович адресував його мені, бо саме на той час був завантажений справами та обов'язками, як старець торбами: на мені – і навчальна, і наукова, і методична робота кафедри; і виховна робота серед студентства, і громадська робота в місті, і... А тут, окрім поезії, ще й «роки на прозу потягнули» – утяв роман «Чуже весілля». З благословення (самого!) Міняйла, який люб'язно рекомендував його журналові «Дніпро». Взяти. І тут-таки заявився, – навіть не з ціпом – з голоблею! – один із ярих «боржників» Міняйла і взявся молотити мене у три ціпи. Щоби не тільки автор, а й сам доброзичливець став боятися його. Зізнаюся: з того «розгрому» я засумнівався у своїй силі. Але ж – «Немає надії у сумнівах!» – це його, міняйлівське.

Не можна розповісти – це варто було б побачити: ох, як змінилося його обличчя! То блідло, то багровіло. Час від часу знімав окуляри – протирив їх, записини вкрилися потом – заблищали. «Є роман! – заповзято переконував мене й від того, либонь, ставав іще більш упевненим. – На дев'яносто дев'ять відсотків – е!». І, поспитавши дозволу, надіслав примірник рукопису А. Дімарову – хотів почути слово друга і не з того, що своя думка в дорогу не годиться: «Толю, скажи...». А мене принукав звернутися з подібним проханням до шанованого читачами Євгена Гуцала. І я послухався: «Євгене Пилиповичу...».

Відгукнулися, не гаючись. І я піднявся духом.

Роман вийшов у світ. І мав чималий успіх. І я продовжив йому життя на десятки літ наступними романами: «Поклонитися любові», «Солодкі плоди гіркої кореня», «Не відбігай далеко». А все – Міняйло! Це він підтримав мене на вибоїстій дорозі літературного перехрестя.

Здавалося, пристрасті поволі вляглися, і тепер життя піде своїм плином. Я прилюдно поклявся на цвинтарі над бездиханним тілом тата написати книгу про голодомор, де збирався воскресити його, великого трудюла і не меншого страдника та заголодоморених односельців. І тишком-нишком узявся за майбутній роман «Кара без вини». Не кривити му душою, Віктор Олександрович спочатку злякався такого відчайдушного задуму, навіть застерігав од можливої небезпеки, а згодом з превеликою охотою погодився написати передмову. І написав: «Свідчу...». І засвідчив розумом і душою. З усією безстрашністю: «Я, старий і бувалий чоловік, перед Богом і людьми, перед совістю своєю свідчу – ця книга письменника Андрія Гудими – талановита, мужня і страшна своєю силою і правдою – про хресні муки великого й доброго українського народу, про стоїчний його спротив більшовицькій тиранії...».

Останню крапку в рукописі було поставлено 24 травня 1989 року. А згодом... Часописи і видавництва стали відфутболювати мене – то «не було паперу», то у «редакційному портфелі є вже твори на цю тематику».

Вигарканий «писаниною», затурканий щоденними клопотами в інституті, притлумлений видавничими перипетіями, я немовби збайдужів до всього. А він, Віктор Олександрович... Ох, як він переживав! Обурювався. Когось телефонував. Когось совістив. Мов би уперто сповідував один із наступних «Парадоксів Життя»: «Підштовхуй людину до добра».

Він і мене «підштовхував» – радив «триматися, не втрачати духу», а ще – «вірити у свої сили», бо автор, мовляв, «... створив таку рельєфну карти-

СЛОВНИК МИКОЛИ ТКАЧА – УНІКАЛЬНЕ ЯВИЩЕ

ну нашої національної біди, що й мені, який пережив голод воєводи, навряд чи пощастило б зробити це виразніше». Зміг би! – це без усякого сумніву, але...

Нарешті я «пробився» в «Урожай» – видавництво, яке не мало нічого спільного з художньою літературою, а мій Навчитель уже засів за «таке щось, епохальне». То буде, справді, визначальний роман у його творчості «Вічний Іван». 1993 рік: «Кара без вини» вже збирала перші відгуки, а «Вічний Іван» готувався заявити про себе на шпальтах часопису «Основа», аби поволі набиратися зіркового духу.

Настав нічим не знаменний для суспільства 1995 рік, а для мене... Того літа випала щаслива нагода познайомитися з геніальним Миколою Вінграновським, який Міняйла просто обожнював і був у захваті від прочитаної «Кари без вини». І він, член тодішнього Шевченківського комітету, запропонував мені подати роман на здобуття Державної премії України ім. Тараса Шевченка 1996 року. А тоді я вже допевне знав: Віктор Міняйло поквалює на Премію «Вічного Івана». Чи мав я тоді моральне право перебігти йому дорогу?.. Отож бо. Я відмовився від знадливої пропозиції люб'язного Миколи Степановича, ризикнувши сором'язливо робити добро мовчки. На мою превелику радість, Віктор Олександрович удостоївся честі Лауреата: заслужена слава прийшла до нього вчасно, не запізнилася.

Так ми йшли пліч-о-пліч аж до студеного листопадового дня року 2018, коли Віктор Олександрович, поясно уклонившись Світові Білому, тихо мовив останнє: «Я вас усіх так люблю...». І пішов назавжди. Подався у вічні мандри, так і не довідавшись про мій щиросердний вчинок, у якому допевне дихав один із його «Парадоксів Життя»: «Живі, але їх нема...».

І я вторюю в унісон йому: «Мертвий, але живий».

Тож нехай вічно палахкоче зірниця його на літературному небозводі. Мені від того невтишимого світла не болітимуть ані очі, ані душа.

Воно говорить до мене.

І ми слухаємо його...

Андрій ГУДИМА, письменник.

Не думалося і не гадалося, що доведеться про цей Словник, над яким Микола Михайлович працював не один рік дуже вдумливо і натхненно, не йому вести мову, а мені, його братові. Не хотілося б з цього починати, але людське життя непередбачуване.

Цього року українська культура зазнала тяжкої втрати. На 78-му році життя перестало битися серце Миколи Ткача – нашого земляка, члена Чернігівського земляцтва, письменника, талановитого поета, видатного науковця, українознавця, кандидата історичних наук, професора Національного університету культури і мистецтв.

Микола Ткач на теренах культури – знакова постать, унікальна творча особистість. Він писав поезію, оповідання, збирав по селах народні пісні, етнографічні матеріали (видав разом з дружиною Надією Данилевською кілька збірок українського фольклору). У 1975 році побачила світ його перша поетична книжка «Риштування», з якої партійні рецензенти вилучили найбільш вартісні вірші, в яких були ознаки радянської дійсності. Згодом почали з'являтися інші збірки. Зокрема, «Відвідини матері», «Древо», «Дзвони скляної гори», «Золоті орелі» – ліричний дует з Надією Данилевською, «Не осквернись, душа моя, у слові», «У світлі неба», «Непочата вода», «Вино з тюльпанів», «Осел у шкурі лева», «Сонячний зайчик», «У володіннях Волося», «Земля і люди», «Михайлик і Марко» – книга для дітей, «Цвіт полинь» – книга авторських пісень. І остання його лебедина пісня, поетична книга – «Вербо-ве коріння», яку він встиг ще потримати в руках. У ній виявився філософський і символічний підтекст, адже латинське *vergum* – то слово. Книжки «Вино з тюльпанів» та «Земля і люди» висувалися на премію Тараса Шевченка.

Його вабила старовина, народні ремесла: став сам собі шити одяг, різьбив по дереву – ложки, миски та інший побутовий одяг, досліджував українські народні традиції, звичаї, календарні свята, старослов'янську писемність. Усе це вплинуло на його світогляд і він звільнився з роботи, щоб більш плідно зайнятися творчістю.

МИКОЛА ТКАЧ

СЛОВНИК ГОВІРКОВИХ, РОЗМОВНИХ, РІДКОВЖИВАНИХ ТА ЗАСТАРІЛИХ СЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Завдяки його подвижницькій діяльності в царині духовної культури українського народу на полицях книгарень з'явилися десятки народознавчих, наукових та науково-популярних книг, навчальних посібників. Він був талановитим педагогом, до кінця своїх днів залишався на посаді професора Національного університету культури і мистецтв, де викладав народознавство.

Вже на початку вісімдесятих він проявив себе як талановитий і глибокий дослідник українських народних традицій, старослов'янської писемності. Микола здійснив наукову реконструкцію українською абеткою твору «Слово о полку Ігоревім», де відтворив текст за збереженими у чернігівських та інших діалектах словами і висловами, записав сучасною українською мовою пам'ятки княжої доби «Слово у законі і благодаті» митрополита Іларіона, «Остромирова Євангелія». Йому належить перший в Україні і світі Словник-довідник «Слово о полку Ігоревім» та багато інших ґрунтовних наукових напрацювань з етнології, міфології, давніх народних традицій, фольклору. Він усе життя працював над Словом, кохався в ньому. Навіть дипломну роботу в будівельному інституті захищав українською мовою, чим викликав неоднозначну оцінку в тодішнього керівництва. Слово стало для нього найглибшим і найпоетаємнішим захопленням. Він розглядав його як космічне явище,

започатковане Господніми символами. Тож не випадково апогеєм, лебединою піснею його творчості став «Словник говіркових, розмовних, рідковживаних та застарілих слів української мови».

Над цим Словником Микола дуже потужно працював кілька останніх років, будучи уже дуже хворим. Про те, що він упорядковує такий Словник, я дізнався від нього років сім тому. Він був настільки захоплений цією працею, що при зустрічах у розмові зі мною повсякчас уточнював значення тих чи інших слів, багато з яких збереглися в нашій пам'яті з дитинства, але практично не вживалися. І незважаючи на стан здоров'я, просиджував за комп'ютером по кілька годин щодня. У листопаді 2018 року він приїхав до мене в Чернігів уже зовсім безнадійним. Але Микола мав неймовірну силу волі до життя, до праці і віру, що започатковану працю Господь дасть йому можливість завершити. І ця віра підняла його на ноги. Перші кроки по кімнаті почалися з десяти, а коли зробив п'ятдесят, то знову, на початку нового 2019 року, сів за комп'ютер. У перших числах квітня з радістю похвалився: «Словник закінчив, вичитую». Але видати працю йому, на жаль, не судилося... Він зверстав і скинув на флешку словник за три дні до того, як покинув цей світ. Коли я її відкрив, то від подиву просто розгубився: він був підготовлений до друку на папері форматом А4 і мав 1700 сторінок, шрифтом

14. Мені не вірилося, що такий величезний обсяг роботи, який під силу тільки колективу, могла здійснити одна людина.

За багато років Микола ґрунтовно опрацював величезну кількість лексичного матеріалу, використовуючи діалектні словники регіональних говірок, фольклорні збірники, літературні твори та власні записи, які збирав повсякчас. Це перший в Україні такий Словник українських діалектів, який вміщує в собі говірки всіх етнічних груп українців та засвідчує еволюційні та історичні зміни живої української мови в її говірковому розмаїтті.

Після ознайомлення з ним я вважав за свій обов'язок перед пам'яттю брата все зробити, щоб ця унікальна праця не зникла безслідно, а побачила світ... Необхідні були кошти. І я звернувся до голови Чернігівського земляцтва в Києві, де Микола майже 20 років очолював Менське відділення, Віктора Вікторовича Ткаченка і він вирішив це питання позитивно. Цей унікальний Словник нині друкується в Чернігові у видавництві «Десна Поліграф» на кошти Чернігівського земляцтва. Це буде знакова подія на теренах нашої культури. Він стане своєрідним подарунком для всіх, хто вивчає українську мову, досліджує її, хто кохається у рідному Слові.

Величину та значущість літературної і культурологічної спадщини Миколи Ткача належить ще осмислити й оцінити як нашим сучасникам, так і майбутньому поколінню. Адже він, Охоронець українських традицій, як і багато інших подвижників духу, завжди щиро і послідовно захищав нашу мову і культуру, боровся за Україну й українство, вболівав за те, аби збереглася генетична пам'ять нашого народу, духовність, український рід і його багатокітві традиції.

І початок уже є. Щиро дякую моїм друзям, землякам, членам Чернігівського земляцтва за небайдужість до Миколиного Слова, зокрема – голові Товариства «Чернігівське земляцтво в Києві», відомому меценату **Віктору Вікторовичу Ткаченку** за підтримку та надання необхідних коштів для друку цього унікального Словника.

Михась ТКАЧ,

письменник, головний редактор журналу «Літературний Чернігів»

САХНОВЩИНСЬКИЙ ХЛІБ: ВІДРОДЖЕННЯ СЛАВИ

На південному заході Харківської області розташований Сахновщинський район, більш відомий на Харківщині як землеробський край і житниця.

Олег ЯРИНІЧ

Ключовою галуззю місцевої економіки є сільське господарство, насамперед рослинництво, – вирощування зернових і технічних культур, а також тваринництво. Як і кілька століть тому – від часу заселення цих земель у XVIII ст. і до сьогодні – тут особливо шанується культ хліба. Відтак кожним наступним поколінням продовжується невтомна праця хліборобів, зберігається спадкоємність традицій, підтримується родинний зв'язок і способи передачі нематеріальної культурної спадщини.

Історична довідка. За версією місцевого краєзнавця Р. Янишевського, Сахновщина була заснована на базі хутора Новокобелячан наприкінці XIX ст. У зв'язку з будівництвом залізничного шляху Костянтиноград-Лозова (1897-1900 рр.), що проліг на цих землях, з відкриттям залізничної станції кількість населення тут значно зросла, здебільшого за рахунок корисливих торговців, лихварів і ремісників. Вони відкрили крамниці, збудували склади для зерна, товарні млини, безліч промислових, господарських та інших споруд різного призначення. Сахновщина швидко стала центром важливих торговельно-економічних операцій Полтавської губернії, які, в тому числі, стосувалися вивозу зерна та сільськогосподарської продукції, а її землі були одними з найбільш хлібних у Костянтиноградському повіті.

Хліб – головне багатство Сахновщини. Про його важливість для місцевої громади та економіки свідчать вражаючі історичні дані. В 1902 р. зі станції «Сахновщина» було вивезено 925 тисяч пудів «хліба в зерні» – понад 15 тисяч тонн. Згідно з «Матеріалами до опису округ УРСР. Полтавська округа», виданими у 1926 р. в Харкові, за кількістю вивезених хлібних вантажів Сахновщина була другою після Краснограда (Костянтинограда), випередивши таким чином навіть Полтаву. Того ж року

було вивезено 1,792 тисячі пудів хлібних вантажів – понад 29 тисяч тонн! Зерна було так багато, що сахновщинські товарні млини не справлялися з його переробкою: адже перемелювали не тільки місцеве, а й привізне з сусідніх районів та областей, працювали на внутрішній ринок та експорт. Збереглися свідчення, що навіть у голодні тридцять роки на одному з млинів задля безперервного виробничого процесу замість палива іноді використовували зерно.

У сільській місцевості в середині XIX ст. вже функціонувало близько 50 вітряних млинів, більша частина з яких розташовувалася в селах Дар-Надежда (12), Лигівка (11) та Багата

Чернечина (10). У 1926 р. кількість таких млинів значно зросла – 211 вітряків та 14 жорнових млинів. За рік вони переробили 1,073 тисячі пудів зерна на борошно та майже 15 тисяч пудів зерна на крупу. Тож статус «житниця Харківщини» є цілком заслуженим та історично виправданим.

Давніми хліборобськими та пекарськими традиціями славився не лише районний центр, а й села Сахновщинського району, де ще збереглися самотні для Харківщини традиції випікання хліба, передусім, короваїв. Це – важлива складова місцевої нематеріальної культурної спадщини, що значною мірою визначає її регіональну ідентич-

ність. Зокрема, широко поширеною практикою було застосування домашніх дріжджів із хмелю, для приготування яких у минулому майже кожна родина заготовляла листя, стебла і шишечки. Тісто замішували на заквасці з шишок хмелю, на опарі з розведеного на воді шматка тіста, який залишався від попередньої випічки, на сухих хмільних дріжджах, а також на основі закваски із житнього борошна з тертою картоплею.

З процесом приготування хліба тісно пов'язані матеріальні предмети – так званий кухонний інвентар. Господині користувалися макітрою або дерев'яними ночовками, в яких замішували тісто, в останніх – запарювали хмільні дріжджі. Сухі дріжджі зберігали у полотняних торбинах. Дерев'яною ложкою жінки розмішували закваску з хмелю та опару, для запобігання черствіння у тісто додавали самогон. Сформовані паляниці викладали на подушку, застелену рушником. На зиму на горищах сушили нанизані на нитку капустяні листки. Хліб випікали на цих листках або просто на черіні. Для посадки тіста у піч використовували хлібну лопату. Піч топили «кирпичем» із коров'ячого гною – кізяками, а також дровами, сухим гіллям. Щойно спечений хліб змазували пірцем з крила гуски чи качки, змоченим у воді і накривали рушником. Повсякденний хліб на Сахновщині пекли з житнього борошна, часто додаючи борошно з ячменю, досипаючи гречку, горох, кукурудзу і присмачували товченою картоплею. Оскільки хліб пекли раз на тиждень, то за якістю готового виробу прогнозували майбутнє на наступні 7 днів: хліб гарний – матимеш успіх, глевкий – на сльози, потрісканий – новина прийде в хату, підгорить – чекай смутку, з пустотами – хтось помре. За вдалим весільним короваєм визначали щасливе чи нещасливе подружнє життя молодят.

У пам'яті найстаршого в районі носія випікання хліба – 72-річної Терещенко Любові Олександрівни (с. Огіївка, 1947 р.н.) – закарбувалися такі спогади про хліб: «Мама вставала рано, десь о 3-4 годині, щоб спекти його до роботи. Вона пекла хліб на круглих сковородках, а бабуся – на капустяному

лісті. Запах свіжоспеченого хліба був неймовірним, від нього ми аж прокидалися. Тато нарізав хліб великим ножом, притискаючи його до грудей, на здророві шматки».

Борошно було одним з ключових інгредієнтів хліба, від добірності якого залежали смакові якості спеченого виробу. Ще до 1960-х рр. для випікання хліба та короваїв жінки с. Огіївки використовували борошно лише найкращої якості, перемелене на місцевому вітряному млині. Завдяки майстерності огіївських майстринь та добірній сировині слава про коровай з Огіївки розлетілася далеко за межі села, району та області. Сьогодні традиції своїх предків у районі продовжують понад десять знаних майстринь-коровайниць, які постійно практикують випікання різних видів хліба, а також значна кількість господинь, що займаються цією справою залежно від потреби. В асортименті місцевих жінок представлені домашній хліб, коровай, шишки, дивні, калачі, пироги, пиріг-рід, паска, обрядове печиво, коржі та інші вироби. З ініціативи КЗ «Харківський обласний організаційно-методичний центр культури і мистецтва» у 2017 р. традицію випікання короваю села Огіївки Сахновщинського району від Л. Терещенко було включено до Переліку елементів нематеріальної культурної спадщини Харківської області.

Найшанованішим обрядовим хлібом на Сахновщині, звісно, є саме коровай, який був та залишається обов'язковим атрибутом місцевих весіль, релігійних свят, ярмарків та урочистих подій. Відомими коровайницями району є Т. Третяк (с. Лигівка), Г. Довгаль (с. Лебедівка), Л. Шикітка (с. Тавежня), Т. Стрельченко і Н. Кравченко (с. Катеринівка), Р. Філатова (с. Володимирівка), Т. Проценко (с. Новодмитрівка), С. Дробот (с. Дубові Гряди), Н. Осада (с. Шевченкове) та інші жінки, які відіграють важливу роль у збереженні, а почасти й відродженні історико-культурної спадщини району.

Випікання хліба та, передусім, короваю притаманне для багатьох сіл Сахновщини, однак у зв'язку з різними історичними й соціально-економічними обставинами дана традиція збе-

ВИ З НАМИ, ГРИГОРІЮ САВОВИЧУ!

реглася не скрізь або ж представлена частково. На сьогоднішній обряд «бгання короваю» як такий у районі, на жаль, зберігся фрагментарно. Жінки випікають коровай, здебільшого одноосібно, без фольклорного супроводу, лише іноді використовують звичаї і забобони, притаманні для цього обряду. Печі на дровах витіснили більш зручні у користуванні газові та електродуховки, хмільні дріжджі – вже готові дріжджі пресовані. «Знайти зараз господиню, котра продовжує за старовинним методом випікати хліб в домашніх умовах, так само важко, як зустрітися, наприклад, в умовах хліборобської Сахновщини з космонавтом», – такі рядки можна прочитати на поживклих сторінках районної газети «Колос» за 1990 р. Актуальні ці слова й нині, оскільки до нашого часу давня рецептура випікання хліба хоч і збереглася, проте на сьогодні не використовується повною мірою. Все ж позитивною динамікою у відродженні слави про хліб Сахновщини є те, що дану пекарську справу підтримують не лише сільські жінки, а й працівники у сфері культури, краєзнавці та місцеві підприємці. Питаннями збереження, дослідження та популяризації сахновщинського хліба як брэнда громади активно займаються Сахновщинський районний Будинок культури, зокрема сектор туризму та краєзнавства, а також КЗ «Сахновщинський районний історико-краєзнавчий музей» (директор Н. Прядко, зберігач фонду Л. Кошляк). Центральною темою цьогорічного Покровського ярмарку в селищі Сахновщина був хліб у циклі обрядових дійств землеробського календаря. Приватний підприємець О. Клочко, своєю чергою, популяризує бездріжджовий хліб власного виробництва.

«Без мороки вдалого хліба не буде», – так говорили сахновщинські господині. Звідси, аби досягти успіху в нелегкій справі з популяризації місцевих гастрономічних надбань, необхідно докласти значних зусиль. На часі є потреба у широкому розголосі окресленої проблематики, тому щиро віримо, що найближчим часом сахновщинський хліб, відтворений та спечений за давньою рецептурою згідно з локальними усталеними особливостями, стане візитівкою нашого району й області.

Ці прості, але проникливі слова звучали 9 листопада на зборах представників громадськості Києва та України, що відбулися в Українському фонді культури імені Б. Олійника з нагоди дня вшанування пам'яті Г. С. Сковороди, палке серце якого зупинилося 225 років тому. Традиційною увертюрою цього заходу зазвичай було покладання квітів до підніжжя пам'ятника всесвітньо відомому філософу.

Григорій Савович Сковорода. Перший український філософ, музикант, композитор, співак, педагог, цілитель, народний просвітител. Про його життя і творчість написано понад 5000 книг та наукових праць. Ще більше існує легенд, проте ніхто не може сказати: «Я знаю Сковороду». Він залишається невловимим, хоча інтерес до його творчості не втрачає актуальності.

– Саме у такій невловимості і визрівав особливий талант філософа, – сказав, відкриваючи захід, очільник Українського фонду культури імені Б. Олійника, голова громадського оргкомітету «Сковорода – 300», письменник, академік Олександр Бакуменко. – Його часто називають «українським Сократом, Конфуцієм, Діогеном, Піфагором» або «першим хіппі», «майстром, який все своє життя присвятив тлумаченню Біблії, або «еретиком», який відійшов від християнства, «українським першорозумом», або «людиною Серця», що возвеличує Людину до рівня Христа, першим філософом епохи Відродження і першим поетом-метафізиком.

У спогадах сучасників Григорій Сковорода постає людиною надзвичайних можливостей, яка володіла глибокими сакральними знаннями лицарів Духу – козаків-характерників. Про нього за життя склали легенди, кобзарі співали його пісень, а в багатьох сільських хатах на покуті, поряд з іконами, ставили його портрет.

Не обминув мислителя і кінематограф. На студії імені О. Довженка режисер Іван Кавалерідзе зняв художній фільм «Григорій Сковорода». Крім того, було створено багато документальних фільмів, таких як «Відкрив себе» (режисер Р. Сергієнко), «І світ мене не впіймав» (режисер Ю. Зморочив),

Олександр БАКУМЕНКО вручає почесну грамоту режисеру Вірі МЕЛЬНИК

«Пейзаж душі після сповіді» (режисер В. Політов). Правда, і в підручниках, і в фільмах його образ дещо спотворений або надмірною політизацією, де він виглядає як борець за соціальну справедливість і атеїст-безбожник, або надмірним захопленням дивацтвами його унікальної натури.

Поет Іван Драч і режисер Віра Мельник у сценарії «Варшава» спробували – і це їм вдалося – відтворити образ мислителя в іншому ракурсі – Учителя людства, який на основі античної, східної та європейської філософії створив універсальну моральну духовну Програму упорядкування світу. Сам Сковорода сказав про себе, що він один – земний, тлінний, а другий – вічний, Божий, духовний. Оцей другий, Дух якого позирає крізь тлінну матерію, єднає Небо і Землю, і є істинний Сковорода.

За словами промовця, сьогодні філософія Григорія Сковороди актуальна, як ніколи. Кожна цитата з його творів звучить зверненням до наших сучасників. Характерним у цьому аспекті може бути хоча б його міркування про захоплення іноземним досвідом та недостатнє застосування своїх можливостей.

«Ми надто цікаві до чужих країв, – писав він, – дбайливі щодо них і проникливі: виміряли моря, землю, повітря, небеса, потурбували задля металів черево землі, розмежували планети, дошукалися на Місяці гір, рік та міст, знайшли незчисленне множество некомплектних світів, будуюмо незрозумілі машини, засипаємо прірви, зупиняємо, скеровуємо водну течію, ставимо щодня нові досліди і творимо дивні винаходи. Боже мій, що ми можемо, що ми вміємо! Але горе в тім, що при цьому всьому відчувається, начебто бракує

чогось великого. Немає того, чого й висловити не вміємо, одне тільки знаємо, що чогось бракує, а що воно таке, не розуміємо... Це явне невдоволення нашої душі...»

Вчення Сковороди суперечило догмам християнства, які тримали людину в постійному страху перед Богом, сковували її волю. Мислитель був істинно віруючою людиною, проте не визнавав церковних церемоній та обрядів. У філософа виникали проблеми з церквою і владою. Сковорода наполегливо відстоював свої погляди на людину як найбільшу цінність Всесвіту, вільну від усіляких соціальних, національних і релігійних пут. За непослух і порушення встановлених канонів його було звільнено з Переяславського та Харківського колежіумів.

У площину цих повідомлень доречно вписується виступ директора Центру Сковородинознавства Переяславського державного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, доктора філологічних наук, академіка АН Вищої освіти України Миколи Корпанюка. Говорячи про тенденції Сковородинознавства з погляду Переяславських наукових конференцій, промовець зазначив:

– Богословська наука Григорія Савовича полягала в тому, що він був не православним і не католиком, а надконфесійним віруючим, який людину бачив не рабою Бога, а його дитиною, якою Бог опікується і доглядає. В основі світогляду Сковороди лежать християнська і національна ідентичності. І він, як справжній християнин, має своїм навчителем і провідником Ісуса Христа.

Крок за кроком він пішов згідно з вченням Спасителя, не лукавлячи ні в житті, ні в творчості. І більшість його праць, присвячених фі-

лософській тематиці, закорінені на християнських цінностях, які він розуміє як основу рушення.

Він – типовий представник доби Просвітництва. А особливістю українського просвітництва є те, що його адепти вважали, що наука, знання і віра одна одну підсилюють і допомагають рухатись уперед. Вони не сприймали західного атеїзму та матеріалізму. Це з одного боку. А з іншого боку, починаючи своєю збіркою «Сад божественних пісень», філософськими творами і в листах він наводить, що понад Бога немає нічого, і людина у своєму повсякденному житті повинна наближатися до нього і відповідно тоді наблизити до себе Бога. Як типовий представник української богословської думки, Сковорода піднімається над конфесійними різницями і веде мову як християнин, однаково прийнятну і для православного, і для католика, і для протестанта.

«Мати моя – Малоросія, а тітка моя – Слобожанщина, але я її люблю не менше». Це визнання Сковороди «розшифрував» у своєму виступі науковий співробітник Національного музею імені Г. С. Сковороди в селищі Сковородинівка Валерій Манженко. Досвідом Сковородинських навчань «Пізнай себе» поділився заступник голови оргкомітету «Сковорода – 300» Олександр Шокал.

Показово, що науково-дослідницький тон розмови на заході супроводжувався музично-поетичною програмою. Пісні на вірші Григорія Сковороди «Вже хмара пройшла» та «Ой, ти, пташко, жовтобока», а також на вірш Бориса Олійника «Пісня не загубиться моя» виконали лауреати всеукраїнських та зарубіжних пісенних фестивалів, лауреати Міжнародної премії імені Г. С. Сковороди сестри Галина та Людмила Турчак. Пісню на вірш Івана Драча «Крила» виконав заслужений артист України, композитор та кінорежисер Олександр Ігнатуша, який продекламував також і вірш Бориса Олійника «У поета гроші завелися». Вінцем програми був виступ Народної академічної капели «Почайна» Національного університету «Києво-Могилянська академія» під керівництвом диригента і художнього керівника, народного артиста України Олександра Жигуна.

Михайло БАЛТЯНСЬКИЙ,
заслужений журналіст України

ІЗ ТАЛАНТІВ ДУШІ НА ЦЮ ЗЕМЛЮ СПУСКАЄТЬСЯ СВЯТО

9 листопада 2019 року в День української писемності та мови і Всеукраїнський день працівників культури та майстрів народного мистецтва в Моринському музейному комплексі Національного заповідника «Батьківщина Тараса Шевченка» на Черкащині відбулася презентація першої персональної виставки «Із талантів душі на цю землю спускається свято» творчої родини Зої та Олени Кутецьких та Зої Юзвенко.

На презентацію виставки приїхали і майстрині – мама та дві доньки. Берегиня роду – мама Зоя Іванівна Кутецька є майстром з виготовлення керамічних виробів.

Народилася мисткиня 1964 року в Рівненській області. 1990 року сім'я переїхала до Кіровоградщини та оселилась у мальовничому селі Скалева, що на березі річки Синюхи. Саме тут і відбулись перші кроки творчого шляху. Нині Зоя Іванівна працює в місцевій загальноосвітній школі вчителем образотворчого мистецтва й трудового навчання та є

керівником гуртка «Гармонія». На заняттях майстриня вчить дітей працювати з глиною: ліплять традиційні українські народні іграшки – птахи, коники, свистунці. Вихованці гуртка є постійними учасниками районних, обласних, всеукраїнських конкурсів та неодноразово посідали призові місця. І це не дивно, адже Зоя Іванівна – талановита людина, яка своїм прикладом і творчістю надихає майбутнє покоління.

Старша донька Зоя Олександрівна народилася в с. Дудчино, що на Херсонщині, а вже 1992 року почала навчатись у с. Скалева на Кіровоградщині. Під час навчання Зоя Олександрівна була учасницею шкільних, районних, обласних, всеукраїнських та міжнародних художніх конкурсів. Після школи продовжила своє навчання в Уманському державному педагогічному університеті ім. Павла Тичина на мистецько-педагогічному факультеті. Після закінчення працювала на кафедрі образотворчого мистецтва майстром виробничого навчання. У 2013 році брала участь у Першій мистецькій виставці творчого об'єднання «АРТ-Умань». Нині працює вчителем образотворчого мистецтва у Скалівському

НВК. Окрім декоративного розпису, створює роботи у жанрі пейзажу, портрета, натюрморту в техніці олійного живопису.

Найменша учасниця виставки Олена Олександрівна народилася на Одещині, а 2001 року пішла до першого класу загальноосвітньої школи с. Скалева. З дитинства любила малювати, захоплювалась творами народних майстрів у жанрі декоративно-прикладного мистецтва, тож відвідувала гуртки образотворчого мистецтва і кераміки. За період навчання в школі брала участь у район-

них, обласних та всеукраїнських конкурсах. У 2010 році, здобувши неповну середню освіту, продовжила навчання в Уманському професійному аграрному ліцеї за професією «Кравець, закрійник». З 2014 року – студентка Уманського державного педагогічного університету ім. Павла Тичина (мистецький факультет). Брала участь у конкурсі студентських робіт «Шевченко в моєму серці», в якому посіла 3 місце. У 2018 році перемогла в конкурсі творчих робіт у рамках комунікаційної кампанії підтримки толерантності і взаєморозуміння в суспільстві «Віднайти повагу», ініційовану МЦПД за підтримки ПРООН в Україні. Отримавши диплом бакалавра (2018 р.), працює керівником гуртка у Скалівському НВК, продовжуючи навчання в магістратурі УДПУ. За період роботи учні неодноразово перемогали на всеукраїнських та обласних конкурсах.

Всі майстрині є членами Співки майстрів народного мистецтва та брали участь у виставках «Мистецькі традиції «Дивосвіту» 2017 р., «Казка старого млина» 2018 р.

Ведучі заходу – науковий співробітник заповідника Маргарита Ткаченко та завідувач відділу му-

зеїв Людмила Метик – ознайомили присутніх з унікальними роботами мисткинь, які нікого не залишають байдужими.

До участі у презентації долучилися й аматорські та фольклорні колективи Моринського та Шевченківського сільського будинку культури, які дарували гостям заходу українські та білоруські пісні, чим ще більше розчулили наших скромних майстринь.

На святі була присутня ще одна досить непересічна особистість – художниця з села Моринці Ольга Малько, яка зачарувала усіх власною поезією про осінь.

До привітань приєдналися і директор Моринського сільського Будинку культури Олександр Компанієнко та молодший науковий співробітник музею історії села Вільшана Оксана Христенко, які висловили слова вдячності творчій родині та з нагоди професійного свята привітали працівників культури та майстрів народного мистецтва. Вірш «Вільшана» подарувала найменша гостя нашого заходу Катя Христенко.

Л. І. МЕТИК,

завідувач відділу музеїв Національного заповідника «Батьківщина Тараса Шевченка»

У Національному музеї мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків у Києві за підтримки Українського культурного фонду відбувся семінар «Озброєне око. Технологічна експертиза творів мистецтва та її практичне застосування для вивчення музейних колекцій».

Анатолій ЗБОРОВСЬКИЙ

Наприкінці 90-х років минулого століття почала стрімко розвиватися нова міжгалузєва дисципліна – історія техніки мистецтва. Ця сучасна гілка мистецтвознавства вивчає матеріали і технології, тобто фізичний бік художніх об'єктів, а також сам процес їхнього створення.

Постійно з'являються новітні методи таких досліджень і нові прилади, які дозволяють дедалі точніше аналізувати твори мис-

ОЗБРОЄНЕ ОКО

тецтва, не завдаючи їм шкоди. Але техніко-технологічна експертиза не може відповісти на всі запитання. Наприклад, жоден прилад не назве ім'я автора картини. Також дуже важко відрізнити роботи відомого художника від творів, виконаних працівниками його майстерні. Адже матеріали та технології у них найчастіше були однаковими. Тому найкращі результати дають саме комплексні дослідження, здійснені у співпра-

ці технологів і мистецтвознавців. Щоправда, іноді вони призводять до неочікуваних висновків. Приміром, унаслідок грандіозного міжнародного проекту 2016 року з вивчення художньої спадщини Ієронімуса Босха кількість його творів, раніше визнаних оригінальними, зменшилася із 40 до 25. Протягом останніх десятиліть у світових музеях поменшало також власноручних картин Рубенса і Рембрандта.

На семінарі «Озброєне око» у доповідях директора Бюро науково-технічної експертизи «АРТ-ЛАБ» Олени Андріанової і заступниці генерального директора Музею Ханенків Олени Живкової було висвітлено сучасні методи експертизи творів живопису та їх застосування для дослідження картин з музейного зібрання.

Всі учасники семінару отримали безплатно посібник «Наука. Мис-

тецтво. Студії. Освіта. Технологічні дослідження творів мистецтва з колекції Музею Ханенків», авторами якого є Олена Андріанова, Світлана Біскулова, Олена Живкова, Тетяна Тимченко і Катерина Чуєва.

Основою посібника стали наукові розвідки, проведені фахівцями Бюро науково-технічної експертизи «АРТ-ЛАБ», кураторами Музею Ханенків і студентами і викладачами кафедри техніки та реставрації творів мистецтва Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури. Міждисциплінарний дослідницький проект «НА.МИ.СТ.О: (Наука. Мистецтво. Студії. Освіта)» у змаганні з 110 іншими заявками став одним із переможців конкурсної програми Українського культурного фонду в 2019 році. У посібнику описані п'ять найпоширеніших оптичних та фізико-хімічних методів, які використовуються при експертизі творів живопису, їхні можливості, переваги та недоліки.

Методологію комплексного дослідження представлено на прикладі п'яти картин з колекції Музею Ханенків. Цікаво, що лише одна з них виявилася оригінальною. Втім, найважливішим результатом проекту стало те, що реставратори, технологи та історики мистецтва здобули нові, набагато глибші знання про досліджувані твори і разом навчилися точніше їх інтерпретувати й краще зберігати.

Методичний посібник «Наука. Мистецтво. Студії. Освіта» було підготовлено як частину інноваційного освітнього і дослідницького проекту з впровадження новітніх методів у навчальну практику студентів-реставраторів.

Видання адресоване студентам профільних вишів, реставраторам, мистецтвознавцям, музейним хранителям, кураторам, усім, хто цікавиться сучасними проблемами експертизи творів мистецтва.

ДЖЕРЕЛО МУДРОСТІ І ЗНАНЬ

Щоразу, опиняючись у колі однодумців, відчуваєш насолоду і душевний спокій. Саме така атмосфера доброзичливості і взаємоповаги панувала на заході, присвяченому 110-річчю заснування бібліотеки «Деміївська», що в Голосіївському районі Києва. Численні поважні гості поринули у неповторний світ книжкового раю, який з любов'ю створили гостинні господарі.

На початку ХХ століття Деміївка була чи не найближчим, але все ж передмістям Києва. Наявність декількох промислових об'єктів у цій місцині стала поштовхом до швидкого розвитку і збільшення населення у кілька разів. На початок століття кількість мешканців складала приблизно 3000 людей. Саме тоді сформувалась певна інфраструктура, яка була незмінною аж до середини минулого століття.

Саме в цей період (кінець ХІХ – початок ХХ ст.) на Деміївці з'явилися культурні й освітні заклади для забезпечення потреб населення. Враховуючи національний зріз населення, який був доволі цікавим: 40% – українці, 10% – росіяни і білоруси, 25% – євреї і 25% інших національностей, було побудовано православний Свято-Вознесенський храм, синагогу Барішпольського І. Я. та декілька освітніх закладів. Зважаючи на потреби мешканців, у січні 1909 р. рішенням Київської земської управи було відкрито Деміївську земську народну бібліотеку.

Першим керівником новоствореного просвітнього закладу, який розмістився у будинку земського училища, стала Наталія Іванівна Орлова. Щоб зрозуміти, чим жила в ті часи бібліотека, варто зупинитись на звіті про її діяльність, що датований червнем 1912 р. У цьому документі зазначено, що кількість відвідувачів складає всього 56 особин, з яких дорослих 6 чоловіків і 3 жінки, підлітків відповідно 21 і 14, а також читачів молодше 12 років 7 хлопчаків та 5 дівчат. У тому ж звіті скрупульозно зазначено, що найчастіше читачів цікавлять видання Гоголя, Пушкіна, Достоевського, Тургенева та Маміна-Сибіряка. На початку свого

Зав. бібліотекою М.І. Ковальчук з колегами, 1975 рік

існування бібліотека працювала двічі на тиждень – у вівторок та п'ятницю і тільки по годині. Фонд складався з 541 примірника, «придатного до використання».

У 1918 році, понад 100 років тому, відбулась знаменна подія – рішенням київської влади Деміївка та Саперна Слобідка стали частиною Києва. Разом з новоствореним Деміївським районом невпинними темпами розвивалась і бібліотека. Вже в 1927 році, згідно з актом обстеження, фонди складали вже 5500 томів, хоча тільки 700 з них перебували в задовільному стані.

У 1936 році бібліотека отримала ім'я комуністичного діяча С. М. Кірова. Буремні роки війни переживала разом з країною. Достеменних відомостей про діяльність закладу під час німецької окупації не збереглося, а різноманітні спогади не дають змоги щось стверджувати з упевненістю.

У 1961 році з ініціативи Майї Марківни Потапової на базі бібліотеки розпочав роботу клуб шанувальників мистецтва. Протягом 40 років пані Майя гуртувала навколо себе однодумців, які з задоволенням приходили на заходи, що влаштовувались у бібліотеці. Всі ці роки бібліотека існувала за адресою: пр. Голосіївський, 30 (будинок не зберігся).

У 1980 році бібліотека отримала по сусідству приміщення на першому поверсі житлового будинку по пр. Голосіївському, 46, де працює і донині. Бібліотека, окрім прямих своїх функцій, стала для мешканців і гостей Деміївки справжнім осередком культури, де з успіхом реалізуються мистецькі проекти, експонуються вітринні виставки та експозиції. Митці і науковці з задоволен-

ням відгукуються на пропозиції нинішнього керівника бібліотеки Галини Анатоліївни Козлової брати участь у тематичних заходах різного спрямування.

Як казали класики, «жити в суспільстві і бути вільним від нього

неможливо». Бібліотека крокувала у своєму розвитку разом з наявною реальністю. Ще до 70-х років минулого століття Деміївка (особливо та частина, що оточувала бібліотеку) була кутком патріархального Києва в основному з одноповерховими будинками. Деякі мешканці старшого віку і досі називають цей район «сталінка». У кожного покоління свої герої, свої традиції, свої погляди. Історія не може бути різнокольоровою – вона просто історія. Без минулого немає майбутнього. Треба з розумінням ставитись до будь-якої точки зору – саме це найкращий шлях до злагоди і порозуміння.

У наш час комп'ютеризації важко утримувати у людей певний попит і інтерес до друкованих видань. Останнім часом багато газет і журналів припинили свій вихід у друкованому

виданні. Не встояли навіть популярні видання в столиці нашої держави. Ми намагаємось «відцифрувати» процес нашого життя, забуваючи про насолоду від процесу перегортання сторінок улюбленої книги. Недаремно говорять, що смерть старійшини прирівнюється до знищення бібліотеки. І розум людини в поважному віці і сторінки книг несуть нам ті знання, які ми навряд чи отримаємо десь в іншому місці.

Щира вдячність минулим і сучасному колективам бібліотеки «Деміївська» за невтомну працю протягом більш ніж столітньої історії. На кожному етапі свого розвитку бібліотекарі сумлінно робили свою благородну роботу. Щиро бажаємо колективу бібліотеки «Деміївська» нових звершень і вдячних читачів. Хай так і буде...

Тарас МІТУЛІНСЬКИЙ, член НСЖУ і НСКУ

УКРАЇНСЬКО-БІЛОРУСЬКЕ СВЯТО В ЧЕРНІГОВІ

До Чернігова днями завітала велика делегація білоруських письменників, перекладачів, журналістів, громадських діячів, священників. Тож ця українсько-білоруська зустріч тривала шість годин поспіль: щиро спілкувалися, вшанували пам'ять чудового білоруського письменника Уладзіслава Ахроменка, звучали вірші та пісні – білоруською й українською мовами.

Запам'ятався хвилюючий виступ вдови Уладзіслава Ахроменка – Ольги. Чудово читали свої вірші білоруські поети Міхась Скобла (який переклав поезії багатьох українських авторів), Лариса Романова (вона, зокрема, переклала вірші Оксани Забужко), Анатоль Кудласевич, Зміцер Захаревич, Владімір Шипіло... Цікаво розповідав про Уладзіслава Ахроменка Максим Климкович.

Вела яскраву імпрезу голова обласної організації Національної спілки письменників України Ганна Арсенич-Баран. Виступали очільник Літературної спілки «Чернігів» і журналу «Літературний Чернігів» Міхась Ткач (у нашому часописі друкуються й автори з Білорусі), науковець, поет і радіодраматург Ілля Хо-

менко (п'єси якого звучать в ефірі білоруського радіо), поетеса і пародистка Ірина Кулаковська, письменник і музикант Іван Баран, поет і журналіст Олексій Маслов.

Журналіст та письменник Сергій Дзюба представив колегам із Білорусі обласну газету «Чернігівщина: новини і оголошення», а також розповів про нові проекти Міжнародної літературно-мистецької академії України, яка дуже активно співпрацює з письменниками, науковцями, перекладачами Білорусі. У Мінську успішно вийшла книжка віршів Тетяни і Сергія Дзюби «Місто Зима» в перекладі відомого білоруського поета Міхася Пазняка. А Сергій Дзюба, Олег Гончаренко та Ярослав Савчин переклали українською поетичну книжку Міхася Пазняка «Тепло ромашкової завії». Отож презентації обох книжок від-

булися в Чернігові та Мінську. А нині за збіркою творчого подружжя «Місто Зима» готується вистава в Театрі поезії у Мінську. Сергій і Тетяна – лауреати семи престижних білоруських нагород, зокрема імені Максима Танка, Максима Богдановича, «За великий внесок у літературу». На цій зустрічі президент Міжнародної літературно-мистецької академії України Сергій Дзюба урочисто вручив міжнародну Літературно-мистецьку премію імені Пантелеймона Куліша відомому білоруському поету, перекладачу Міхасю Скоблі – за популяризацію української літератури в Білорусі. Прозвучала ідея надалі зробити такі зустрічі традиційними – проводити українсько-білоруський форум ім. Уладзіслава Ахроменка в Чернігові щороку.

Сергій КВІТНИЦЬКИЙ

ДЕРЕВО МІЦНЕ СВОЇМ КОРИННЯМ

Сашко Капінос

Калина, яку посадив Сашко Капінос, Герой Небесної Сотні, під вікном рідної хати, тепер щодня проводить червоними китицями його племінничок до школи. А коли вона ніжним цвітом буюла навесні – стрічала дорогих гостей – кобзаря Тараса Силенка та етнографа Едуарда Крутька. І хоч зустріч ця відбулася тепер, та корінням своїм сягає в глибину віків. Як же таке можливо? А про це й буде наша розповідь.

Завіла в долині черво-на калина – Ніби засміялась ді-вчина-дитина...» – залунало у школі. Так почалося знайомство молодших школярів із кобзарем Тарасом Силенком на Тернопільщині в селі Дунаїв у рідній школі Сашка Капіноса. Кобзар заспівав своїм щирим і щедрим серцем, і маленькі серденька поринули у величний світ української пісні. І вона навчала їх, як можна подружитися із джмеликом, із деревами й травами; допомагала думкою полинути на тисячу років назад. Кожна пісня кобзаря продовжувалася бесідою, аби дітки вчилися робити висновки з історій, виспіваних у піснях.

Ніби ще такі маленькі, а з цікавістю слухали історичні пісні. Це тому, що співана історія – то не сухі факти, а емоційна розповідь, яка породжувала в уяві дітей живі образи. Ось, наприклад, образи козаків, що на чайках ішли Дніпром до Чорного моря, а далі до турецьких фортець визволяти побратимів, як розповіла пісня «Наш отаман Гамалія». Діти дивувались, розмовляючи, як це козаки без компасів і мобільних телефонів могли знайти правильний шлях, як це зорі й місяць можуть підказати, куди плисти, як такі дивовижні човни з пташиною

назвою могли долати шлях навіть при сильному штормі.

А як вважаєте, коли раніше хлопчики ось такого віку, як наші слухачі, чули від кобзарів величні пісні про лицарів-козаків, чи мріяли вони потрапити на науку до таких козаків?.. Думаємо, що не один під час зустрічі з Тарасом Силенком хоч на мить та й увив себе козачам, що вчиться вправно їздити верхи на своєму коні й вміло шаблюю махати. З таких маленьких кроків народжується усвідомлення себе нащадком дідів-прадідів. Усвідомлення себе листочком на дереві нашого Українського Роду – того славного правічного дуба, який ріс і міцнів справами наших пращурів. А тепер живить силою і нас. Та лиш тоді живить, коли вміємо відчутти себе його листочком, а не стеблиною перекотиполя безрідного й бездомного.

«Древо» – так наш гість, молодий парубок Едуард Крутько назвав етнографічний музей на Полтавщині, який заснував у хаті своїх дідуся й бабусі. Назва ця не випадкова, адже хлопець відчуває міцний зв'язок та підтримку свого роду, величезну любов до українських традицій. Коли людина займається справою, що від серця лине, то її захват неодмінно передається іншим, от як нашим маленьким слухачам. Бо яке ж захоплення викликали в них розповіді етнографа! Він допоміг дітям зазирнути у сиву давнину до наших прапрабабусь і зрозуміти, чим вони жили, яким був їхній побут і свята. Це відбулося завдяки скарбам, які збирає Едуард – давнім світлинам, на яких зафіксовані неповторні миті життя українців. Едуард допоміг дітям спробувати віднаходити себе у своїх прабабусях і прадідусях, усвідомити себе як вишукану і хоробру націю, незламну і водночас романтичну.

Діти дуже дивувалися, коли дізналися, що ота маленька дівчинка Оля на світліні – то бабуся Едуарда. Він із маленькими школярами, а потім і з підлітками обговорювали й порівнювали, як виглядало вбрання людей тоді і зараз. І можна було впіймати захоплені погляди дівчаток, коли вони розглядали строї, у які були вбрані їхні однолітки сто років тому, коралі, віночки, довге зачесане волосся. Хлопців зацікавили високі смушеві шапки на па-

Музей Древо, с. Козубівка, Хорольський район, Полтавська область

рубках. Не випадково кажуть, що музей «Древо» – це місце, де історія оживає і стає ближчою.

Оживала вона у світлинах, які привіз Едуард дітям, оживала у піснях кобзаревих. Дуже важливо було Тарасові Силенку запалити вогник цікавості до інструмента, до кобзарської традиції і піснею допомогти відчутти важливе.

– Співайте ще! – просили діти. І поки менші слухали, старші, чекаючи на зустріч із кобзарем, збиралися під вікнами, аби почути й підглядіти, чому ж так емоційно реагують діти!

І вже скоро поставала в уяві старших школярів перемога козаків у Конотопській битві, коли вони перехитрили ворога, загативши річку, і згодом вороже військо загрузло у вологому ґрунті. «Із Сашком ми часто зустрічалися на теренах Подільської землі, а ця земля подарувала нам багато славних імен з незапам'ятних часів», – розповідав Тарас Силенко.

Багато складено історичних пісень про боротьбу українського народу з польсько-шляхетськими поневолювачами у часи визвольної війни 1648-1654 років. Одна з них «Ой да із-за гори, ой із-за крутої» – про козацького полковника Данила Нечая – розповіла школярам про останній бій полковника брацлавського на Вінниччині.

– Сашко Капінос був землеробом – це почесно плекати рідну землю. І так само дбав про духовну сферу – пісні, обряди, танці. Можна сказати, що він є духовним провідником нашого народу, – мовив Тарас Силенко.

В цей день бандура Сашка піднесено заспівала в руках побра-

тима Тараса Силенка. І це було дуже символічно для нас усіх, адже вона тримає стрій, що його налаштував ще Сашко своїми руками більше п'яти років тому. Відтоді її не торкався ключик, аби переналаштувати.

Одна з пісень, що її співав кобзар під супровід Сашкової бандури, – на слова П. Куліша «До кобзи».

– Пантелеймон Куліш вболівав за ту мудрість, глибину, яку мали наші предки й яку, він відчував, ми втрачаємо. Тут є слова «вітер холодний од півночі віє», та наші люди розуміли, що стоїть за цими словами. Лиш за цю пісню люди ні могли поламати долю, заслати так, як Василя Стуса, в Сибір несходимий на муки-каторги. Тому, – вчив кобзар дітей, – сприймайте пісню не за тим, розважальна вона чи ні, а за тим, який зміст вкладено в неї. В цій пісні Пантелеймон Куліш переймався тим, чим переймається зараз Едуард та багато ентузіастів, і чим переймався Іван Макарович Гончар, який створив свій етнографічний музей... Без цього всього – без мови, без етнографії, без звичаїв, без української духовності, педагогічних засад, справжньої української моралі, – ми будемо ніким і нічим. І на якомусь етапі перетворимося в сміття, в маніпулятивну масу для ворогів, а з часом просто зникнемо з лиця землі, так як є багато цьому прикладів з іншими народами. І тому всі прив'язки до кобзарства, наших дум, наших пісень, вишивки, до Холодного Яру і до всіх тих речей, якими жив Сашко і якими намагався поділитися, надихати людей, все це умовно можемо назвати предметами сили...

І заспівав тоді кобзар... І забрило променистою піснею Сашкове серце, торкаючись до своєї бандури Тарасовими долонями.

– Ці оплески Сашкові, бо він мріяв із цією бандурою співати саме вам, – мовив Тарас Силенко.

Коли думкою можеш полинути в минуле, до своїх прабатьків, стає дуже тепло й особливо трепетно. Поготів, якщо бачиш їхні очі, що дивляться на тебе зі старих світлин. Діти захоплено вдивлялися у фотографії, а Едуард вів свою розповідь:

– Ця світлина унікальна – мама годує дитину грудьми. Першим одягом немовляти була льоля, пошита з рукава чи подолу маминої сорочки. Дитина в українському суспільстві вважалась основною цінністю в житті, все найкраще і найгарніше було для дітей, і навіть маленькі дівчатка вже вдягали дукачі з бантом. За переказами – перший дукач купував хрещений батько або ж передавалися мамині чи бабусині прикраси. Дуже зворушливими є фото діток з ріднею, часто саме бабусі займалися вихованням маленьких діток. Доки батьки були на роботі чи в полі, бабусі закутували дитину в фартух і так носили поперед себе, а вже трішки старших залучали до хатньої роботи – перебрати квасоллю, полушити кукурудзу. На всіх родинних фото діток садили біля себе. Родини наших прапрабабусь були багатодітними, до десяти дітей в сім'ї було нормою, тому давні родинні фото завітчані дітками різного віку... Дітки йшли до школи, і далі непомітно у життя людини підкрадалася юність. Це романтичний та веселий час у житті людини, коли вона вперше закохувалася, крок за кроком підступала до дорослого життя. Тут у нагоді ставали вечорниці, де молодь веселилася, співала пісень і танцювала. Головною принадою тодішньої дівки була довга коса, яку вона пишно прикрашала стрічками та вінками з квітів, розуміючи, що після весілля вона мусить назавжди сховати її під очіпок. Віночок з давніх-давен в Україні – символ дівочтва, дівчання, чистоти. Дівчина носить його все своє незаміжене життя. Помилка, коли зараз старші жінки одягають вінки – це виглядає недоречно. Старшій же, заміжній жінці, не годилося раніше бути без хустки. Та поки ще не наро-

дила дитину – могла прикрашати голову квітами, а як народила – відквітувала, лишила плід на цій землі. Шовкові стрічки дівкам привозили на подарунок з ярмарок чи міста, найдорожчі були жакардові ткани стрічки у квітках, в деяких регіонах України їх називали биндами. Також елементом дівочого строю були хустки – китайкові чи шовкові. Дівки майстерно вив'язували їх навколо голови та прикрашали живими чи вощеними квітами. Таку хустку дівка дарувала хлопцеві, коли той ішов до війська чи в похід ще за часів козаччини.

Далі Едуард розповів про весільну обрядовість: про оглядини, міняний хліб на сватанні, весільне дерево-гільце, для якого старший боярин зрубав молоду вишеньку, а друзки пишно прикрашали паперовими квітками напередодні весілля; про світилку – молоду дівчину, яка мала спеціальний букет-світільник з польових квітів, калини, жита, свічок... Старі люди, до яких мандрував у етнографічних експедиціях Едуард, ще бережуть у пам'яті такі слова, яких годі почути в наш час. Наприклад, «покликайло» – парубок, якого перев'язували рушником і він від хати до хати скликав людей на весілля і роздавав хлібці-шишки. Всі заслуховувалися розповідями Едуарда про забуте, але таке рідне й тепле:

– Після гучного весілля починався новий період у житті людини. В турботах минало життя, відцвітали рум'яні на щоках, памороззю бралася русява коса. Одяг у цьому віці личило носити спокійних стриманих кольорів, жінка все частіше вдягала темну хустку, адже темний колір, як і жінка в літах, накопичує в собі всю мудрість і життєві знання.

Піснею звучали розповіді Едуарда. Школярі, а ввечері й доросла громада впізнавали деякі обряди, бо схожі вони й на Тернопільщині, а декотрі – і зовсім неповторні. Багато обрядів та традицій, на жаль, зовсім втрачені, бо довго північні сусіди працювали над тим, аби відірвати нас від етнічних джерел і розірвати зв'язок між поколіннями. Якщо знищити пам'ять про родовід, тоді нація стає масою, юрбою, якою легко керувати. Тож пам'ятаймо історію, бережімо Дерево Роду!

Такі слова у стінах Львівського лісотехнічного університету, де навчався Сашко, промовляв Ярослав Кріпиволя, його побратим, з яким у мандрівках остан-

нім шматком хліба ділилися, небом одним вкривалися:

– Із Сашком ми познайомилися на Хортиці. Ходили разом шукати корені священного козацького дуба. Півторатисячолітнього. Такий він і є, Сашко. Той, що шукає корені роду. Зупинялися часто біля козацьких могил. По-

буде боротись за цей листочок, щоб ти, українець, який Роду нашого, не впав. Бо впадеш ти і впаду я. Втрачаючи листя, Дерево всихає. Дерево Роду нашого. Сашко любив рідне. Вмів любити мовчки, своєю працею. Йому більше подобалися січові кошові, ніж гетьмани наші. Йому більше

Під час голодування на Мовному Майдані, липень 2012 рік

тім, пам'ятаю, запросив у сусіднє село, де разом з хлопцями ставив козацький хрест воїнам, які полягли за свободу краю. Із Сашком ми багато мандрували. Все разом. Він був неодружений. Перша наша спільна мандрівка була на Чернечу гору 22 травня, день перепоховання Тараса Шевченка. Тарас Шевченко помер 10 березня, у цей же день – 10 березня, ніби на зміну йому, народився Сашко. Але він їздив на могилу Кобзаря 22 травня. Символічно, в день повернення. Повернення до рідного, на рідну землю. Сашко теж сприймається мною, як той, який жив і живе поверненням до рідного. Сашко дуже глибоко і тонко відчував, що ми, кожен з нас, є тими листочками Дерева Роду нашого. Десь там глибоко, у коренях цього Дерева, ми переплетені, ми рідні у пращурах наших. І впаде один листочок – він

подобалася доля Юрія Шухевича, ніж доля Степана Бандери. Він – борець. Він – той, хто вірить, що життя можна змінювати. Людина вершить свій шлях сама. І коли уявити, що людина живе не на території, а на тій карті, що ми робимо з цієї території, то в кожного своя карта. У когось вона дуже багата. І там є багато можливостей. І там є річка, але є і міст, яким можна перейти на другий берег. У когось того мосту нема, він сидить і каже: «Все, це неможливо, це мені не під силу. Може, хтось може вчитися у духовній, культурній столиці України, в місті Львові, але для мене це неможливо». А Сашко, хлопець із села, який вчиться в школі і збирає суницю, їде до цієї столиці. Бо на його карті позначено, що «...так, я маю переправу через цю ріку. Я можу цього добитися». І він вступає, закінчує з відзнакою. Львів сильно змінив Сашка, саме в части-

ні патріотичній. І той вогник, який жеврів у ньому, яскраво спалахнув великим полум'ям. Коли Сашко поїхав до Вінниці, саме він, у якого на карті позначено, що можливо змінювати життя, організовує людей, перший рух молоді в пам'ять жертв Голодомору. У Вінниці. Величезному місті, яке спало. А Сашко будив. Він був кобзарем, правдивим кобзарем. Він, правда, не вмів ще грати на бандурі досконало. Але кобзар – це не тільки той, хто грає і співає. Кобзар, насамперед, той, хто пробуджує людей, хто несе голос предків, голос волі до кожного, хто ще живий. Він будить того, хто тягне ярмо, але хоче прокинутись.

Цього вечора мама Сашкова, Олена Олексіївна, з трепетом у серці розповідала гостям про традиції, які ожили в їхній родині завдяки Сашкові. Ще коли дрібним хлопцем був, садив його на коліна сивочолий дід Тодос і затягував пісню, щось розказував малому. І в уяві хлопчика оживали з тих пісень і нездоланні гайдамаки, і сивочолий кобзар, і такий затишний та рідний вишневий садок. І з тих розповідей, можливо, й зароджувалася в малого Сашка любов до українських традицій.

– Сашко зібрав усі старі фотографії нашої родини, відсканував їх, щоб зробити альбом, Дерево Роду. І тепер нам буде що передавати нащадкам. Так, як Сашко передавав. Розповів маленьку частинку Різдяного обряду, такого, яким я пам'ятаю його зі свого дитинства. Бо потім він кудись подівся – ми беремо щось нове, а старе чомусь забувається. Стіл на Святий вечір застеляли сіном, під сіно клали часник, під стіл – солому. На самому головному покуті в хаті встановлювали дідуха. Коли нам малим мій дід Михалко під стіл кидав цукерки, горіхи, копійки і ми там рилися і квотали, – на гарний врожай, щоб квочки курчат виводили. Мої онуки спробували це з Сашком, так, як я колись. Може, ми ці п'ять років виконуємо обряд не повністю так, як робив це Сашко, але ми стараємося, – мовила мама Олена.

– У нас налічуються сотні різновидів вишивок, змережувань, зшивань, кроїв одягу просто величезна кількість, – розповідав далі Тарас Силенко. – І на створення всього цього потрібен був час, у крамниці цього було не придбати, все треба було на полі виростити, здійснити іще сотні етапів обробки, поки людина тільки зробила тканину, а тоді ще нитки пофарбувати, а тоді ще ви-

шити. І якби в цьому не було закладено мудрості, потреби, то наші предки цим би не займалися. Та вони дотримувались цих традицій. Дівчинка ледве-ледве могла тримати голку, а вже її бабуся долучала до шиття. Чому ми сьогодні маємо такі шедевральні сорочки, які збереглися в нас після репресій, після голодоморів? А які б у нас були скарги, якби по нас не потоптався ворожий чобіт, якби ми зберегли це все повною мірою, так, як інші народи, яких не торкнулася війна, мали змогу зберегти!? І тому ключове, до чого хотілося б апелювати сьогодні, – це до того, щоб ми не просто любили Україну загальними фразами, – ось у нас є гімн, прапор і цього достатньо. Ні, це як безмежноглибинний океан – скільки його не пізнавай, постійно відкриваєш якісь нові несподівані грані... І я розумію Сашка, він цим жив. Якщо пізнав цей світ, то хочеться поділитися ним з усім українством. І тому він хотів, як мама розповідала, з бандурою мандрувати по селах, з людьми розповідями ділитися. Бо він для себе відкрив цей світ! І як його не любити, як його можна людям не бачити!? Йому хотілося розбудити цей світ, і він, що міг, те зробив. І це тепер буде прикладом на всі віки для односельчан. І, я впевнений, що буде багато послідовників тут на місці.

Ввечері на зустрічі з дорослою громадою мова зайшла, зокрема, й про плагіат:

– Хочу нагадати, – підкреслив кобзар, – що в совєцькі часи дуже часто, особливо з екранів телевізорів, лунала пісня «Вийду на вулицю гляну на село». Але згадайте українське весілля: «Де б я не їхала, де б я не була...» (авт.: згадайте, що мелодії обох цих пісень однакові). Зразу зрозуміло, що ми втрачали, оспівували чуже, не знаючи або забуваючи своє. Ось, наприклад, пісня «Як прощався стрілець зі своєю сім'єю» оспівує наших пращів, які відстоювали українську землю, українську правду, український погляд на справедливість. А ми, особливо старше покоління, нагодовані московськими переробками, плагіатом, оспівували московських загарбників, часом навіть уявляючи їх героями, романтизуючи.

Згадаймо лиш деякі рядки з переробки з назвою «Там вдали за рекою» та нашої пісні-оригіналу і зробімо висновки для себе...

Початок на стор. 16-17

Там, вдали за рекою загорались
огни,

В небо ясном заря догорала,
Сотня юних бойцов из будён-
новских войск

На разведку в поля поскакала.

...

И бесстрашно отряд поскакал
на врага,

Завязалась кровавая битва,
И боец молодой вдруг поник го-
ловой –

Комсомольское сердце пробито...

А це оригінал – одна з пісень
українських січових стрільців:

Як прощався стрілець зі своєю
сім'єю,

Від'їжджав він в далеку дорогу –
Боронить рідний край і козаць-
кий звичай,

Йшов у бій за свою перемогу.

...

І загін козаків, як стріла, нале-
тів,

Покотились голівоньки буйні
На червоних катів за батьків,
матерів

Кулі сипались – бджоли отруйні.
Раптом коник здригнувся і
весь затремтів.

Наш стрілець раптом впав весь
у крові, –

В груди влучив москаль, стало
серденьку жаль,

Що кохану лишив він в любові...

Пісня, про яку далі піде мова,
швидше за все, мелодикою сучас-
ній молоді вже нічого не нагаду-
ватиме, а от старші люди раніше
чи не щодня чули її по телебачен-
ню.

Вставай, страна огромная,
Вставай на смертний бой
С фашистской силой темною,
С проклятою ордой!

А виявляється, що основою для
цього радянського патріотичного
маршу «Вставай, страна огром-
ная», створеного в добу сталі-
нізму, є пісня «Повстань, народе
мій» вояків Армії УНР, складена у
боротьбі з більшовизмом. Про це
свідчить, зокрема, 25-й том «Лі-
топису УПА», присвячений піс-
ням Української повстанської ар-
мії, та інші друковані джерела.

Вже день війни народної, роз-
плати й кари час,

Немає сили жодної, щоб стри-
мувала нас.

Приспів:

Повстань, повстань, народе мій,
Берись за зброю вмиль,
Іде війна народная,

Священний бій кипить.

Не нам неволя й панщина, ім-
перська тюрма.

Б'ємось проти московського
кремлівського ярма.

Тарас Силенко поділився одним
зі спогадів про Сашка з його од-
носельчанами:

– Колись був у нас в Києві фес-
тиваль «Кобзарська Трійця», і ми
до ночі грали, танцювали. А бага-
то кобзарів приїхало з інших об-
ластей, то вже кудись їхати до-
биратися, щоб переночувати, не
було сенсу. І випала така наго-
да поспілкуватися, тим паче, що
українська ніч тепла, лагідна, це
було майже на схилах Дніпра... І
я так зрадів цій нагоді, кажу, да-
вайте собі задушевно тихень-
ко поспіваємо, хто має бажання.

Дехто з кобзарів мене підтримав,
дехто ліг спати. З якою радістю
Сашко зреагував, коли я це за-
пропонував! Так виглядало, що
він вбирив в себе пісні всім тілом.
І я співав, орієнтуючись на нього.
Тоді хотілося співати саме тих пі-
сень, які виконуєш надзвичайно
рідко. І це для мене тепер є одним
із найсентиментальніших спога-
дів про Сашка. Одна з тих пісень,
яку я тоді співав, – «Озовись, по-
братиме». І зараз ця пісня звучи-
тиме для Сашка.

– Ці пісні, які ви сьогодні почу-
ли та багато інших, співали наші

предки. Як же зараз ми можемо
пошанувати їх, як можемо до-
торкнутися до них? – звернувся
кобзар до громади. – Не кожен
має можливість потриматися
за руків'я шаблі, за яку тримав-
ся прагдід, а через пісню, голос –
завжди. Так ми можемо з'єднува-
тися енергетично з предками.

– Я думаю, Сашко нас чує, –
промовив кобзар у кінці вечора.

І ми знаємо, що так і було: цьо-
го року молодесенька калинка,
яку ми посадили біля Сашкової
могили кілька років тому, впер-
ше зацвіла. Тарас затягнув там
журливої про козака. І це було не-
ймовірно, адже вмиль після слів
«Будуть пташки прилітати кали-
ноньку їсти» звідки не візьмись
прилетів великий голуб, прямо
перед нашими обличчями демон-
стративно стукнув крильми і по-
летів кудись далі.

На завершення зустрічі одна з
юних слухачок попросила коб-
заря заспівати «Ніч яка місяч-
на». Й до того співу доєдналися
всі присутні в залі! «Сашко, твоя
мрія про те, щоб Дунаїв співав,
втілюється! Я дуже втішений, це
найкраще закінчення нашого пі-
сенного вечора!!!» – радів Тарас
Силенко.

Наш чудовий день продовжив-
ся вечором традиційних україн-
ських танців просто неба. Вже сі-

ріло, танці скінчилися, а ніхто не
розходився... І лиш пустотливий
дощик весело повів всіх по домів-
ках.

Ось така наша розповідь про
життєдайну й променисту зу-
стріч з людьми, які своїми спра-
вами живлять Дерево Україн-
ського Роду.

Тепер у музеї школи імені Олек-
сандра Капіноса є подарований
рушник із рідної Полтавської
землі Едуарда. Тим рушником
він обрамлював портрет Сашка
на незвичайному вечорі теплою
спомину про наших предків «Ой
зійдімося, роде» у рідній Козубів-
ці минулої осені. Адже Едуард –
переможець Відзнаки імені Олек-
сандра Капіноса у 2018 році. Ця
відзнака була започаткована Гро-
мадською організацією «Родина
Героїв «Небесної Сотні», Музеєм
Революції Гідності, Музеєм Івана
Гончара та мистецьким об'єднан-
ням «Лечик», щоб підтримати
активних людей із сіл і містечок,
котрі, як і Сашко, мають у серці
любов до рідного та запалюють
вогники любові в серцях інших.

Едуард приємно дивує багатьох
своєю діяльністю! Нині він – сту-
дент Тернопільського медичного
університету. А коли йому ледь
виповнилося двадцять літ, засну-
вав музей, у який тепер їдуть гості
з усієї України і не тільки. Тепер
Едуард побував у рідному селі
Сашка. Надихав людей своєю ве-
ликою справою досліджувати ко-
рені роду. Впевнені, що після цих
зустрічей дехто теж зануриться у
вивчення світу родинних світлин
та історій.

Мамо, нам у школі сказали на-
малювати кобзаря, то що, це тре-
ба просто книжку намалюва-
ти? – здивовано питала маленька
Мар'янка перед приїздом гостей.

Тепер і Мар'янка, і всі школярі
Дунаєва точно знають, що Коб-
зар – це не тільки книга. Це той,
хто несе голос правди, хто кличе
людей повставати проти брехні
й несправедливості.

– Я радий, що ці зустрічі сьо-
годні відбулися. Я з чистою ду-
шею перед Сашком, що зміг це
зробити як кобзар для нього, для
родини, для громади. Бо це той
світ, яким він жив, і я хоч трохи
зміг долучитися до продовження
його справи, – сказав Тарас Си-
ленко.

Вірю, що завдяки цій диво-
вижній зустрічі Дерево нашого
Українського Роду зміцніло,
адже вона надихнула й допомо-
гла кожному присутньому від-
чути себе отим листочком, про

які дбав Сашко. Його очі спала-
хували яскравими вогниками,
коли він з гордістю розповідав
про славні дні визвольних зма-
гань українців, про те, що Укра-
їна має чим пишатися, а розпо-
відами цими дарував натхнення
й іншим до пізнання нашого ми-
нулого. І якби його бажання на-
вчати історії в школі втілювалось
– Сашко був би прекрасним вчи-
телем. Він чітко знав, куди три-
мати життєвий курс, – це розу-
міння давало саме знання того,
як у минулому боролись за Волю
України діди і прагдиди. Сашкові
вкрай важливим був досвід на-
ших пращурів, бо черпав знан-
ня, ними здобуті, і брав приклад
з тих, що увійшли в історію, як
вірні сини України.

– Для Сашка не існувало смер-
ті, бо ототожнював себе не зі
своєю особою, а з усім нашим ро-
дом, якому життям своїм вибо-
рював дорогу в майбутнє, – казав
про Сашка його побратим Ярос-
лав Кріпиволя.

У перші дні Революції Гідності
Сашко написав у соціальній ме-
режі:

– Думаю, що коли є хоч най-
менша можливість якимсь чи-
ном вплинути на майбутнє тво-
єї Нації та Країни, потрібно
бути активним та впливати, по-
готів, коли життя дає шанс ще й
творити та змінювати історію!
Ще кілька днів тому я думав, що
мою Націю важко сьогодні під-
няти на боротьбу за своє май-
бутнє... Та, дякувати Богу, я по-
милявся!

Я навчилася бачити Твою по-
смішку в калині, яку Ти посадив
під вікном рідної хати, у безкра-
йому небі кольору Твоїх очей,
коли їх торкалося сонце, у Твоє-
му джерелі, від якого Ти навчив-
ся працювати без упину. І нама-
гаюся не забувати вміти радіти
дощу, так, як радів йому Ти. І я
знаю, що іскра Твого життя спа-
лаує з новою силою в тих коза-
ках, що стають до боротьби за
волю України.

– Сьогодні українці рішуче ста-
ють пліч-о-пліч на боротьбу! І
боротьба ця правдива, з вірою та
впевненістю у святую перемогу!

Нарід, нинішня справа зале-
жить лише од нас!

Піднімайся та борись сьогодні,
здобувай та перемагай!

З нами Бог і з нами Україна!
Слава моїй Нації та слава Ге-
роям! (Сашко Капінос, грудень
2014 року)

Олена КОТЛЯР, кохана Сашка Капіноса

«У мені помістяться обидва світи...» Чи на мусульманському Сході знайдуться ті, кому невідомі ці рядки і незнайоме ім'я їхнього автора – Імадеддіна Насімі – одного з найвидатніших мислителів Сходу, який відіграв найважливішу роль не тільки в створенні основ тюркського віршування, а й в долі азербайджанського народу.

Однак ми майже нічого не знаємо про цього поета-містика, піднесеного до рівня авлія, – всенародна любов огорнула його життя і мученицьку смерть легендами, що ускладнюють відтворення його справжньої біографії. Черпаючи скупи відомості з його власних творів і тезкіре (антологій) середньовічних авторів, дослідники відтворюють картину життя поета, хоча і без точної хронологічної канви. В одній зі своїх газелей, які увійшли в Тюркський диван, поет, повне ім'я якого Абульфазл Емір Сеїд Алі Імадеддін Насімі, повідомляє про своє туркоманське походження, в іншій повідомляє, що його кунья – Абульфазл, що свідчить про те, що у поета був син на ім'я Фазлулла. Збереглися свідчення сучасників про батька поета, Сеїда Мухаммеда, що був у Ширвані відомою особою. Один з найперших дослідників життя і творчості поета Салман Мумтаз повідомляє, що Насімі був народжений у Ширвані, проте сучасник поета – Ібн Хаджар аль-Аксалані припускає, що місце його народження – Тебріз.

Виходячи з ряду прямих посилок, біографи встановили, що поет, а також, імовірно, і його молодший брат, колишній відомий поет-містик і суфійський учитель, здобули прекрасну духовну освіту. Як бачимо з його віршів, Насімі, колишній перекладач, хафіз (зберігач Корану, що знає його напам'ять), мухаддиса (вчений, який знає напам'ять тисячі хадисів) і тлумач Корану, крім того, чудово знав класичну літературу Сходу, фольклор і міфологію, основи мусульманства і християнства, розбирався в астрonomії і астрології, математиці, філософії та логіці, теорії поезії і музики. Один з хуруфитських авторів, Амір Гіяседдін Мухаммед, називає Насімі найосвіченішою людиною свого часу, одним із семи найбільших озанів але-

ПОЕЗІЯ ВІЧНОЇ ІСТИНИ

ві-бекташів, що володіють глибокими знаннями про сокровенне.

У середньовічних джерелах згадується брат Насімі – Шах Хандан Жулідаму – «...поет, що залишився в історії одним Бейтом»:

Ти світу цю таємницю – знань для обраних – не розголошуй,

Перед невігласами вкотре безцінні перли НЕ розпоросуй.

Один з середньовічних авторів тезкіре, К. Латіфа, завдяки якому до нас дійшов цей бейт, повідомляє, що Шах Хандан відправив братові газель, в якій закликав його не розголошувати світові знання, призначені для вузького кола втаємничених. Газель «Великий океан забув про спокій...» – написана Насімі у відповідь на його лист. Дослідник-насімівед С. Шихієва припускає, що Шах Хандан спочатку обрав братство каландаріа, згодом приєднався до суфійського ордену німатуллахі, ймовірно, ставши надалі шейхом одного з розгалужень цього тариката. Шах Хандан багато років мешкав у Шамах, помер у 1426 році, будучи впливовим суфійським шейхом, – кладовище в Шамах, де перебуває його гробниця, аж до початку XX століття було місцем паломництва, так і називається «кладовище Шахандан».

Як відомо, розквіт містичного напрямку в історії ісламу припадає на період від XII до XIV ст. В ту епоху, згодом названу «періодом тарикатів», територія Азер-

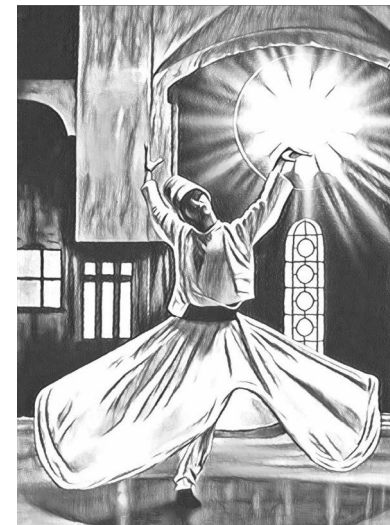
байджану була центром дервішських орденів – тут виникли і поширилися на весь мусульманський Схід такі братства, як сухранвердіє, західіє, Сефевійя, халветіє і його розгалуження ровшаніє і гюльшаніє, і анатолійська гілка суфійського руху – Ахи.

Насімі випало жити і творити в XIV столітті, коли країна, яку роздирають міжусобиці, перебуває під нестерпним гнітом іноземних завойовників. У таких непростих історичних умовах Азербайджану, який згодом стануть називати «Сарзамін-е рестахіз» (місце пробудження), виникло містико-філософське вчення хуруфізм – різновид мусульманського інтелектуально-містичного гностицизму. Відомий поет і філософ Фазлулла Наїмі, що розробив це вчення в довгих мандрах по Близькому Сході, сповістив про це на увесь світ в 1386 році в Тебрізі. Ця релігійно-філософська система, що склалася на ідеологічній основі ірфанського (шіїтського) суфізму, увібрала в себе перекодування на мусульманський лад елементів тенгріанства, тюрко-монгольського шаманізму і зороастризму, елліністичної філософії і ранньохристиянських навчань, індійського відлюдництва і піфагоризму, старозавітніх і міфологічних мотивів, а також доісламських народних культів і вірувань. Незважаючи на деяку еkleктичність окремих деталей, хуруфізм являє собою унікаль-

ну філософську концепцію, що ґрунтується на постулаті про те, що світ – еманация передвічного Творця, який виявляє себе в буквах, звуках, в людині, створеній Богом за своїм образом і подобою. Згідно з цим вченням літери арабського і перського алфавітів є основою всього сущого і ключами до всіх таємниць світобудови, а у зовнішності людини, в яку, згідно зі Священним Писанням, Бог вдихнув від духу свого, є деякі риси, які є атрибутами і відображеннями Істини. Звідси – співвідношення букв з рисами людського обличчя, що знайшло ілюстрацію в хуруфитській поезії. Графічний символізм став головною відмінною рисою цієї течії, яку назвали хуруфізмом (араб. «Хуруф» – літери), пізніше послідовники цієї течії називали себе ехлі-Фазл або ехлі-Хакк.

Уявлення хуруфітів про священність букв бере витоки від «хуруф мукаттат» (розрізнені літери) – комбінацій букв, що були на початку 29 сур Корану. Ці літери завжди насичували мізки вчених, які висували найрізноманітніші версії про їхнє значення. Ісламська традиція приписувала пошуки прихованого сенсу в числових значеннях слів і їх поєднанні, надавала сакрального значення окремим буквам першого імаму Алі ібн Абу Таліба. Зачатки літерного символізму є в достовірних хадисах, посилання на які є в хуруфитських поетичних і наукових текстах.

Основним мотивом хуруфізму, сформованого на ідеологічній основі шіїзму, була властива ісламському містицизму ідея злиття з Богом шляхом духовного вдосконалення, що досягається за допомогою чистої, справжньої любові. Саме про це – про повне зникнення, винищення своєї особистості, її розчинення в Богові, сповіщали світу «фани»-містики вигуком: «Ана-аль-Хакк». Алегоричне тлумачення положення Корану хуруфітами, які, подібно ісхіастам, прагнули осягнути Бога-істину не через обрядову дію, а за допомогою божественного одкровення. Нехтування обрядового боку релігії компенсувалося зікром – своєрідним радением, метою якого було досягнення божественного осягання. Були й інші розбіжності з традиційним ісламом: згідно з вченням Наїмі всесвіт – вічний і його існування

відбувається за повторюваними тимчасовими циклами, кожен із яких починається появою Адама, і завершується Судним днем. Передують Судному дню три етапи – нубувват, що знаменується появою пророка, валайат – етап імамів, і Зухуров – маніфестація божественного начала в досконалії людині. Послідовники хуруфізму називали свого вчителя Фазлхакком, вважаючи його Боговтілення людиною, з якої починався період богоявлення.

Фазлулла Наїмі, який був одним з найбільших філософів і вчених своєї епохи, виклав основні положення цього містико-філософського вчення в своїх працях – «Джавіданнаме» (Книга про вічність), шанований його соратниками як Коран хуруфізму, «Весійетнаме» (Заповіт), «Мекеббетнаме» (Книга про любов), «Аршнаме» (Книга про престолі), «Новмнаме» (Книга про сни). Наїмі був також автором Дивану і нині втраченої поеми «Іскандернаме», про яку сповіщається в різних джерелах. Крім вищезазначених поетичних маніфестів і трактатів, канонічна література хуруфітів включала ще п'ять «Джавіданнаме», «Хакікатнаме» (Книга про істину), й інші книги, написані учнями Наїмі.

Насімі спочатку обрав орден Каландарів, долучився до навчання хуруфітів завдяки одному з найперших послідовників Наїмі – азербайджанському поету і філософу Абульгасану Алі уль-Ала. Поширюючи своє вчення, Фазлулла разом зі своїми соратниками прибув з Тебріза в Ширван. Найімовірніше, саме тут і відбулося їхнє знайомство, після чого Насімі, захоплений особистістю Наїмі, став одним із найактивніших проповідників хуруфізму, а згодом – одним із дев'яти шейхів тариката.

Продовження на стор. 20

ПОЕЗІЯ ВІЧНОЇ ІСТИНИ

Продовження. Поч. на стор. 19

Довгі роки він разом зі своїм наставником жив у Баку, проповідуючи вчення. Суть доктрини хуруфізму – ідея прояву божественного начала в людині, а також той факт, що послідовники цього вчення певною мірою нехтували виконанням обрядів релігії, що, безумовно, суперечило догмам ортодоксального ісламу, проте, в епоху розквіту різних дервішських орденів нове містико-аскетичне вчення шийтського толку спочатку не зустріло активного опору з боку духовенства. Це вчення, що поширювалося серед міської інтелігенції і ремісників, незабаром охопило всі верстви суспільства. За короткий час до хуруфізму, що спочатку мало протестний характер, долучилися люди з різних верств суспільства: міська еліта, ремісники, інтелігенція.

Зі свідчень сучасників відомо, що Фазлулла Наїмі був неоднозначною особистістю – цей містик, який досяг вищого ступеня пізнання, був наділений деякими Карамат (диваами) – володів даром тлумачити сни і продукував уві сні одкровення від Бога. Цей легендарний суфійський шейх не був схожий на аскета, якого убезпечили земної суєти, зовсім навпаки – він активно цікавився політикою і прагнув поширювати своє вчення серед вищих правлячих кіл. Після безуспішної спроби залучити до цього вчення Тимура і його сина Міран шаха, він зайняв опозицію до влади і став відкрито закликати народ до повстання.

Як і його творець, хуруфізм не був подібний на інші суфійські тарикати – це вчення, що не припускало аскетизму і відмови від земних радощів, мало не тільки філософсько-релігійну, а й яскраву політичну спрямованість, стало ідейною базою для консолідації войовничих тюркоманських племен, найімовірніше, в перспективі має на меті створення національної держави. Послідовники хуруфізму, швидше духовно-войовничого, ніж аскетичного тариката, на той час вже були серйозною політичною силою. Вони активно поширювали своє вчення в країні Близького Сходу і Середньої Азії, встановлювали таємні союзи з правителями бунтівних тюркських племен. Рух набув суспільно-політичного характеру, а

зі зростанням своїх прихильників став потужною силою, здатною похитнути не лише позиції духовенства, але і трон володарів. Надмірна активність і успіх у цій політико-ідеологічній боротьбі і визначили наперед долю Наїмі. Досить вільнодумне за мірками ортодоксального ісламу вчення хуруфітів, що загрожує вилитися в народне ополчення, оголошено еретичним, що підірвало основи священної віри, а основоположника й очільника руху звинувачували в егоцентризмі. Незабаром Наїмі, як головний ідеолог цього релігійно-політичного руху, був заарештований у Баку, в епіцентрі хуруфітського руху. Уже ув'язненим, в Ширвані, Наїмі написав і зумів переправити своїм сподвижникам свій відомий філософський трактат «Джавіданнаме» і «Весійетнаме» – заповіді своїм нащадкам. Фазл до останнього думав про долю своїх прихильників, у своєму заповіті закликав їх негайно полишити країну, щоб не підпасти під гоніння і переслідування, і всіляко приховувати своє захоплення хуруфізмом – носити інший одяг, навчитися якомусь ремеслу, і якщо можна здійснювати публічно намаз, видаючи себе за звичайних шийтів. За вказівкою сина і послідовника Тимура – Міран шаха вище духовенство винесло фетву про страту Наїмі в фортеці Алінджа в Нахичевані в 1401 році. Тут же перебуває його гробниця, де похований також і Алі уль-Ала, один із найвідданіших послідовників Фазл, якому належать виняткові заслуги в поширенні хуруфізму. Покинув разом з іншими хуруфітами країну Алі уль-Ала, повів із собою «Джавіданнаме», і, влаштувавшись на кілька років в Анатолію, в текке (обителі) послідовників Хаджі Вели Бекташі, таємно поширював вчення Фазл. Алі уль-Ала, автор низки містико-філософських трактатів, вдалося долучити до

цього вчення безліч дервішів тариката, що призвело до того, що філософська концепція хуруфізму вбудувалася в структуру навчання бекташі. За кілька років до своєї смерті Алі уль-Ала повернувся в Нахичевань, наче для того, аби знайти вічний спокій поруч зі своїм великим учителем.

Міран шах, який прагнув знищити тарикат, що став ідейним джерелом боротьби проти тимуридів, домігся протилежного: рятуючись від переслідувань, хуруфіти розійшлися по всьому Близькому Сходу, поширюючи вчення Фазл і примножуючи лави своїх прихильників. Їхніми зусиллями рух охопив більше країн, ніж зміг завоювати Тимур.

В одній з газелей Насімі йдеться, що після страти наставника він покинув Баку:

«Про Насімі Господь сказав: «Моїх земель неосяжна широчінь»,

І тому залиш Баку, адже скорбота тут твоя нестерпна».

В іншій газелі йдеться про те, що він очолив «ехлі-Фазл». З творів поета, що до того часу був носієм високого статусу шейха хуруфітського тариката, можна зробити висновок, що, мандруючи по Близькому Сходу й Анатолії, він побував у таких містах, як Шираз, Ісфахан, Хорасан, Бурса, Багдад, Мараш, Анкара, Стамбул, Газіантеп і Ерзінджан. Всупереч заповітові, Фазл пророкує неминучу загибель кожному, хто вирушить у Сирію, поет влаштувався в сирійському місті Алеппо, де в стані невтомної безперервної боротьби продовжував проповідувати ідеї хуруфізму.

Насімі підтримував зв'язки з династією Зулгадарбеків, яка походить від огузьсько-туркманських племен і ділиться на дві великі гілки: Гарагоюнлу, на чолі з братами Алібек і Насреддин, і Аггоюнлу на чолі з правителем Діярбекіра Османом Гарайолуком. Зулгадарбеки, колишні конфронтатори з

султаном Єгипту Шейхом аль-Муайадам, в чій володіння в ту епоху входила територія Сирії, намагалися, спираючись на сили хуруфітів, повалити його. Зіткнення політичних інтересів єгипетського султана і Зулгадарбеків, колишніх союзників хуруфітів, поширення нового вчення, що мало явну політичну спрямованість, і наростаючий вплив Насімі, визначило його долю. В арабських джерелах повідомляється, що вплив Насімі на народ був подібний до влади султана – його авторитет серед населення по всьому Близькому Сходу був настільки потужний, що в будь-який момент він міг підняти людей проти правителя і повалити його. Об'єднані сили хуруфітів і бунтівних тюркоманських племен були серйозною небезпекою для султана, який розумів, що Насімі є ключовою фігурою, що загрожує його владі, і наполегливо домагався його страти. Поета-бунтаря так само, як і його наставника, вирішили знищити руками вищого мусульманського духовенства.

За переказами, якийсь юнак читав газелі Насімі на ринковій площі в Халебі. Молодий хуруфіт, якого заарештували, прийнявши за Насімі, не бажаючи видавати автора, визнав вірші своїми і був засуджений до страти. Звістка про те, що юнака, який читає його газелі збираються стратити, дійшла до Насімі, що ремонтував черевки у шевця. Поет поспішив на місце страти, щоб оголосити, що вірші належать його перу, і тим самим врятувати юнака. Так, згідно з легендою, був схоплений Насімі.

Незабаром у Халебі зібрали судилище за участі верховних суддів трьох з чотирьох існуючих гілок сунізму. Зі збережених до наших днів документів цього судового процесу відомо, що жоден кандидат не наважився підписатися під фетвою про страту поета, але, незважаючи на це, султан видав на-

каз: відрубати Насімі голову, здерти шкіру, і протягом семи днів виставляти його тіло в Халебі на загальний огляд, обрубати йому руки і ноги і відправити Але бека, його братаві Насреддін у Осману Гарайолуку.

Занадто жорстокою, навіть за мірками середньовіччя, кара Насімі була суворим застереженням ідеологічним і політичним супротивникам султана. Інша легенда дійшла до наших днів. Переказ розповідає про мужнього і стійкого Насімі під час страти. Згідно з переказами, один з присутніх на страті богословів заявив, що кров Насімі проклята, і все, на що вона потрапить, має бути порубано мечем і випалено вогнем. Відразу після його слів крапля крові поета потрапила на палець самого богослова. Натовп, розгніваний жорстокою стратою поета, зажадав відрубати пальця, але переляканий богослов заявив, що говорив алегорично. Легенда зберегла для нас відповідь вмираючого поета:

І пальцем не поступиться захід, скоріше відмовиться від своєї правди,

А закоханого справді терзують – він без стогонів приймає смерть».

Його витончені вірші, що вирізняються темпераментом і багатством поетичної мови, мали воістину чарівну силу. В арабському джерелі «Кунузаз-захаб», що містить опис судового процесу над Насімі, йдеться: «Ця людина була боговідступником і гяуром. Боронь, Боже, кажуть, у нього є витончені вірші».

Можна з упевненістю сказати, що справжньою причиною страти поета була його активна боротьба за створення держави, заснована на ідейній основі хуруфізму. Насімі не лише заклав основи тюркської літературної мови – він опинився біля витоків формування національної ідеї азербайджанського народу.

Закінчення на стор. 22

ЯК СТАТИ СПРАВЖНІМ ЧАРІВНИКОМ?

У чернігівській школі № 34 свою нову книжку казок для дітей «Як стати справжнім чарівником» презентувала знана письменниця з сонячної Італії Людмила Шутько. Представив шляхетну гостю перекладач та упорядник усіх її чудових і яскравих книжок Сергій Дзюба.

Сергій КВІТНИЦЬКИЙ

Раніше побачили світ і стали досить популярними в Україні та Італії книги дивовижних казок сеньйори Людмили «Закон радості», «Гуртожиток у лісі», «Чи є душа у дерева?», «Як подружитися з часом?» і «Як птахи пастуха князем зробили», котрі дуже подобаються не лише дітям, а й дорослим. Усі книги – дуже ошатні, адже на кож-

ній сторінці – прекрасні кольорові ілюстрації відомої української художниці Марини Скоробагатко.

Нова книжка, на мою думку, найкрасивіша, – авторка, мов Шахерезада, захопливо й дотепно розповідає казки з усього світу, а художниця зуміла створити такі вражаючі малюнки, що нову книжку хочеться тримати в руках. До того ж письменниця буквально з першої сторінки ділиться неймовірними секретами – навчає, як же стати справжнім чарівником! Усього таких казок – аж сімнадцять: українська, іспанська, індійська, португальська, в'єтнамська, англійська, італійська, болгарська, білоруська, казахська, аварська... Вони – дуже різні, однак об'єднані великою любов'ю до дітей, людяністю, мудрістю. «Читаючи такі книжки, діти виростуть хорошими, розумними і небайдужими людьми, – наголосив Сергій Дзюба. – Тому твори Людмили Шутько потрібно популяризувати в Україні, Італії та багатьох інших державах».

Допитливі учні 5-Б класу, які дружно прийшли на презентацію зі своєю вчителькою Іриною Мугою, підготували багато відгуків на прочитані казки сеньйори Людмили, котрі одразу ж стали їхніми улюбленими, та намалювали десятки чудових, зворушливих малюнків; а одна обдарована дитина створила велику картину, якою розчулена авторка пообіцяла прикрасити власну оселю.

Ведуча та організатор презентації – завідувач бібліотеки школи

Людмила ШУТЬКО

№ 34 Наталія Білюк підготувала вікторину за мотивами цих казок, і дітлахи досить легко та кмітливо відповіли на всі її запитання, – відчувається, що прочитане вони запам'ятають надовго, а така зустріч із гостею-чарівницею з Італії стане для них дійсно незабутньою.

Наприкінці президент Міжнародної літературно-мистецької академії України, редактор газети «Чернігівщина: новини і оголошення», письменник, журналіст і перекладач Сергій Дзюба вручив Людмилі Шутько нагороди – почесний диплом цьогорічного лауреата Міжнародної літературної премії ім. Генріха Бьолля (Нобелівського лауреата, видатного німецького прозаїка) та відзнаку Всеукраїнського літературного фестивалю-конкурсу в місті Дніпро, які авторка отримала за її хороші книжки.

Людмила ШУТЬКО з дітьми

НАТХНЕННА КНИГОЮ

У Центральній міській бібліотеці міста Ірпеня на Київщині відбулася презентація виставки етнографічної ляльки заслуженого майстра народної творчості України, лауреата низки премій Тетяни Федорової «Книга надихнула на творчість».

Анатолій ЗБОРОВСЬКИЙ

Тетяна Семенівна наголосила, що її творчість надихає книга. Вона продемонструвала свою першу книгу, подаровану їй у дитинстві. Це – «Лис Микита» Івана Франка. З тих пір було прочитано багато книг. Але саме українська книга спонукала відтворити світ України в ляльках. Майстриня виготовляє лялькові інтерпретації героїв книг. На виставці представлені ляльки – Мавка і Лукаш із «Лісової пісні» Лесі Українки, Настуся і Петро із поеми «Сотник» Тараса Шевченка, герої українських народних і авторських пісень. Навіть якщо є ілюстрація, то все одно створенню ляльки передують копівка робота з книгою. Тетяна Федорова шукає відповідний матеріал, щоб створити такий образ, який був зарисований художником досить давно. Це, зокрема, подружжя українських князів Острозьких. А разом з ними – аристократи Західної Європи. Тим самим Тетяна Семенівна нагадує, що Україна належить до світу європейської культури.

Тетяна ФЕДОРОВА

Т. С. Федорова поруч із ляльками подає цитати з книг, які її надихають. Вона підкреслює значення історичних знань. М. С. Грушевський зазначав: «Завдяки історичній пам'яті людина стає особистістю, народ – нацією, країна – державою». Іван Франко закликав до єдності: «Ми мусимо навчитися чути себе українцями – не галицькими, не буковинськими українцями, а українцями без офіційних кордонів». Майстриня Федорова виготовила ляльку Григорій Сковорода і процитувала нашого великого філософа: «Кожному мила своя сторона...». А далі Іван Світличний зазначає: «Вітчизна – це не хтось і десь. Я – теж вітчизна».

Кожен із нас – маленька частка Вітчизни України. Тетяна Федорова віддзеркалює великий світ України в маленьких ляльках та нагадує, що ми живемо в країні давньої і прекрасної національної культури. Ми мусимо берегти і розвивати український світ.

ПОЕЗІЯ ВІЧНОЇ ІСТИНИ

Продовження. Поч. на стор. 19, 20

Мистицизм спочатку був найважливішим етнокультурним феноменом для азербайджанців, у ментальність яких органічно вписався шіїзм – один із містичних напрямків в ісламі. Не дивно, що саме з містико-філософських вчень шіїтського толку бере свої витoki національна ідея азербайджанців і їхня боротьба за незалежність, яку продовжив інший азербайджанський поет, що входить в сімку найбільших озанів Алеві-бекташів, шейх релігійно-політичного ордену Сефевійя, який консолідував тюркські племена, що стало основою для створення Сефевідської імперії. Так, справу, розпочату хуруфітами, судилося завершити онукові того самого Османа Гарайолука, який разом з Зульгадарбеками і хуруфітами зробив першу спробу створення національної держави – Шаху Ізмаїла Хатаї.

В силу певних культурно-історичних чинників на великій території, що охоплювала Середню Азію, Близький Схід і північний захід Індії, протягом кількох століть художня література базувалася переважно на фарсі. Літературна азербайджанська мова виникла в XI ст. А до XIII сторіччя на основі попередніх її багатих традицій усної словесності, зокрема епічного фольклору, склалася письмова література азербайджанською мовою. Азербайджанська література спочатку виступила в персомовному обрамленні, подарувала світові цілу плеяду таких величних майстрів поетичного слова, як Нізамі Гянджеві, Мехсеті Гянджеві, Мухаммед Фізулі, Шах Ісмаїл Хатаї, що залишили по собі неоціненний внесок у розвиток східної поетичної думки.

Окремо в цій плеяді видатних представників азербайджанського красного письменства, її зачинателів і творців стоїть ім'я Насімі – поета і мислителя, який підняв на нову висоту літературу мусульманського Сходу. Поет, який заклав основи азербайджанської літературної мови, у всій повноті продемонстрував величні можливості тюркської поетичної мови, її гнучкість і виразність.

Латіф повідомляє, що у Насімі є дивани тюркською, перською та арабською мовами, але до нас дійшли тільки два дивана Насімі

– Перська, що нараховує близько п'яти тисяч рядків, і більший за обсягом Тюркський диван, що нараховує близько п'ятнадцяти тисяч рядків. З творів Насімі арабською мовою до нас, на жаль, дійшли лише кілька газелей, включених до Перського дивана. Поет, що досяг високого ступеня духовної досконалості, був автором і наукових праць – до нас дійшли його прозові твори азербайджанською мовою, в числі яких Рісале (трактат) «Мукаддіматуль-хакаїг» (Введення в істину). У різних музеях і рукописних фондах світу зберігаються твори, що належать перу Насімі: твори «Інса» (Людина), «Мензуме фі меслекі-хуруфійе» (Трактат про хуруфітське віровчення) і «Тарикатнаме» (Книга про тариката).

Навряд чи знайдеться інший поет, творча спадщина якого піддавалася настільки жорстоким гонінням з боку влади, що прагнула забути саме ім'я бунтівного поета: його повні глибокого філософського сенсу вірші за життя автора – еретичні і заборонені. Потім, уже в радянську епоху, його витончені газелі подавалися в спотвореному вигляді: свідомо спотворено трактувалися літературознавцями, що прагну-

ли застосувати їх у офіційній атеїстичній ідеології, нещадно спотворювалися перекладачами, що намагалися показувати читачам великого суфія як атеїста і богоборця. Суфійська термінологія, використана в його творах, трактувалася буквально, щоб перекрутити її смислове та філософсько-естетичне навантаження, завдяки чому газелі Насімі поставали перед читачами суперечливими віршами, що оспівують земні радощі. Глибоке історичне значення і філософський зміст хуруфізму було спотворено на догоду комунізму. Це містико-езотеричне вчення подавалося як еретична секта, що стала ідейним вираженням невдоволення «всевладдям релігійних фанатиків, спраглих тримати під наглядом всяку живу і вільну думку». Така свідомо перекручена оцінка творчості Насімі тривалий час не дозволяла читачам, зокрема, тим, хто читав його газелі в перекладах іншими мовами, відчуті справжній зміст його творчості.

Поетична форма у Насімі – будь то на фарсі або тюркською – завжди досконала. Відлуння думок і суджень, які прозвучали в поезії Насімі, що дала могутній поштовх розвитку поезії рідною

мовою, вчуваються і в творчості Аліреза Хагігі, Хатаї, Бакуві та інших майстрів слова, що відбулися в азербайджанському літературному середовищі.

У своїх газелях, що містять численні посилання на різні сурам Корану, хадиси, доісламські мотиви і сюжети, біблійні легенди та перекази про пророків, Насімі називає себе і своїх соратників «ехлі-Ірфан» (люди Ірфана). У піднесених газелях Насімі поетичне втілення відобразило основне положення філософської концепції хуруфізму про те, що Творець живе в своїх творах. Згідно з хуруфізмом, божественне начало проявляється не тільки у внутрішній суті, але і в зовнішності людини. Послідовники цього вчення шукали літери, які вважали початковими вічними і незримими атрибутами Бога, тожними його сутності, в образі і зовнішності людини.

Пізнання і самопізнання – вічні мотиви поезії Насімі. Коран з точки зору хуруфітів – ніщо інше, як образ Бога, який постав перед пророком Мухаммедом. Людина, що пізнала букви Корану і володіє божественною мудрістю, стає досконалою. У віршах Насімі знайшла найповніше і послідовне втілення концепція «Інса аль-каміль»:

Хто Істину збагнув, той став коралом,

Рубіном став, чий штиль огрунений.

Істина, в її суфійському розумінні, є одним з основних мотивів творчості Насімі. Поет переконаний, що людина тоді стає рівною Богу, коли пізнає Істину, яка і є першоосною:

Нехай Захід знає, нехай знає Схід,

Що правда і є єдиним Богом.

Хто істини не відчуває – не відчуває Бога

По суті від Шайтана він близький...

Герої газелей і касид Насімі – це просвітлення особистості, люди високої місії: Мансур аль-Халладж, Ісус, Мойсей, імам Алі. У ряді газелей поета знайшло своє відображення захоплення особистістю Фазлуллаха Наїмі. Згідно з хуруфітським вченням, Фазлулла вважався носієм духу пророка Адама, якого в одній з сур Корану називають послідовником Аллаха на землі. Насімі називає свого наставника «втіленням предковичного чола», «послідовником Бога».

У його віршах неодноразово повторюється мотив справед-

ливого правителя, розроблений майже всіма великими поетами від Рудакі до Джамі. Одвічний конфлікт поета і правителя закінчився для Насімі і його наставника Наїмі трагічно. Вражає гострота пророчого бачення своєї кончини, відображена в низці газелей поета:

«Я Бог є!» – гордо вимовив слідом за Мансуром я.

Я буду так само, як Мансур, злочинно убитий.

Вражають вогненний темперамент лірики Насімі, екстатична напруженість слова і рядків. Уся творчість Насімі пронизана мотивом всепоглинаючої божественної любові, поет пізнав справжню сутність і безцінну силу, почуття вважає безцінним даром, здоровим глуздом і межею, що дарує людині життя. Любов, наділена високою й очисною силою, любов, яка є джерелом морального вдосконалення, – причина і мета самої себе. Саме це утворює Насімі всією силою і щирістю своїх віршів.

Його відточені, карбовані вірші, що відрізняються досконалістю художньої форми, глибоким філософським змістом, високою образністю і метафоричністю поетичної мови, належать до числа творинь, над якими не підвладний час. Вони принесли поету, що заклав основи нової літературної школи, славу, яка сягає від балканських країн до Індії і Аравії. Вплив його творчості бачимо на цілій плеяді поетів Азербайджану, Туреччини, Ірану, Узбекистану і Туркменістану.

Не одне століття минуло з того часу. Виникали і руйнувалися імперії, перетворювалися на порошок величні замки, канули в лету мови, а голос поета, відображений у його піднесених газелях, і донині доноситься до нас із глибини століть.

Пюста АХУНДОВА, філолог, перекладач, доктор філософії з педагогічних наук;

Леся МУДРАК, доктор філософії з філології, поетеса;

Марина ГОНЧАРУК, громадський діяч, член Бакінського міжнародного центру мультикультуралізму.

Ілюстрації, що виконали українські художники Богдан РОДЮК-ЧЕКАН та Інна САУТІНА, натхненні творчістю Насімі, увійшли до збірки поезій Сеїда Імадеддіна Насімі українською мовою «І шляхом істини постав я сам...».

СОНЯЧНІ КЛАРНЕТИ СЛОБОЖАНЩИНИ

Про головний секрет успіху в професії музиканта дізналися учасники гуртків «Точка зору» і «Моя майбутня професія» Центру дитячої та юнацької творчості № 5 Харківської міськради. Під час екскурсії у світ професійної духової музики відвідали звітний концерт відділення духових і ударних інструментів класу професора В. М. Алтухова у Харківській середній спеціалізованій музичній школі-інтернаті.

Позвучали твори класичної та сучасної музики Моцарта, Вебера, Крамаржа, Брамса, Пуленка, Скорика, Ковача. Кожен із 8-ми кларнетистів, учасників концерту, представив публіці свою цікаву, по-різному інтерпретовану програму з 2-х творів. А допомагала юним і молодим артистам концертмейстер Анастасія Дубова.

За словами організатора професора Валерія Алтухова, який був водночас ведучим заходу, цей концерт за своїм задумом став репетицією перед наступними великими змаганнями міжнародного рівня. Йдеться про X Міжнародний фестиваль інструментальної музики «Сонячні кларнети», якому вже 10 років. Як розповів присутнім Валерій Миколайович, цей проект, своєрідно іменованій серед професійних музикантів «самітом кларнетистів», незабаром має відбутися у Житомирі. Вперше цього разу у творчих конкурсних змаганнях візьмуть участь музиканти України, Білорусі, Молдови, Вірменії, Сербії, Німеччини, Швейцарії віком до 18 років, а серед членів журі мають бути лише іноземці.

Тепер про виступи наших артистів Харківщини. Кожен із учасників концерту представив публіці складну і різнопланову програму, де віртуозність гармонійно поєдналася із кантиленним мелодійним звучанням кларнета, який не випадково в перекладі з латини означає «ясний звук». Кожен виступ по-різному можна асоціювати із цікавою музичною повістю чи блискучою захопливою своїм сюжетом новелою. Водночас через обмеженість у часі та в межах сучасних журналіст-

ських жанрів не маємо можливості докладно розповісти одразу про кожного артиста. Хоча, за відгуками присутніх, чимало серед публіки готові віддати свої голоси підтримки на користь Софії Яковлевої. Нині вона 8-класниця, яка приїхала до Харкова із Херсона, і тільки 2 роки професійно займається на кларнеті у цій музичній спецшколі. До цього не вивчала сольфеджіо та інші спеціальні музичні дисципліни. Тепер можемо собі уявити, наскільки Софія має талант і неабияку наполегливість на шляху до мети. Бо за дуже короткий час вже багато чого навчилася, але ж не зупиняється на досягнутому. Після віртуозного та виразного артистичного виконання, захопливих власних музичних інтерпретацій виконаної нею програми заслужено пролунали кілька вигуків «браво» із глядацької зали. Інший учасник концерту 11-класник Денис Паценко лише третій рік грає на кларнеті, але вже встиг одержати 3-тю премію на нещодавньому міжнародному музичному конкурсі, що відбувся у Харківському університеті мистецтв.

Отож побажаємо Софії та усім іншим учасникам великих успіхів на майбутніх конкурсах і фестивалях різного рівня, де ясний голос їх виконання від України та зокрема музичної Слобожанщини має бути почутим і не залишиться без уваги професійного журі та широкого музичного загалу.

Секрети успіху: ще досі музика звучить...

Музичне виховання не лише у такому високопрофесійному спрямуванні, але й як творчий розвиток особистості, яка живе музикою, є меломаном у гарному сенсі цього слова, навіть поціновувачем різних жанрів і творів, безперечно, формує інтелект сучасної нації, навіть творчий інтелект, як сьогодні це явище назвали в сучасній психології та освіті.

Пригадується, як захоплено розповідав Валерій Миколайович Алтухов про своїх учнів. Чому, на його переконання, усі музиканти-кларнетисти мають гарну перспективу? Через наявні три складові професійного успіху. По-перше, гарні фірмові професійні музичні інструменти. Звичайно, це є фінансово не дешевою справою життя для батьків та родичів, але ж дає змогу продемонструвати й почути дійсно класне звучання. По-друге, йдеться про сучасні методи викладання: Валерій Миколайович не рідко створює певний «виклик-експе-

римент» і потім спостерігає та вболіває, наскільки юні музиканти із цим впораються. А третій фактор успіху вже є тим внутрішнім «двигуном», без якого музиканти просто не змогли би розвиватися і рухатися вперед. Це своєрідна захопленість музикою, за словами їхнього педагога. Справді, цей здоровий азарт (у позитивному розумінні) передався і нам, слухачам, і тим, хто був присутнім у глядацькій залі як група підтримки. Прикладом тому є виступ 8-класниці. Коли Валерій Миколайович розповів про свою ученицю Софію Яковлеву, яка вступила вже до старшого класу (це насправді дуже складно з професійної виконавської точки зору), і перед її виступом промовив, мовляв, подивимось, що і як у неї зараз вийде, одразу почулася репліка від глядачів: «Усе класно вийде!». А на підтвердження цих слів, після блискучо та виразно, дуже артистично виконаної нею програми заслужено пролунали кілька вигуків «браво» із глядацької зали.

Напевно, ідея концерту сонячних кларнетів є цікавим задумом, що має свою зорієнтованість і на

професійних музикантів, і для більш широкого загалу. Дійсно, музика це захопливий стиль життя, де час загублюється у просторі... Майже дві години музики без перерви проминули якось непомітно. Насамкінець хотілося би побажати яскравих і блискучих виступів, достойних нагород і визнання публіки у фестивалях і конкурсах різного рівня усім учасникам концерту. Бо усі без винятку вони мають гарну перспективу у професійному і творчому розумінні. У цьому ми змогли переконатися особисто під час їхнього виступу у Харківській музичній 11-річці. А ще, судячи із настрою наставника професора В. М. Алтухова, вони тепер неодмінно мають перемагати! Ось так і досі пригадується яскраве мелодійне звучання співучих сонячних кларнетів серед похмурої погоди і нинішніх осінніх хмар.

Леонід ГАПЄЄВ, випускник ХССМШ 1994 р., керівник гуртків «Точка зору» і «Моя майбутня професія» Центру дитячої та юнацької творчості № 5 Харківської міськради, член Національної спілки журналістів України
Фото автора

ОКРИЛЕНА ЛЮБОВ'Ю

До Чернігова днями завітала Надзвичайним теплом радує киян осінь 2019 року. Листопадним золотом пахне столиця, а ще – поезією... Напевно, саме тому затишна зала Національної спілки письменників переповнена в очікуванні свята. На сцені Олеся Сінчук! Ніжна, стрімка, романтична, витончена, сповнена натхнення і краси, вона, неначе казкова фея, увійшла до зали, обняла губами лагідну сопілку – і вдихнула у серця глядачів аромат літнього степу, чи весняного лісу, чи, може, зимових гірських вершин.

Коли руки Олесі торкнулись до клавіш рояля – небесні потоки ніжності огорнули простір, і полилась мелодія глибинна, всеохоплююча, пресвітла.

А ще була поезія, були пісні — у супроводі рояля, гітари, з барабанщиком Сергієм Ясоном, з гітаристом Олександром Тарасовим. Пісні про рідну Житомирщину, сповнені пахощами саду біля батьківської хати, про Канаду та її славних українців,

які далеко за океаном бережуть наші традиції багато років, про святе материнство і матінку Любов, яка усіх нас огортає своїм незбагненим теплом. Течуть у мелодіях і словах світлі спогади, наче хмаринки легенькі по чистому небу...

Окремий всесвіт творчості Олесі — всесвіт кохання, трепетний, бездонний, вогненний, сповнений неперевершеної таємничої жіночності.

*Душа — як легесенький човник
У морі твоєї любові,
Колишуться хвилі цілунків —
Пречисті, глибокі, прозорі...
Незнані світи насолоди —
Укожнім ледь чутному слові,*

*В обіймів п'янок візерунках...
Ми вічні і юні, мов зорі.*

І тріпочуть мелодії любові, як пелюстки незнаних квітів, що якоїсь миті зуміли стати словами. «Ти танцював життя...» — ці слова ще довго бринітимуть у душах слухачів, адже овації після пісні так довго не стихали. Так само, як і після пісні «Дорога на Севастополь». Цитую Олесю: «Севастополь – рідне українське місто... І кожен з нас, хто як може, нехай творить думки, прекрасні і світлі про наш український Крим...».

Виступ Олесі завершився просто феєрично — всесвітньо відомою піснею Володимира Івасюка «Водограй», яку разом з Олесею співала уся зала, відкриваючи душі і серця для радості, любові, світла. У 2019 році весь світ святкує 70-річчя величного українського митця. Його сонячна творчість вічно жива, і нехай цей місточок від класиків української пісні до творців сьогодення буде потужним. Олесі Сінчук — наснаги та творчих злетів!

Сергій ТКАЧ

То була зустріч незвичайна. Згадки про подію, що сталася півстоліття тому, а розпочиналася ще раніше, одна за одною зринали в пам'яті випускників Бреусівської школи далекого 1969-го, переплітаючись, мов долі самих спогадників. Здавалось, до них повернулися дні, які ніби й не минули, а чекали свого часу, аби постати навч у ледь вгадуваних образах та відчуттях оддаленілої, проте незабутньої пори.

Не всі злетілися до гнізда, з якого бездосвідно випурхнули у світ неосяжнотривожний. Хтось не зміг прибути через клопоти життєвські, хтось навки полишив марноти марнот і тепер із засвітття споглядав те, що діялося спершу на подвір'ї, а згодом за щедрим застіллям в одному зі шкільних приміщень.

Хвилиною мовчання пом'янули однокласників і навчителів своїх з думкою про те, що народжує мати, а скільки бути тобі народжеником, знає лише Господь; як надалі складеться життя, залежить від обставин і самої людини. Вікувати в колгоспному селі було сутужно, та краще вже терпіти найтяжчий гніт і бачити сонце над головою, аніж вічно перебувати у темряві небуття.

Аби вижити, вчителі також господарювали на своїх обійстях, встигаючи на уроки та до громадських справ; палахкотіли, мов свічки, освітлюючи вихованцям дорогу в незвідане, знали й любили їх як власних дітей.

Епізод за епізодом двадцять два тодішні випускники спогадували завоювану Бреусівку, де функціонувала середня школа, а в Миргородщині, Олександрівці Другій, Сушках, Улинівці, Чапаївці діяли навчальні заклади восьмирічні. Окрім того, початкова школа була у Винниках, у Василівці (згодом Красносілля) – дві.

Щоб продовжити навчання, долали п'ять-сім кілометрів до Бреусівки. Пішки. Асфальтівки були хіба що у мріях, дитвору ніхто не підвозив до школи, як нині. Гожої пори – ще с'як-так, а весняно-осіннім бездоріжжям та зимовими морозами й заметами по пахви?..

Бреусівська школа містилася в п'ятьох приміщеннях. У холоднечу технічні працівники ще з ночі протоплювали грубки. Проте у люті морози чорнило замерзло в чорнильницях, і учні розгріва-

ДНІ, ЩО ПОВЕРНУЛИСЬ

ли його власним диханням. Писали перами, тож пильнували, аби з ручки не впала у зошит чорнильна пляма: зошити й книжки берегли як дорогоцінний скарб.

– А щоб я не загубив ручку, батько припасовував її до зошита», – пригадав Саша Міщенко, а також про те, що подвір'я довкола школи, казали селяни, котрі мешкали неподалік, гуло, мов бджолиний рій; то школярі слідом за навчителем повторювали слова й словосполучення з букваря або речення з читанки.

Принагідно ведучий зібрання Григорій Сердюк надав йому слово, стисло відрекомендувавши як визначного нині українського письменника-мислителя, одного з найавторитетніших дослідників голоду-геноциду 1932-1933 рр. в Україні, автора епохальної книги «Мор» (2002 р., 1150 стор.), а також оповідань, повістей, романів, філософської «Піраміди духу» (2006 р., 1216 стор.); а ще як лауреата міжнародної літературної премії імені Олесея Гончара, до речі, також випускника Бреусівки, та премії, що названа ім'ям славетного земляка-любомудра Григорія Сковороди.

Маю солідний читацький досвід, мовив далі Сердюк, і вважаю, що всяка хороша книга тим краща, чим вона розлогіша. Ось і книга буття України «Мор» Олесея Волі – бачите яка, я ледве здіймаю її над головою. Автор зобразив тут не тільки страдницькі долі наших батьків, дідів-прадівів, а й відтворив дух епохи, явив нащад-

кам істину строгу й непідкупну. Як на мене, і через сотню літ інтерес до цієї книги не буде втрачений; навпаки: з часом тільки зростатиме. Писалася вона пори застійної, в сумні роки безпросвітку. Недоброзичливці різних мастей злостились і погрожували, а Воля уперто, хоч і ризикуючи, робив своє. Недаремно в Сашковій квартирі на столичних Позняках мені одразу впадає в око картина Рєпіна про те, як запорожці пишуть листа турецькому султанові. Зупиняєшся перед нею з думкою: треба мати ось таку поетичну і по-козацькому незламну душу, як у господаря помешкання, аби своєю творчістю кинути виклик лицемірству й велемовному лукавству тодішніх пристосуванців. Це зараз – у розшарпану пору телевізійно-інтернетівської сваволі – чи не кожен слабкодух волає: «Я – козак!..».

Стисло, проте влучно являв Сердюк творчість Олесея Волі, – гадалося мені. Говорив експромтом, а виходило так, ніби все життя готувався. Втім, хіба ні? Відомий краєзнавець, освітянин за фахом, мовив далі як педагог, перед котрим лежав класний журнал, і він один по одному «викликав до дошки» кожного. До того ж наче хронометр мав перед очима, зупиняючи тих, хто перебирав час. А для Міщенка, отже, зробив виняток, бо не обмежував його, навпаки – підохочував.

– Пригадуєш, як ми з тобою намотували круги довкола шкільного стадіону? – запитав несподіва-

но. – І розмови про життя-буття вели далеко не дитячі.

– То був ще той марафон. Філософський. Дехто називав нас диваками, – огледівся Олесь, мовби розшукуючи очима того, хто міг це мовити. – Чи таке забудеш?..

Ніби за помахом диригентської палички в руках Григорія Сердюка, говорили затиш Сашкові однокласники про власні шляхи-дороги, успіхи й невдачі та як вони до них ставляться, а Воля, слухаючи їх, подумки продовжував свій монолог.

«Згодом, з університетських літ починаючи, відчував я постійні ножиці між щастям та бажанням бути вільним, вважав, що почуватися свободним, не роблячи добра іншим, – аморально. Хтось же тебе, врешті, годує, зодягає, забезпечує теплий дах над головою, – отож я, скільки живу й, зважаючи все на терезах совісті, прагну віддячувати ближнім увагою і турботою. Бо можна розлого й красиво прорікати про щастя, але значно важливіше – спромогтися чинити так, аби непотьмарним залишалось сумління, й спокійно, любляче дивитися на світ. Тішитися, що зустрічаєш урядні погляди читачів; що нині очі однокласників світяться до тебе якщо не палким вогнем добра, то приязню.

Тож я щоденно тяжко й напружено труджуся. Робота – мій хрест і моя втіха, те, що передалося з генами батьків, котрі од народження поралися біля землі, особливо ненька. Ціную саму

змогу творити, попри недуги, які напосідають з літами, операцію та післяопераційні будні. Го-стріше відчуваю, що жити – щастя, усе інше – доля, а вона може по-різному складатися...»

Розмислюючи так, Олесь Воля дослухався до кожного, хто виступав слідом за ним, – професора-педагога Володимира Отрешка, котрий, стисло розповівши про себе, від імені присутніх подарував школі ікону Ангела Хранителя, а від себе особисто – повне зібрання творів М. В. Гоголя українською мовою; до оповідей Анатолія Чепіжного, Валентини Ситник, Олесея Бабица, Юрія Ярового, Василя Загребельного, Володимира Сушка... Аграрії, науковці, педагоги, конструктори, шофери, працівники фінансових установ, правоохоронних органів, до того ж – далеко не всі колишні, бо зберегли насагу працювати, а отже, попри давно не молодечий вік, – потрібність родині й вітчизні.

На денці їхньої пам'яті зоставалися найдрібніші деталі школярства, в кожній подробиці вони впізнавали самих себе й водночас – час, у якому судилося жити, наголошували, що їхнє дитинство та юність минули на зламі епох. Тому не уникли ні злиднів, ані кривд колгоспної «цивілізації», коли ти, мов кріпак, без паспорта не мав права виїхати з села. Одяг і взуття переходили від старших сестер і братів до молодших, тому дбали, аби все було чистеньке й носилось якомога довше, бо дітей тоді багато народжувалося. Щоправда, лише у тих родинях, батьки яких повернулися з війни, а жінки та дівчата – з «фатерланду», де, як Поліна, Сашкова мати, працювали на бауера, видобували вугілля чи прислужували тим, хто був одурманений ідеєю вищої раси.

Війна даленіла, але похоронки та імена на обелісках братських могил ще довго нагадували про неї.

Влітку вони, повоєнні школярки, працювали в садово-городніх бригадах, на токах, пасли худобу, були сигнальниками під час обробітку полів літаками-обприскувачами. Поралися й удома, доглядали цукрові буряки, кукурудзу, соняшники, збирали клятого довгоносіка (казали – свинку). Тяжко? Не те слово. Зате якою була радість, коли наставав день отримувати, нехай мізерну, проте своїми руками зароблену платню за кожен літній місяць, аби на ці гроші батьки придбали щось новеньке до початку навчального року...

ПРОЖИТОГО ЗМІНИТИ НЕМОЖЛИВО

Григорій Сердюк надав і мені слово. Дещо несподівано, зізнаюсь, хоч був я людиною загальною не сторонньою в товаристві, адже вдруге впродовж року приїздив до Бреусівки. Встиг заприятелювати з ним, а також із Анатолієм Чепіжним, Віталієм Павлюком на «ОлесеВолівських читаннях-2018» в атмосфері земляцького пошанування свого побратима. Поважання для нього дорожчого, аніж навіть у столиці, признавався Олесь, коли маршрутою ми верталися з читань до Києва. Це відчуття з ним і донині, й переконаний: назавжди.

Днями Воля приїхав з Угорщини, де на міжнародному конкурсі перемогла його повість «Завірюха», а він про це – ані пари з вуст, хоча міг би чимало цікавого розповісти; скажімо, про те, як був запрошений до Будапешта на презентацію книги за участі президента Угорщини та послів обох країн-сусідів; що й тепер чувається на хвилі творчого піднесення, переможцем у справі, де конкурентів-достойників було чимало. Але тут не обмовився й словом, наче забув про вікторію, якою хвалявся б чи не кожен його колега.

Важніше тепер – як сприймуть написане ним однокласники; та звияжна мить, хоч і дорога для усвідомлення свого місця в літературі, згасла іскринкою часу, нині ж – звіт відповідальніший, аніж навіть у письменницькій Спілці. Адже тут він має відповісти на запитання не лише про свій творчий шлях, а й про те, чи не шкодує, що обрав саме літературу, відтак – чи не змарнував життя.

На цю тему гомоніли ми з Олесем неоднораз. Тому був певен, що, попри своє подвижницьке, почасти страдницьке життя в мистецтві слова, Воля і в кулуарах зустрічі наголосить, що відсутність змоги творити означало б для нього духовну смерть, що він мимоволі став би найнещаснішою людиною на землі. Чи є думки, які його лякають? Непокій багатий, а страшить одна. Що не вистачить снаги та часу здійснити всі задуми. А на запитання, чи ностальгує за тим, що проминуло, одкаже, мабуть, дещо несподівано для багатьох однокласників: ні, не тужить. Навіть за собою колишнім. Зрештою, хіба життя наше – не безконечне теперішнє, що починається з минувшини?

Олександр КАВУНЕНКО,
Бреусівка на Полтавщині – Київ

«Голос перепілки» (в пошуках батька)... Почуймо її голос думкою серця: «... Ой мала, мала, ой мала, мала перепілонька діти... – тихо джеркотала маленька сіра перепілка, сокотала тоненьким голосом своє «сюрррр!»» (с. 138).

Люди до того далеко відійшли від Божих законів, що в їхніх учинках можна зауважити дивні

речі. Вважається, що в кожного своя логіка, правда. Немає своєї – є Божа, загальнолюдська логіка буття. Багато незрозумілого в стосунках молоді – емоційне збудження між особами різної статі доводить їх до «одурманення»... Стефка не могла опанувати першого тілесного пориву: «Оден раз любилися, і все життя кантом пішло... Черпнула ківш лиха замість любові й тепер мусила нести свій хрест...» (с. 161, 15). Вчинки ж Бориса поза логікою (приблизно третина чоловіків може мати схильність до поганой поведінки, стверджує Робін Данбар у своїй книжці «Наука любові та зради»). Чому молодь не навчена жити, розмислювати думкою серця? Чому серце споглядає зовнішність статі, «цирульно кохання»? Чому в спілкуванні, спогляданні не пізнає душевних лабіринтів духу людського, внутрішнього духовного світу людини? Полюбити можна те, що пізнав: пізнання через спілкування.

Марія Ткачівська розмислює про надскладні стосунки між людьми. Осмислюючи текст книжки, шукаю відповіді в прожитому-перечитаному... На початок розмови зачитую роздуми Ярини Винницької «Геллінгер, Шевченко, Україна – діалог кризь віки» («PostPOSTUP», № 3(44) квітень 2010 р.):

І мертвим, і живим, і ненародженим... Шевченко і Геллінгер, вочевидь, зчитували інформацію з одного і того ж носія (Згідно з оригінальною теорією Володимира Вернадського про ноосферу, так само, як біосфера утворюється взаємодією всіх організмів на Землі, так і ноосфера складається усіма розумами, що взаємодіють. Взаємодіють – тут і пояснення... – Б. Д.), бо в один голос посилаються на важливість фундаментального закону людського існування – закону приналежності

ті до Роду... Якщо ми в контакті з нашими батьками, тоді ми під'єднані до джерела. Якщо ж не приймаємо своїх батьків – конфліктуємо, засуджуємо, ігноруємо, – ми відтягати від потоку, загублені, розгублені, «попідтинню сиротами»... Якими б не були наші батьки, як би не поводитися, яких би помилок не припустилися, вони стали для нас джерелом життя. Тому, за твердженням Геллінгера, в основі життєвого успіху лежать стосунки з батьками, особливо з матір'ю. Десь ми це вже чули, правда? Четверта заповідь...»

Що ж це з нами відбувається? Чому життя і світ цей такі жорстокі? Чому зростає незрозуміле, безглузде відчуження між поколіннями? Чому так грубо порушується четверта заповідь: «Шануй свого батька та матір свою, щоб довгі були твої дні на землі, яку Господь, Бог твій, дає тобі!» (Вихід 20:12)? Хто ж тоді наші діти?.. Адже споконвіків було: «Діти – це саме життя, / Запорука щастя людини» (Еврінід). Упродовж тисячоліть нарікаємо на молодь... А що ж батьки? Чи можливо зрозуміти і пояснити жорстокість, яка поза логікою буття (А що скажуть люди?): «– Марш! Аби твої ноги на моїм подвір'ю не було... якби не люди... будут сміятися... а хто інших дітей візьме» (с. 171). Пригадалася Шевченкова «Катерина»: «Нехай тебе Бог прощає / Та добрії люде! / Молись Богу та йди собі – / Мені легше буде». То де ж та батьківська любов? Добрії люде, батьку, мамо – помер Бог у вашому серці...

У світі так мало тепла, добра, шляхетності, так мало любові.

Жоден мислитель, наука не в змозі осмислити вічні істини любові, кохання: «А де любов? Невже почаллю / Цей світ заражений всуціль?»

(Петро Шкраб'юк, «У сьайві Божих одкровенень»). Філософія не є всеохопною наукою. Гадаю, любов до людей, батьків, між закоханими, в сім'ї можна осмислити через логіку буття. Логіка буття – це коли добре мені, то добре й моєму ближньому. Універсальну формулу любові проголосив Ісус Христос: «...Люби Господа Бога свого всім серцем своїм, і всією душею своєю, і всією своєю думкою». Це найбільша і найперша заповідь. А друга однакова з нею: «Люби свого ближнього, як самого себе» (Євангеліє від Матвія 22:37-39).

Мартин упродовж життєвих поневірянь, голодного дитинства хотів мати деда (батька) – в дедя хліба подостатку, а він пухне з голоду:

« – Чого прийшов? – зверхньо блиснув на Мартина Борис.

– Хлопці кажуть, що ти мій дедьо. То я хотів запитати, чи нема в тебе щос поїсти...

– Що стоїш, я сказав, що ніц для тебе не маю...

У нього забурчало в животі. Хіба вперше?

– Я не хочу лагодити вози. Я хочу пекти хліб, аби ніхто не був голодний»

(с. 17-18, 128).

Той, хто має батька, ніколи не зрозуміє того, хто його не має. У книжці, майстерно написаній добротною мовою, Марія Ткачівська намагається осмислити цю істину життя, вникнути в психологічний світ дитини, героїв, щоб спонукати читача до глибшодумання над сутністю стосунків у родині, яка є основою основ менталітету українця і не тільки...

Подібні життєві проблеми переживають і дочки: «Із кожним роком я дедалі більше відчувала, що мені не вистачає мами: невігріте курча і в спеку мерзне, не кажучи про осінню сльоту» (Марія Ткачівська, «Тримайся за повітря», с. 112).

Сльозою серця перечитую: «Мені добре, у мене є мама, хоч і сліпа», – подумав Мартин, дивлячись услід Іванові, який із простягнутою шапкою ішов вагоном» (с. 143).

Далі читаю... Мама Мартина споглядає світ очима своєї пам'яті, розмислює: «... Мартин хоче

довести своєму батькові, що може бути кращим від нього» (с. 160). Не в змозі і сльозою серця переповісти, осмислити події, бо «... легко скапарити собі життя... Який курячий розум заліз мені у голову?» (с. 186). Запрошую до читання, перечитування. Якщо сльоза впаде на книжку, то ваше серце пізнало таїну незбагненно-го...

Борис на ложі смерті каже: «Прости за все...» (с. 189). «Розум людини припиняє гнів її, а величність її – перейти над провинною (інших – Б.Д.)»

(Книга приповістей Соломонових 19:11). Стефка «перейшла над провинною»: «Прощаю тобі, Борису. За себе прощаю й за Мартина» (с. 189). Прощаю... Нехай розмислює читач. Чому хрест, який ми несемо з вини інших, все важчий і важчий, а ми знаходимо сили для прощення?

«Щастя знає, де воно починається. І горе знає. От тільки, де воно закінчується, знає лише Бог» (с. 189). Богові немає потреби знати і пам'ятати: «Усе Він прегарним зробив свого часу, і вічність поклав їм у серце, хоч не розуміє людина тих діл, що Бог учинив, від початку та аж до кінця...» (Екклезіяста 3:11). І я не розумію, але намагаюся осмислити бодай крихти таїни Божого промыслу, бо сенс буття людини – плекання свого інтелекту, духовності у процесі осягнення форми (лат. – краси) життя з Богом. Іншого не дано...

Сонце світить, даруючи нам тепло життя, діти народжуються, підрастають у щасті. «Голос перепілки» допоможе завидна знайти татуся (я так радів, коли моя внучка говорила ТЯТЮ): «Дивися, вона сміється... До свого деда сміється... ..колись я хотів мати деда, аби діти мене за останнього не мали... Я думав, на світі нема щастя, – дивився Мартин на небо. – Таки є» (с. 177, 175, 186). Щастя українця в цьому нещасному здеградованому світі – це коли хтось думає про нас, молиться за нас і поєднаний з нами невидимою духовною ниткою. Головне в житті – прожити, якого неможливо змінити... Якщо б Мішель Монтень воскрес і жив у моєму Львові, то не виключено, що зачитував би Оксану Лозову: «...чи вистачить на все життя любові, чи вистачить життя на всю любов...».

Богдан ДЯЧИШИН, м. Львів

РАНКОВЕ МЕРЕЖИВО ЮЛІЇ МАНОЙЛЕНКО

Вірші лубенської поетеси Юлії Манойленко можна впізнати з перших рядків – вони мають неабияку енергетику та містять глибоку авторську філософію. Загалом уся творчість поетеси просякнута любов'ю до рідної землі. Юлія Манойленко – авторка 6 поетичних книг, лауреат премій ім. О. Олеся, ім. І. Котляревського та ім. В. Симоненка. Щойно з друку вийшла вже сьома збірка поезій «Росою серця».

Наталка КАПУСТЯНСЬКА

Член Національної спілки письменників України Володимир Шкурупій (Архієпископ Афанасій) про нову збірку поетеси написав: «За, здається, простими словами поезії Юлії Манойленко розкривається глибина життя, епічність буття людини, трагічність і щастя її долі. Адже поезія – це слово, а в апостола Іоанна сказано: «Спочатку було слово».

- Юліє, у новій збірці також розкриваєте сакральну природу любові?

- Так, до всього суцього, до кожної травинки і билінки, до Всевишнього.

- Схоже, любов до природи, до рідного краю і надихає Вас творити...

- Коли ми перебиралися жити до Лубен, тривалий час не могла підшукати помешкання і двір, де б мені хотілося жити. Я родом із села Ждани Лубенського району, і дуже люблю луки, привілля. То зовсім випадково спустилися вулицею в один із ярів і дійшли до того двору, в якому 17 років як мешкаємо із родиною. Так-от половину нашого двору займає гора, гараж, погріб і сарай просто вбудовані в цю гору, на неї підіймаєшся, то відкриваються чарівні краєвиди.

- Оскільки повели мову про природу, є такий куточок, де Ви відчуваєте себе у гармонії з природою?

- На роботу ходжу неймовірно вулицею Зеленою, що пронизана джерелами, які не замерзають навіть взимку. Буває, стану, заплющу очі і слухаю тишу снігу та жибоніння води, а влітку до цього додаються жаб'ячі концерти і какофонія пташиних концертів, буяння щедре зелені та квітів.

Юлія МАНОЙЛЕНКО і член Національної спілки письменників України Володимир ШКУРУПІЙ (Архієпископ АФАНАСІЙ)

- З огляду на назву нової збірки, напевне, полюбляєте ранок. Чи надвечір'я?

- Без сумніву, ранок, роси... Для мене росою серця є Спаситель. А ще «Ранкові мрії стомлених беріз, Їм очерет щось лагідно шепоче, І сходить сонце, полум'яний спис, піднявши проти таїнств ночі».

- Які найбільше полюбляєте рядки з нової збірки. І чому?

- Я віруюча людина, і мені важливі слова Архієпископа Афанасія, який після виходу моєї збірки написав, що моя поезія «дихає Україною – її степами, полями, річками, долинами і гаями. А ще свободою, але нашою, українською – наповненою постійної боротьби народу за визволення із ярма, в яке потрапляв уже неодноразово у своїй історії, а тому для нас вона: «Ти, свободо, як хліб, глевка, І кривава, як маки в полі, Чи ж народ на тебе чекав, а чи знову продасться в неволю?». І водночас в іншій поезії висловлює віру у відродження українства, бо: «І ріки воскреснуть, водою поїтимуть спраглих, Коли зацвітуть рукави сорочок молодих, Що ще прабаби щирим взором натхненно квітчали, На землях вкраїнських зародять плодами сади».

- Колеги по перу приписують Вашій творчості неабияку оз-

наку народності. Та й природа в поезіях поетеси жива і виразна. Як Вам вдається так передавати словом?

- Це, мабуть, Господь так дає. Люблю кожну билінку, рослину, листочок, квіточку. Надзвичайно люблю світанок, коли все починає дихати, трави у росах, казкове мереживо перших ранкових променів.

- Вас часто можна побачити на зустрічах в етноодязі. Це якийсь самотній одяг?

- Серед моїх друзів є цікава неординарна майстриня Валентина Ляшенко. Одного разу одягнувши відтворений нею український стрій з давніх зразків, я відчула себе справжньою саме в ньому. Зараз мені вже майстриня відшила керсетку, характерну для Лубенщини із запасників Лубенського краєзнавчого музею імені Гната Стеллецького, спідницю та очіпок. Думаю, що образ вийде самотнім, адже більшість знайомих мене вже при зустрічі запитують, де мій очіпок, так їм полюбилось автентичне вбрання.

- Пам'ятаєте свого першого написаного вірша. Чи думали, що станете поетесою?

- В поезію залюблена з дитинства, не розлучалася з «Кобзарем» Тараса Шевченка, знала цілі його поеми напам'ять, навіть

пробувала робити свій підпис як у Шевченка. Згодом ще в початковій школі почалося всепоглинаюче захоплення українською літературою: Михайлом Коцюбинським, Панасом Мирним, Михайлом Стельмахом, Василем Стусом (найбільш улюблені).

Втім, найдивовижніше, що в силу сімейних обставин я майже нічого не знала про рідну по батькові мою бабусю Марфу, і тільки цього року дізналася, що дуже схожа на неї, і що вона теж писала вірші.

- Як цікаво... Чи перегукуютьесь з Вашими?

- На жаль, мені не довелося їх читати. Але думаю, що дар письма передався від бабусі. На зустрічі у школі, якій святкували сто десять років, до мене підійшли жіночки і сказали, «що я викопана бабця Марфа».

- Творчістю яких поетів захоплювалися?

- Після Тараса Шевченка, Василя Стуса для мене більш виокремлено стоїть творчість Ігоря Калинця, Василя Герасим'юка, раннього Павла Тичини, Ліни Костенко, Василя Симоненка, Тодося Осьмачки.

- Яскравий спогад дитинства?

- Я не можу виокремити щось одне. Але природу, мабуть, любила із першого свого подиху.

Так, я росла без телевізора, бо він у нас весь час ламався і на його ремонт майже ніколи не вистачало коштів, а від Жданів до Лубен не так близько. Завдяки цьому в мене було дивовижне дитинство, перша мною прочитана книга десь у 9-10 років – роман Михайла Стельмаха «Чотири броди», досі пам'ятаю світлокоричневий колір обкладинки того роману, а потім справжнім відкриттям була для мене творчість Михайла Коцюбинського, добірка його творів «Подарунок на іменини», обкладинка сірого кольору, після нього двотомник творів Панаса Мирного, він стоїть на полиці моєї домашньої бібліотеки. А тоді вже я перейшла на книжковий відділ нашого сільського магазину, кошти, не потрачені на якісь смаколики, перетворювалися на книжки. Згодом з'явився довгий, темний коридор сільської бібліотеки в Будинку культури, й досі пам'ятаю, як ішла ним у передчутті запаху книг і нових вражень, і як порипувала підлога від моїх кроків. Безліч вивчених напам'ять мною віршів, особливо

поезії Тараса Шевченка. Я зростала в світі справжнього Українського Слова.

Ще однією з моїх розваг було ходити на Старий ставок (так називають у Жданах, бо ще є й Новий), у Церковну Долину, це десь 5-6 кілометрів від села, занурення в світ неба, води і природи, де сходяться разом Чорнухинщина, Лохвиччина і Лубенщина. Ще мавив завжди до себе ліс, це вже в бік Скоробагатків, або Вольне, колись несходиме болото. І ще одне моє заняття – це чистити струмки у Сулиці, я свято вірила, що коли їх буду чистити, то осушена меліораторами красуня-річка знову стане повноводною.

- Нещодавно Ви побували на літературній зустрічі в Києві, зокрема, у бібліотеці на вулиці Освіти. Що це за літературний проект?

- Міжнародне Шевченківське літературно-мистецьке свято «Всім'ї вольній, новій», яке було започатковане у 1998 році спеціальною постановою Кабміну. Щорічно визначається область нашої держави, куди у час перепоховання Тараса Шевченка з'їжджаються письменники з усієї України та зарубіжжя. Цьогоріч свято проходило у Києві, урочисте відкриття цього дійства відбулося в колонній залі КМДА. Було багато різноманітних заходів та подій, але для мене найціннішим є творче спілкування як із давніми друзями, так і нові знайомства з колегами-письменниками. Одне з таких творчих спілкувань відбулося у бібліотеці на Солом'янці. Там відбувся круглий стіл «Шевченко. Сучасний». З вітальним словом до учасників звернулася директорка ЦБС Іванка Щербина, яка наголосила, що Шевченко – це не забронзовілий геній, а жива постать, слово якого є актуальним для українців уже не одне століття поспіль.

- Ви – лауреатка премій ім. О. Олеся, ім. І. Котляревського та регіональної ім. В. Симоненка. За які твори отримали відзнаки?

- Літературну премію ім. Олександра Олеся 2005 року присуджено за збірку лірики «Синьо-оке сонце живокосту», за неї ж, тільки підготовлену до друку, і регіональна премія імені Василя Симоненка. Обласну премію ім. І. П. Котляревського отримала в номінації «Поетичний твір».

ВАСИЛІВКА УВІЧНЮЄ ІМ'Я СВОГО «МАЕСТРО ПЕНЗЛЯ»

Його картини отримували срібні медалі від Академії мистецтв та премію товариства ім. Куїнджі, демонструвалися у знаменитій Третьяковській галереї у Москві.

Надія ЛИТВИН

Майже всі під час Другої світової війни вивезені до Німеччини. Його ім'я занесене до різноманітних енциклопедичних видань України та світу. А на малій батьківщині художника, у Василівці Козельщинського району на Полтавщині, він залишився для місцевих селян своїм, близьким, рідним, — незважаючи на те, що був непересічною, відомою особистістю, беззаперечним талантом.

Не кожен, мабуть, здогадається, що йдеться про Івана Дряпаченка, відомого митця початку ХХ століття, талановитого художника з непростю, навіть трагічною долею. Синові колишнього кріпака, йому пощастило стати підопічним графської родини Капністів, які допомогли йому здобути художню освіту спочатку у Києві, згодом — у Москві та Санкт-Петербурзі, у творчих майстернях видатних митців Валентина Серова та Іллі Рєпіна. Свою майстерність Іван Кирилович удосконалював у Італії, Франції та Іспанії. Але де б не був, якими б світами не подорожував, — завжди повертався у рідну Василівку, відраду для його душі, життєву пристань.

У чому трагізм долі Івана Дряпаченка як митця? Його ім'я було незаслужено забуто протягом десятиліть. Як припускають земляки художника, він не сприйняв реалій та ідеології комуністичного режиму і навіть не намагався ладити з радянською владою. Вочевидь, не забажав оспівувати її та революцію у своїх творах. Натомість писав портрети односельців, українські сільські пейзажі. Ікони для храмів. Так і не зміг стати «номенклатурним», ідейним художником. А якби зміг — були б і замовлення, і персональні виставки, і висловлюючись по-сучасному, — піар, і продюсери від

держави... Тоді би збереглися твори та ім'я. Але чи були б ці роботи такими самотніми, чи дихали б вони такою любов'ю до України? Чи лишився б Іван Дряпаченко собою?

Іван Кирилович вважав за краще працювати у Василівці. Був учителем малювання та співів, організував самодіяльний театр і церковний хор, що налічував більше 50 чоловік (односельці й досі передають від покоління до покоління спогади про Дряпаченка — чоловіка гарної зовнішності, з чудовим голосом і надзвичайним хистом не лише до малювання, але й до музики). Спів того хору було чути далеко за околицями Василівки; а коли весняна повінь заливала навколишні луки, то по цій воді припливали на човнах селяни аж із Пісок, щоб послухати, як співає василівський хор...

Ця людина була талановитою в усьому. Щоправда, до городництва у Дряпаченка потягу не було, хоча й мав у селі величезний город. Розповідає місцевий бібліотекар Микола Горпинченко:

— Іван Кирилович був творчою людиною, але дуже любив саджати дерева. Сам іздив десь, привозив сортові саджанці як садових, так і декоративних культур, власноруч викопував ямки, усе робив по науці. При-

чому висаджував дерева парами.

Деякі з Дряпаченкових дерев збереглися й досі на подвір'ї садиби Віри Василівни Черненко, далекої родички художника (її покійна свекруха доводилася Дряпаченкові рідною племінницею). На цьому ж самому місці колись була хата, в якій жив художник. Тож тут і досі шумлять кремезні акації і щороку родить стара груша Дряпаченка. Щоправда, пар уже немає, але, наприклад, посаджений художником дуб дав потомство: поряд із ним виростили два молодих, міцних дубки. На жаль, про Івана Кириловича цього не скажеш: все своє життя прожив самотником, не знайшов своєї половинки; може, тому хоча б дерева саджав у парі?..

Смерть майстра не менш трагічна: він помер у грудні 1936 року, отруївшись чадом від газової лампи у своїй оселі. А через сім років після його смерті згорів і будинок, у якому він жив та творив. Таке враження, наче сама доля намагалася стерти з лиця землі не тільки художника, а й усе, що було побіля нього. Та не стерлася пам'ять.

— Якись журналісти в газеті колись написали, що могила загублена в бур'янах... Як так можна? Безсовісні! Ми ж до-

глядали його могилу весь час, — жаліється Віра Василівна, родичка. — Прибирали, хрест поставили, гробничку... Ну, як годиться, разом з могилами іншої рідні. Я тепер не годюся, то діти мої впорядковували його могилу. А потім там пам'ятник поставили, доріжку зробили...

Портрети пензля Івана Дряпаченка раніше прикрашали ледь не кожную хату рідного села — поряд з образами. Кажуть, у багатьох корінних мешканців Василівки вдома й досі зберігаються картини Івана Дряпаченка. Але люди їх не показують чужим — бояться стати жертвами шахраїв. Адже нині збереглося дуже мало його робіт. 29 живописних та 46 графічних творів — це все, що зберігається у музеях України, Росії та Республіки Білорусь. Кілька робіт включені й до експозиції Полтавської галереї мистецтв, Харківського та Донецького художніх музеїв. Відтак кожен знайдений твір являє собою інтерес для фахівців і шанувальників мистецтва, а також має велику цінність у грошовому еквіваленті. Чи не тому за картинами Дряпаченка стали полювати колекціонери та любителі наживитися?..

Творча спадщина художника, безумовно, могла би стати перлиною культурного надбання України. На жаль, творчість Івана Кириловича вивчена не повною мірою в контексті розвитку українського мистецтва першої третини ХХ століття. Грунтовно досліджувати її почав лише у 60-х роках минулого сторіччя учень митця Анатолій Терещенко, теж художник. Згодом, у 80-х роках, — мистецтвознавець Валентина Рубан, і з 2013 року — мистецтвознавець Тетяна Мячкова.

«У 2013 році на мюнхенському аукціоні Neumeister був проданий портрет Івана Дряпаченка. Малюнок, створений 107 років тому Ісаком Бродським, досі зберігся! Чому б не припустити, що і роботи самого Івана Дряпаченка все ще перебувають у Німеччині?»

Є роботи митця й у приватних зібраннях, але місце знаходження переважної більшості невідоме. Десять років тому на ринку антикваріату з'явилися підроб-

ки творів Івана Дряпаченка портретного жанру», — стверджує в одній зі своїх дослідницьких статей Тетяна Мячкова.

Цей факт можна розглядати по-різному: як негатив і навпаки. Позитивом є те, що ім'я Івана Дряпаченка поступово знаходить заслужене визнання і посіло своє місце у пантеоні інших знаменитих митців минулого століття.

І ще одне свідчення цьому — відкриття бюста художника на його малій батьківщині, у Василівці. Ця непересічна подія стала завершальною в історії проекту Василівської сільської ради, який переміг у конкурсі «Бюджет участі Полтавської області» минулого року й отримав фінансування з обласного бюджету. Проект, який буквально виплекала сільський голова Алла Таратута, передбачав установлення у селі бюста Івана Дряпаченка та влаштування зони відпочинку побіля нього. У планах цієї непосидючої жінки, до речі, — ще й відкриття міні-галереї репродукцій творів Івана Дряпаченка у місцевій сільській бібліотеці.

Тож минулого тижня на центральній вулиці Василівки, названої іменем Івана Дряпаченка, відкрили цей пам'ятник, який без перебільшення є єдиним в Україні. В урочистостях узяли участь представники районної влади, обласного депутатського корпусу, Кременчуцького краєзнавчого музею, де зберігається кілька картин Івана Дряпаченка. Звичайно ж, почесним гостем був автор бюста скульптор Юрій Дяченко. Як і годиться, пам'ятник освятив настоятель місцевого храму отець Петро.

Прибула до Василівки з Києва і мистецтвознавець, журналістка Тетяна Мячкова, яка знає про нашого талановитого земляка набагато більше, ніж ми самі, пише на цю тему дисертацію та ділиться своїми знаннями з мешканцями Козельщинського краю та України.

Сподіваюся, знаменна подія знайде своє місце у книзі про Івана Дряпаченка, над якою нині працює пані Тетяна.

ВИСТАВКА «СОНЯЧНА ПОВІНЬ» ХУДОЖНИКА ОЛЕСЯ СОЛОВ'Я

У виставковому залі Національного музею літератури України відбулася виставка Олесь Солов'я.

Георгій ЛУК'ЯНЧУК

Художник – авторитетний педагог, який очолює кафедру живопису в столичній Національній академії образотворчого мистецтва та архітектури, доцент, заслужений діяч мистецтв України. Творам мистця притаманна глибо-

ка відданість кращим духовним традиціям класиків українського колористичного малярства, а також – щира та органічна залюбленість у магнетичну красу та сакральність рідної батьківської землі. Цикл живописних полотен «Сонячна повінь», створений художником упродовж двох років (2018-2019), демонструє його щире закоханість у невичерпні таємничі принади рідної української природи, пильним спостерігачем якої він виступає як філософ і митець.

Олесь Соловей – широковідомий у просторі сучасного українського образотворчого мистецтва митець, який талановито реалізує себе як майстер монументального живопису, творчо продовжуючи мистецькі традиції свого вчителя Миколи Стороженька, та самобутній живописець-станковик, котрий яскраво проявив себе у жанрах історичної картини, портрета та пейзажу.

Проживаючи на київській Оболоні, майстер уважно спостерігає з вікна висотної багатопверхівки за життям правічного сивочолого Дніпра та острова,

що мальовничо завмер на одній із його заток. Там, на невеликому острові, котрий, дотримуючись календарного циклу, занурюється у весняне водопілля, згодом шелестить величною зеленню червня, яскраво багрянє у жовтні, щоб згодом захопитись у синіх туманах та нарешті постати у німній красі зимового інею січня, – утворюється зримий колообіг вічного часоплину.

Мистець знаходить красу і правдиве високе творче натхнення у цьому мотиві, який вихоплює своїм пензлем із веремії наших буднів, техногенного тиску на довкілля, опоетизовує його й возвеличує до рівня художнього епосу. Кожен краєвид – це рефлексія на зриму й незриму присутність в ньому людини. Людини міста, що перебуває у діалозі з храмом природи, який до болю програє в цьому діалозі!

У своїх проникливих картинах-роздумах, презентованих на виставці «Сонячна повінь», художник у цьому спілкуванні на боці природи і промовляє її мовою до нас...

ЛАУРЕАТИ ПРЕСТИЖНОЇ НАГОРОДИ

5 листопада на VIII Міжнародній театральній премії Академії (Акт Авард) у м. Циндао (Китай) на території Центральної академії драми відбулася церемонія нагородження лауреатів премії.

Вистава Національного академічного драматичного театру ім. І. Франка «Коріолан» В. Шекспіра у постановці головного режисера театру Дмитра Богомазова перемогла у номінаціях: «Краща вистава» – режисера Дмитра Богомазова; «Краща головна роль» – актора Дмитра Рибалевського; «Краща роль другого плану» – актора Олексія Богдановича; «Кращий дебют» – актора Олександра Рудинського.

Театр Франка бере участь у Театральній премії Академії вже втретє.

Вперше ми їздили до Китаю у 2016 році з уривком «Еріка XIV» Августа Стриндберга, де актриси театру Тетяна Шляхова та Поліна Лазова отримали нагороди як кращі актриси другого плану. Друга поїздка до Китаю відбулася у жовтні 2017 року з виставою «Ричард III» за В. Шекспіром, де Богдан Бенюк отримав Гран-прі Церемонії «За кращу головну роль».

VIII Міжнародна театральна

премія Академії (Акт Авард), що проводиться Центральною академією драми Китаю, пройшла з 31 жовтня до 8 листопада 2019 року у Циндао, Китай. Заснована Центральною академією драми Китаю у 2011 році, Міжнародна театральна премія Академії (Акт Авард) спрямована на подальше сприяння довгостроковому розвитку театального мистецтва та заохочення окремих творчих особистостей та груп, які зробили визначний внесок у театральну індустрію з метою розвитку театральної діяльності, піклуючись про класичне мистецтво та просування національної культури.

Прес-служба Національного академічного драматичного театру ім. І. Франка

ХУДОЖНИК БІЛЯ КЕНАСИ

Киянка Евеліна Бекетова має, звичайно ж, домашню адресу, але то є абсолютно приватна інформація. А ось адреса художника Евеліни Бекетової така – «Ярвал, біля кенаси». Вона завжди там: поряд або всередині. Особисто або у вигляді власних картин.

Оксана ЛАМОНОВА

Картини Евеліни Бекетової – звичайно ж, про Київ, напівказковий і неймовірно прекрасний. Про Київ, який з висоти пташиного польоту має вигляд... острова! Або яблука. Або «валентинки». Або серця.

Але, як то кажуть, не будемо здійснювати занадто високо. Безліч цікавих сюжетів художниця знаходить і безпосередньо біля улюбленої кенаси. Такі картини утворюють своєрідну хроніку, ритм якої визначають перш за все свята. Адже Київ Евеліни Бекетової – це місто, в якому постійно якесь свято. Чи в крайньому разі Свято очікування свята (теж непогано!). І, звичайно ж, на Ярвалу (якщо ви досі не здогадалися, то це – Ярославів вал!), як і всюди в світі та у Києві, весна змінюється на літо, а літо – на осінь... Якщо вірити автору «Весняних веселок», «Літа, яке точно наступило», «Часу здійснення бажань», «Картини про подарунки», «Мого першого концерту» та «Продавщиці, яку не бояться птахи» (а їй, здається, цілком можна вірити), околиці кенаси залишаються захоплюючими в усі пори року. Але найчарівнішими вони стають взимку, коли – глибокий сніг, і довгі бурульки, і сині ранні сутінки, і затишне тепле світло у вікнах, і різнокольорові мерехтливі вогники на новорічних ялинках, і загальне очікування вже не лише свята, але й – Дива!

А ще – усі свої картини Евеліна Бекетова неодмінно супроводжує авторським коментарем, який є їхньою якщо й не обов'язковою, то важливою, а головне, дуже симпатичною складовою. Наприклад: «Кіт Зими, засніжений і ніжний. Андріївський узвіз у серці його, а Софійська ялинка – в душі. Золоті ворота чухають його за вушком, подільські трамваї гріються в його хутрі, а на хвості – художники пишуть зи-

мовий пейзаж. Золота рибка з золотими риб'ятами кота не боїться. Кіт не ловить тих, хто виконує його бажання. А Кенаса поряд з котом світиться різнокольоровими вогниками і радіє новим виставам». Або ще: «Місто засипане снігом. У мене новорічний настрій. У мене сьогодні починається новий рік. Улюблена кенаса підморгує мені вогниками вітражів, стрілки годинника скриплять і показують гарний час. Тонкі кришталеві бурульки абсолютно в тому ж ритмі, що й городецька ліпнина. В яскраво-синьому небі немає жодної хмаринки. Етюдник мій б'є копитами в очікуванні тепла та пленера. Новорічна мандаринка, що закотилася під сходинок головного входу, пролісок, який тільки-тільки проклюнувся, і сніговик, зліплений юними скрипачами з сусідньої музикалки, вже позують мені. Доброї весни всім, хто дивиться на картину!».

ПРИНЦЕСА УКРАЇНСЬКОЇ ГРАФІКИ

Поява (чи прихід? чи – так, мабуть, найкраще – вихід?) Катерини Гутнікової була з тих подій, що аж ніяк не можуть залишитися непоміченими.

Оксана ЛАМОНОВА

Адже її, одразу й всюди, супроводжував блискучий почит із власних творів – кавалери, дами, блазні; єдинороги й коні, сирени й сірини, мавпи й папуги; парча, оксамит, мережива, хутра, золото, кришталь, троянди й виноград... «Королівська гра», «Королівський фонтан», «Королівська риболовля», «Королівське полювання на (звичайно ж!) павичів»... Це було дуже красиво й надзвичайно романтично. Критики називали молоду художницю «Казковою феєю», «Прекрасною дамою» і навіть «Принцесою української графіки».

«Стиль Гутнікової увібрав магію Буше, Фрагонара, Ватто, пишноту парсуни, канонічну святість ікони, пишноту барокового декору, стилізацію індійських мініатур, блиск діамантового пензля Врубеля і легкість Нарбутівської руки» (Олександр Федорук). Від себе наважимося додати до цього щедрого списку хіба що інтернаціональну готику. З літературними паралелями важче. Хоча твори художниці навіть не натякають, а просто-таки провокують на певний сюжет, схожість (та й то не в цілому, а радше в деталях) була помічена лише з однією чарівною, але несправедливо маловідомою австрійською повістю, яку до того ж Катерина Гутнікова прочитала вже після того, як створила своє Королівство. Отже: «Герцогиня розпорядилася перервати гру і сиділа на кам'яному підвищенні у глибині саду, наполовину вкритому гірляндами синього горошку, що звисали донизу. Придворні – дами і кавалери – стояли обіч майданчика, викладеного жовтою рінню. Всюди валялися барвисті м'ячі – чорвоні, жовті,

«Святодухівська церква в Рогатині», з серії «Храми України», 2003 р., картон, гуаш

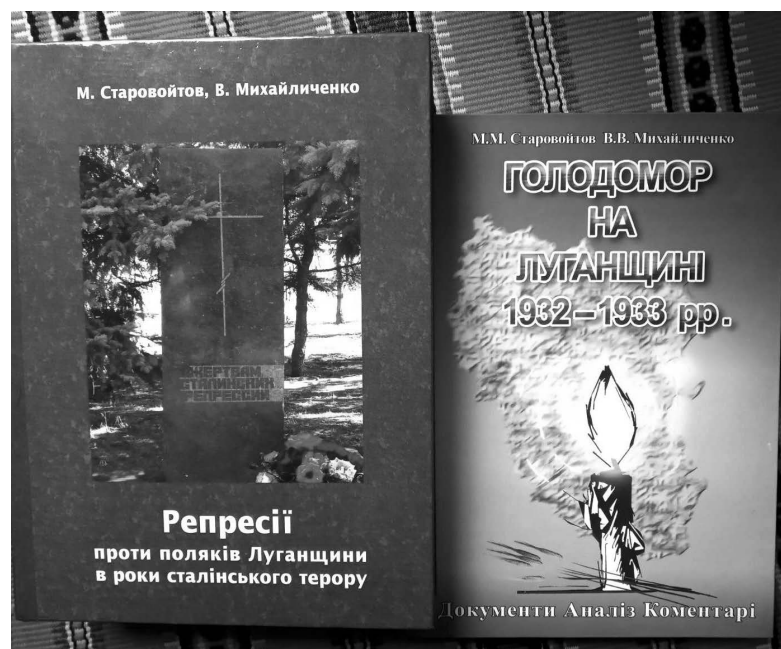
блакитні, всі тримали в руках кошики, також з м'ячами; за правилами гри треба було закидати м'ячі у кошики, у кожній партії був свій колір, причому кольори не мали перемішуватися; тому всі старалися ловити м'ячі свого кольору й уникати чужих, що їх закидали супротивними...» – тощо (Хайміто фон Додерер, «Остання пригода»).

Але, здається, порівняно швидко Катерина Гутнікова відчула себе заручницею образу, який сама ж і створила. Всі вимагали «продовження бенкету». А в її нових акварелях, гуашах і офортах, немов карнавальні лихтарики крізь шпалеру витких рослин, замерехтіла іронія, а надалі й гротеск... А ще була серія «Храми України», де пастух Струк тримає в руках побудовану ним дерев'яну Вознесенську церкву (в с. Ясиня на Рахівщині), а на тлі Святодухівської церкви в Рогатині виникає легендарна Роксолана – адже, за переказом, настоятелем цієї церкви був саме її батько...

Потім було багаторічне викладання в Китаї – тобто так далеко, що, якби ще трохи далі, то було б уже ближче! Потім – нові подорожі та нові країни... Але це вже – трохи інша історія.

СТАЛІНСЬКІ РЕПРЕСІЇ ТА ГОЛОДОМОР НЕ ОМИНУЛИ Й ПОЛЯКІВ ДОНБАСУ

Цими днями, коли Україна пошановує пам'ять про жертви сталінських репресій і Голодомору-геноциду 1932-1933 рр., видається доцільним привертнути увагу до двох документальних книг колишнього директора Державного архіву Луганської області Миколи Старовойтова та заслуженого журналіста України Володимира Михайличенка, які побачили світ у видавництві «Стилос» і присвячені трагічній долі українців і поляків Донбасу, передусім Луганщини, яка в 1938 р. була виокремлена в окрему Луганську область.

Незважаючи на те, що українські соціогуманітарні науки вже накопичили значний масив знань про сутність насильницької «модернізації», драматичні наслідки Голодомору-геноциду та «Великого терору», про величезні людські втрати, у т.ч. і в етнічному вимірі, названі книги засвідчують, що означена тема залишається актуальною і продовжує перебувати в епіцентрі наукових студій. Інтерес громадськості та науковців до трагічних сторінок етнічної історії України доби радянського тоталітаризму особливо зріс на тлі агресивно-експансіоністської політики путінського режиму, анексії Криму і розв'язаної ним війни на Донбасі. Ці події з новою силою засвідчили необхідність не лише зміцнення обороноздатності держави, неухильного продовження курсу на євроатлантичну інтеграцію, деколонізацію та декомунізацію суспільства, а й збереження пам'яті і формування історичної свідомості, адже спотворення історії стало частиною гібридної війни Росії проти України.

Як відомо, окупувавши Українську Народну Республіку сто років тому, російські більшовики намагалися перетворити її в експериментальний полігон так званих «соціалістичних перетворень», які проводились шляхом насилля, репресій, голодоморів, насадження комуністичної ідеології, денационалізації (зросійщення), ігнорування прав і свобод людини. Все це не оминуло й Донбас, а репресії

трактувались як відповідь на загострення класової боротьби, зазіхань імперіалістів і слугували виправданням мілітаризації країни, одержавлення суспільно-політичного життя, нівелювання національних і духовних почуттів українського народу та етнічних меншин під гаслом будівництва соціалізму. З цього погляду, особливої уваги заслуговують праці про злочини режиму в тому чи іншому регіоні, оскільки вони дозволяють простежити тотальність і безперервність процесу переслідування «інакших» навіть у тих місцевостях, які перебували безпосередньо на межі з Російською Федерацією, зокрема Луганщини, і сприймалися як лояльні до режиму.

М. Старовойтов і В. Михайличенко багато в чому продовжують започатковані ще в 1990-х рр. дослідження долі українських поляків на тлі більшовицьких експериментів і підтверджують думку М. Іванова про те, що поляки стали чи не першим народом після українців, покараним у СРСР. Автори справедливо наголошують, що найбільшою трагедією ХХ століття став Голодомор-геноцид 1932-1933 рр., який, за оцінками дослідників, забрав життя щонайменше 7-10 млн мешканців України, в тому числі десятків тисяч етнічних поляків. Звернувшись до свідчень документів, які раніше були невідомі, тривалий час перебували під грифом «секретно», дослідники відтворили жахливі картини найтрагічнішої події в історії Донбасу часів Голодомору-геноциду та «Великого терору».

Спільною ознакою обох книг є те, що їхні автори, аналізуючи архівні документи, які зберігають центральні, галузеві та місцеві архіви України, насамперед державні архіви Донецької та Луганської областей, Служби безпеки України, відтворюють на їхній основі правду про трагічну долю поляків Донбасу на тлі сталінських репресій і Голодомору, називають конкретні прізвища не лише жертв і свідків голодної смерті, але й замовників, організаторів і виконавців злочину. Вони спростовують фальшиву і досить поширену думку, ніби на Донбасі голоду не було. Між тим, як переконливо довів відомий дослідник Голодомору Василь Марочко, від голоду помер кожен четвертий житель цього краю, а смертність серед українців, поляків і греків була ще вищою.

Суттєвим і доречним доповненням до наведених архівних документів та матеріалів тогочасної періодики про злочини комуністичного режиму на Луганщині в 1930-х рр. є розсекречені численні світліни, які зафіксували жахливі картини розкуркулення селян, насильницьких хлібозаготівель тощо, наведені статистичні відомості про голодуючих, зокрема в Верхньотеплянському, Новопопковському, Старобельському, Біловодському, Рубежанському та інших районах.

Наведений і проаналізований авторами великий пласт архівних документів і матеріалів тогочасної періодики незаперечно підтверджує людиноненавистницьку сутність комуністичного режиму,

який набув особливої жорстокості в умовах утвердження одноособової влади Сталіна. Поряд з українцями, звинуваченими в «контрреволюції», «антирадянщині», «петлюрівщині» та «буржуазному націоналізмі», серед жертв репресій опинилися й етнічні поляки, на яких було накинуто тавро «ворогів соціалізму», пособників «фашистів», «шпигунів та диверсантів». У переслідуваннях, репресіях проти поляків, спрямованих на їх «знешкодження», автори виділяють два взаємопов'язані періоди: 1929-1936 рр. та 1937-1938 рр. Переважна більшість поляків Луганщини, які загинули від голоду або зазнали репресій, були вихідцями з прикордонних з Польщею районів України та Білорусі, насамперед з Вінниччини, Київщини, Кам'янець-Подільщини, Мархлевського польського району Житомирщини і депортовані з різних причин, насамперед за антирадянські висловлювання у період колективізації на Донбас.

У цьому зв'язку особливий інтерес викликає меморіальне видання «Репресії проти поляків Луганщини в роки сталінського терору», здійснене за сприяння Посольства Республіки Польща та представництва Польської академії наук у Києві. У ньому вміщені ксерокопії анкет деяких репресованих поляків, ордерів на обшуки та арешти, протоколів допитів, виписки з протоколів засідань Особливої «трійки», вироків. Автори подали за абеткою поіменний список 2118 осіб, засуджених до розстрілу та інших покарань у період 1936-1939 рр. і частково реабілітованих у 1950-1980-х рр. Серед засуджених до розстрілу були Олександр Адамський, Станіслав Атаманський, Броніслав Блажівський, Франц Борецький, Войтко Вербицький, Сигізмунд Галінський, Владислав Залевський, Вацлав Ковальський, Кароль Лозановський, Казимир Мацієвський, Йосип Осінський, Франц Соболевський, Вікентій Яблонський та сотні інших. Репресовано було й чимало жінок польського походження, зокрема, Ніну Вежніну, Яніну Вержицьку, Ядвігу Вісневську, Анелію Камінську, Броніславу Левицьку, Владиславу Лозінську, Лергарду Поплавську, Юзефу Якусевич та ін. Автори не обмежились переліком прізвищ, а навели стислі біографічні відомості про кожного з них: рік

і місце народження, місце проживання на час арешту, вирок, дані про реабілітацію, вказали номери архівно-слідчих справ, які зберігаються в державному архіві Луганської області та в архіві Управління Служби безпеки України в Луганській області. У такий спосіб автори й упорядники повертають люду пам'ять про невинні жертви радянського тоталітаризму і допомагають родичам знайти інформацію про них.

З цих книг довідуємось, що в роки «Великого терору» в пошуках «контрреволюціонерів», «ворогів народу», «винних» за зрив або невиконання нереальних планів хлібозаготівель, виготовлення продукції чи видобутку вугілля на Донбасі були арештовані, а відтак репресовані сотні талановитих керівників підприємств, спеціалістів та робітників з числа етнічних українців і поляків. Підставами для ухвалення смертних вироків, окрім зриву виконання плану, були, як правило, «упущення і помилки» спеціалістів, робітників, колгоспників у виконанні своїх професійних обов'язків: антирадянські висловлювання і ворожа діяльність, зв'язки з іноземними розвідками, псування інструментів, порушення дисципліни, низька якість продукції тощо.

Торкаючись мотивів, причин і наслідків репресій, М. Старовойтов та В. Михайличенко наголошують, що апофеозом політики «Великого терору» або «ежовщини» 1937-1938 рр. стали «національні операції» НКВС. Під час розправи над учасниками «Польської операції» було репресовано щонайменше 55 928 осіб у радянській Україні (с. 5). Значна частина з них, потрапивши під тортури, катування та застосування інших протиправних засобів, набалакувала на себе, «визнаючи» свою причетність до ворожої та шкідницької діяльності. 80 зі 100 арештованих у цій справі було розстріляно. Власне, «Великий терор» був спланованою та цілеспрямованою акцією із конструювання соціальної, політичної та національно однорідної спільноти «радянський народ».

Таким чином, з опублікованих документальних праць стає ще зрозумілішим, що в тоталітарному суспільстві сталінських часів права людини корінних народів і національних меншин

були зведені до формальності та фікції. Критичний аналіз антигуманної політики влади засвідчує, наскільки важливо, з одного боку, виставляти червоні лінії перед концепціями «руського міра», «руської православної цивілізації», «слов'янського братства», а з іншого, – дотримуватися загальнолюдських цінностей, прав і свобод людини, гарантувати безпеку міжетнічної комунікації, утверджувати міжнаціональну злагоду. Звичайно, автори усвідомлюють, наскільки важлива порушена ними проблема, яка потребує подальших кроків: виявлення і дослідження нових документів, встановлення на їхній основі повного мартирологу жертв сталінських злочинів, формування Національної електронної бази даних жертв Голодомору і політичних репресій. Усе це має сприяти глибшому усвідомленню масштабів трагедії, винесенню повчальних уроків з минулого.

На завершення зазначимо, що праці М. Старовойтова та В. Михайличенка, дослідження інших авторів з історії української полонії мають важливе значення для розвитку українсько-польських відносин. Президент Польщі А. Дуда на зустрічі з українським президентом В. Зеленським підкреслив необхідність не тільки продовжити співпрацю польських і українських істориків у дослідженні драматичних сторінок спільного минулого, а й дати змогу для рідних відвідувати могили репресованих. Їхні нащадки мають знати місця, куди можна поїхати, запалити лампадку, покласти квіти, помолитися, вшанувати їхню пам'ять. Відкриття цілого пласту прізвищ репресованих, зміст абсурдних звинувачень на їхню адресу дає можливість рідним жертв тоталітарного режиму віддати шану своїм батькам, дідам і прадідам. Подібні наукові праці, постійний діалог українсько-польських дослідників сприятимуть як пошуку шляхів примирення, так і побудові спільного європейського майбутнього, сформованого на засадах взаємоповаги, співпраці та порозуміння.

Олег КАЛАКУРА, доктор історичних наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту політичних та етнологічних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України

23 листопада в стінах Національного музею літератури України вшанували пам'ять наших співвітчизників, чий життєвий трагічний обірвала трагедія Голодомору-геноциду 1932-1933 років.

Георгій ЛУК'ЯНЧУК

У рамках музейного проекту «Розгойдані дзвони пам'яті» цій події було присвячене відкриття виставки «Янголи сумують», на якій представлено живопис та графіку художника Валерія Франчука, лауреата Національної премії імені Тараса Шевченка. Його роботи, насичені емоційною виразністю, справляють надзвичайне враження на глядача, передаючи всю глибину цього жахливого геноциду, про який ми маємо пам'ятати, аби він ніколи більше не повторився на нашій землі.

СВІЧКА ПАМ'ЯТІ

Окрім полотен митця, експонатами виставки стали підготовлені до друку членами Асоціації з вивчення голодоморів в Україні сподади про голодомор тих, кому пощастило вижити в ті страшні часи, – безцінна пам'ять самого народу. А також раритетні видання з фондів музею: твори Уласа Самчука, Василя Барки, рукопис поеми «Село» Ігоря Качуровського, ро-

ман-епопея Докії Гуменної «Діти Чумацького шляху» і літературні витвори пострадянської доби, коли тему Голодомору українського народу нарешті наважилося визнати світове суспільство – твори Анатолія Дімарова, Василя Голубородька, «Мор» Олеса Волі.

Цього ж дня в музеї відбулася благодійно-просвітницька мистецька акція «Свічка пам'яті», що

її традиційно організовує мистецька агенція Анжеліки Рудницької. Рік від року до участі в акції у День пам'яті жертв Голодомору долучаються все нові художники, музиканти, актори, письменники та історики – всі, кому небайдужа справжня історія України, в кого болить серце за свій народ, за свою землю, і кому важливо передати нинішнім та майбутнім поколінням пам'ять про найгірші уроки минулого, аби не повторилась знову така світова трагедія.

Від пронизливих виступів Галини Яблонської, Лариси Руснак, Катерини Степанкової під час мистецької акції «Свічка пам'яті» завмирили серця слухачів та сльозами переповнювалися очі. Набатові пам'яті про загиблих під час Голодомору-геноциду пролунав «Реквієм» українського композитора Євгена Петриченка та сповнені глибоких емоцій народні псалми у виконанні ансамблю «Sed Contra».

ПАМ'ЯТЬ НАЦІЇ — НЕ ЗНИЩИТИ

У Харкові відбувся захід, присвячений Дню пам'яті жертв Голодомору 1932-1933 років. У прес-клубі БФ «Карітас» глядачам показали два фільми українських та грузинських режисерів на цю тему.

Цей суспільно важливий та життєво необхідний показ фільмів організував Володимир Чистилін, відомий не лише у нашо-

му місті громадський активіст, за фахом – історик.

Фільми були про українців, у яких позабирали їжу та їм не було чого їсти, просто не реально було

вижити в таких умовах. Люди масово помирали від голоду. Деякі з них їли листя, гнилу картоплю, а хтось навіть їв своїх власних дітей.

Відверто кажучи, була надзвичайно вражена від побаченого, зрозуміла, як було неймовірно важко у ті часи, як ті люди виживали та що з ними робили. Я вірю в те, що в нашому сучасному житті все буде добре і такого в новітній історії не повториться. Бо Україна була, є і буде. Я хочу бачи-

ти її квітучою та сильною. Ми в це справді віримо!

Особисто переконана, що такі зустрічі потрібні для того, аби люди не забували про те, що тоді сталося, та не допустили такого в нашій рідній країні Україні. Щоб не забували, хто вони є.

Адже насправді пам'ять нації нікому не знищити.

Еліна ДРОБКО,

учасниця гуртка «Моя майбутня професія» Центру дитячої та юнацької творчості № 5 Харківської міськради

ПОГЛЯД МОЛОДІ НА ІСТОРІЮ І СЬОГОДЕННЯ

Думаю, зі мною погодяться ті, хто сприймає національно-патріотичне виховання не з позиції формальності, а із суті цього явища, з позиції загальнолюдських цінностей, якщо побачити проблему із глибини десятиліть і навіть століть. Бо для нас, сучасних громадян вільної і незалежної, по-європейськи налаштованої на свій розвиток держави, завжди важливо і цікаво дослухатися до думки молоді.

Публіцистичні нотатки на тему Голодомору 1932-1933 років молоді авторки Еліни Дроб-

ко, яка спробувала себе в ролі громадського кореспондента, можна сприймати із суворою реалістичністю. Але їх варто почитати.

Бо погляд молоді на історію і сьогодення, напевно, стосується кожного, хто має власне розуміння того, що таке історія, ментальність і національна пам'ять.

Леонід ГАПЄЄВ, керівник гуртка «Моя майбутня професія» Центру дитячої та юнацької творчості № 5 Харківської міськради

ГОЛОДОМОР

НА ВЕСНІ 1933 ПОМИРАЛО

ЩОХВИЛИНИ

ЩОГОДИНИ

ЩОДОБИ

17

1 041

25 000

УКРАЇНЦІВ

КРЕМЕНЧУЦЬКЕ «МОРЕ»: НЕЗАТОПЛЕНА ПАМ'ЯТЬ

4 грудня в Музеї Б. Хмельницького НІКЗ «Чигирин» відбулася презентація виставкового проєкту «Кременчуцьке «море»: незатоплена пам'ять», присвяченого сумній події – 60-річчю переселення придніпровських сіл Чигиринщини у зв'язку з будівництвом Кременчуцького водосховища. Проєкт є одним із результатів наукових досліджень співробітників заповідника.

Наталія ЧИГИРИК

Виставка складається з таких експозиційних розділів: «Політика радянської влади в повоєнні роки та плани електрифікації країни», «Життя придніпровських сіл Чигиринщини в 40-50-х рр. XX ст.», «Процес переселення з чаші Кременчуцького «моря» та будівництво нових сіл на «степу»», «Археологічні знахідки на узбережжі Кременчуцького водосховища», «Будівництво захисних споруд та меліорація заплави р. Тясмин», ««Цвітіння» води та пошуки науковцями шляхів зупинки масового розповсюдження синьо-зелених водоростей».

На відкритті виставки були присутні переселенці з придніпровських сіл Чигиринщини – очевидці тих подій. Спогадами про переселення з присутніми поділились Тетяна Дмитрівна Жадан, Ольга Яківна Сашко, Петро Антонович Шульженко. Про меліоративні роботи та сучасний стан р. Тясмин розповів начальник Тясминської експлуатаційної дільниці Володимир Іванович Вовкогон.

Сьогодні водосховище є частиною життя населення краю, яке місцеві жителі з любов'ю називають «морем», і до цього часу немає єдиної точки зору про доцільність його будівництва. Ці події перш за все докорінно змінили побут, зруйнували усталений спосіб життя, розפורшили сільські громади та родини. Доля розкидала переселенців по всій

Україні та за її межами. Багато з них не змогло прижитися на нових місцях.

У зону затоплення потрапили такі села Чигиринщини: Адамів-

ка, Бужин, Вітове, Рацеве, Калантаїв, Кожарки, Тіньки, Тарасівка, Топилівка, Мудрівка, Шабельники, Боровиця, Гуцівка і частина Стецівки.

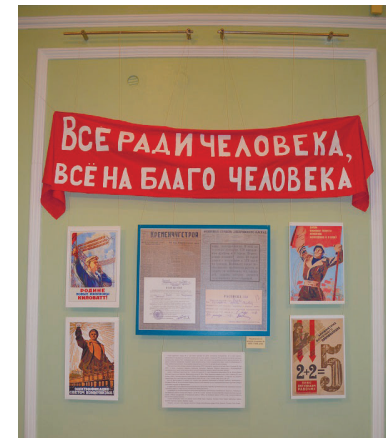

Спогади про придніпровські села залишилися в пам'яті їхніх мешканців та на старих пожовклих світлинах, що представлені на виставці.

У результаті затоплення середньої частини Придніпров'я зазнала великих втрат і історична наука. Приблизно від порту «Адамівка» до сучасного Світловодська під водою було поховано велику кількість археологічних пам'яток від доби енеоліту – середньовіччя до сучасності. В зоні затоплення опинилося відоме в історії України козацьке містечко Бужин – однойменна переправа через Дніпро, навпроти козацької столиці Чигирини.

Вода вимиває на берег речі побуту, знаряддя праці, прикраси мешканців, що сотнями років проживали на цих територіях. В експозиції представлена карта археологічних пам'яток в зоні затоплення та речі, що були знайдені на узбережжі водосховища.

Внаслідок будівництва Кременчуцького водосховища зазнало змін і русло р. Тясмин. Його було скорочено на 25 км, а в районі села Стецівка було збудовано насосну станцію та захисну дамбу. Заплаву було осушено і нарізано дуже густу сітку каналів (124 км на 87,5 км русла). Меліоративні роботи в заплаві р. Тясмин мали дуже негативні наслідки. До 1975 р. було осушено 8,5 тис. га земель;

сьогодні лише близько 1 тис. га обробляється, все інше заболочено. Тясмин значно замулився та обмілів. В експозиції представлені фотоматеріали про меліоративні роботи та сучасний стан р. Тясмин.

Одразу після створення водосховища гостро постала проблема масового розмноження синьо-зелених водоростей, так зване «цвітіння» води. На Черкащині, в районі с. Стецівка в 60-80-х рр. XX ст. діяла науково-експериментальна база Інституту гідробіології АН УРСР, де вчені шукали шляхи вирішення цієї проблеми. На Чигиринщині, в районі порту Адамівка, було побудовано Дослідно-експериментальний завод з переробки синьо-зелених водоростей. Серед місцевих за ним збереглася назва «Систон». На виставці представлено унікальні світлини, надані Інститутом гідробіології НАНУ, про роботу міжвідомчої опорної дослідно-виробничої бази з запобігання «цвітіння» води.

Співробітники заповідника розпочали роботу над створенням фотоальбому із родинних архівів жителів сіл, що потрапили в зону затоплення. На виставці ви зможете оглянути вже зібрані фотоматеріали.

Звертаємося до очевидців тих подій та їхніх родичів з проханням поділитися спогадами та світлинами (світлини будуть відскановані та повернуті власникам). Адже пам'ять про придніпровські села незатоплена, вона живе в спогадах, світлинах, серцях жителів Чигиринщини.

Виставка діятиме до квітня 2020 року.

